

EL MIRALL

setembre/octubre 1992

núm. 57

325 ptes

Mallorca es presenta

Miquel Ferrà i Martorell / Joan Améric

Una dècada de llibres eivissencs

La meva nòmina és...

El préstec que m'han donat!

Les persones que cobren la seva Nòmina a través de Sa Nostra poden accedir a diversos tipus de crèdits en condicions molt favorables.

CRÈDIT INSTANTANI

Podem avançar-li fins a 8 mensualitats (màxim 1.000.000 pts).

Es un servei àgil, pràctic i molt fàcil d'obtenir. La concessió és instantània amb un bon tipus d'interès 14% (T.A.E. 14,934%).

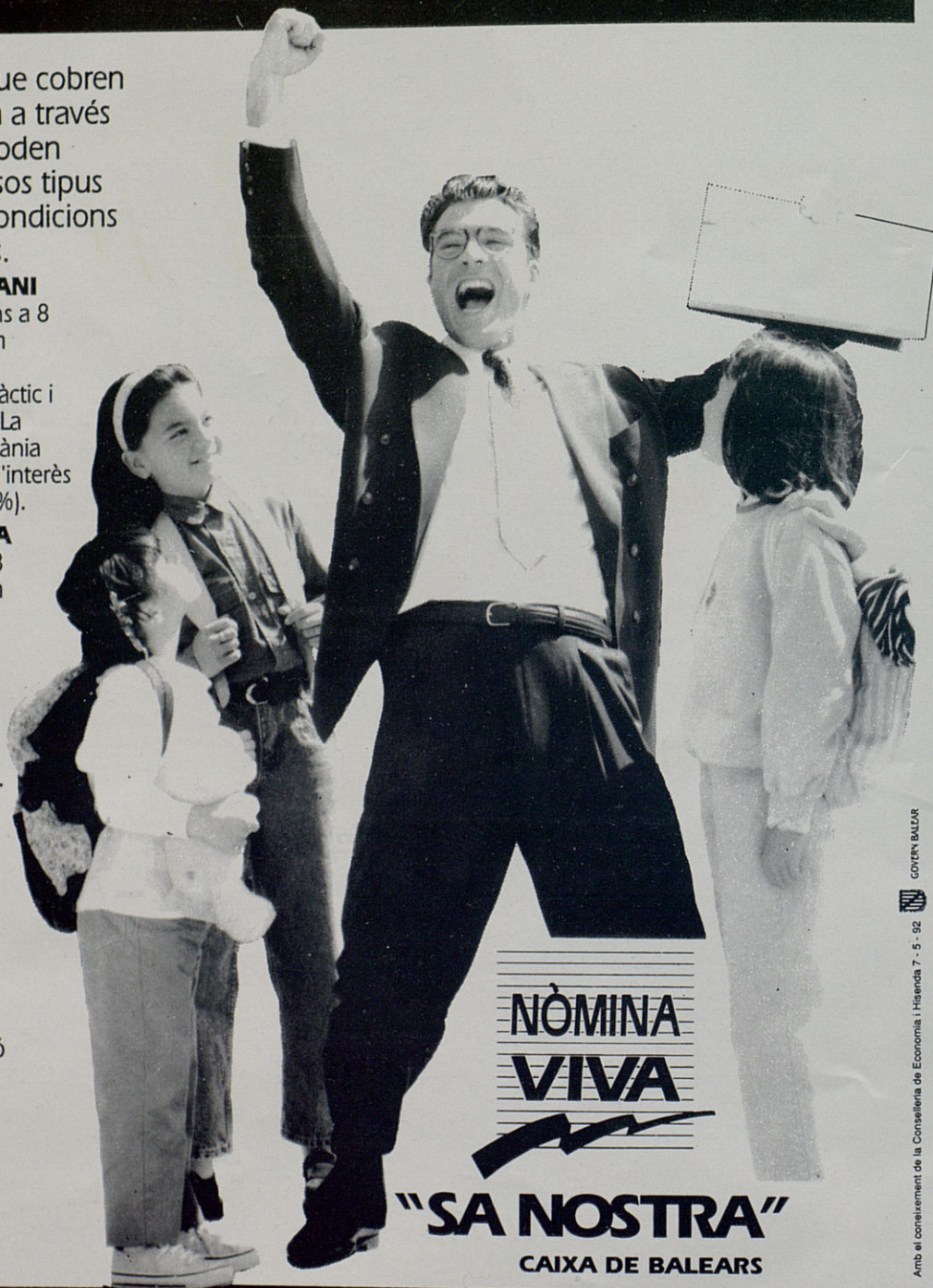
PRÉSTEC NÒMINA

Pot sol·licitar fins a 8 mensualitats (màxim 3.000.000 pts.) als millors tipus del mercat que van des del 11,5% (T.A.E. 12,126%) fins al 15% (T.A.E. 16,075%) a sis anys.

PRÉSTEC VIVENDA

Per a l'adquisició o reforma de la seva vivenda, Préstecs en les millors condicions, amb rapidesa en la concessió i un termini de devolució fins a 20 anys.

FACI VALER LA SEVA NÒMINA

**NÒMINA
VIVA**

"SA NOSTRA"

CAIXA DE BALEARS

La seva millor garantia

Servei de Biblioteca i

Documentació
Enfili Guillem Cifre
de l'Onya**EL MIRALL**

Revista mensual - 325 ptes.
Setembre/Octubre - 1992 - núm. 57
ANY VI

Edita:

ASSOCIACIÓ EL MIRALL
C/ Impremta, 1 - 07001 Palma
Telèfons: (971) 72 32 99 - 71 48 57
Telefax: (971) 71 93 85

Publica:

Associació EL MIRALL
C/ Impremta, 1 - 07001 Palma
Producció, Administració i Publicitat;
Informació i Correspondència:
C/ Impremta, 1, Pral. 2ª Tel. 72 59 37
07001 Palma (Mallorca)
Apartat de Correus 179
07080 Palma (Mallorca)
Delegació a Barcelona:
C/ Montcada, 20 (Palau Dalmases)
08003 Barcelona
Delegació a València:
C/ Moratín, 15
46001 València

Director:

Climent Picornell

Cap de Redacció:

Gaspar Valero i Martí

Secretari de Redacció:

Josep Mª Magrinyà i Brull

Consell de Redacció:

Macià Blázquez i Salom
Francesca Bosch i Capó
Rosa Mª Calafat i Vila
Antoni Ginard i Bujosa
David Ginard i Féron
Antoni Marimon i Riutort
Antelm Pujol i Fulgencio
Andreu Ramis i Puiggrós
Pere Rosselló i Bover

Publicitat:

Santi Adrover i López

Els articles publicats en aquesta revista
expressen únicament l'opinió dels autors.

Coberta: Obra de tècnica mixta, de Pere Font,
col·laborador habitual a les pàgines d'EL
MIRALL.

Fotos:

EL MIRALL.

Maquetació i Fotocomposició:

Documenta Balear s.a.

Impressió i coberta:

Xisco Arts Gràfiques,
c/ Baix Riera, 1-A - Palma. Tel. 24 03 86

Dipòsit Legal: P.M. 10-1987

4
ESPAS PERIURBANS

Es Camatge, un espai natural recreatiu de Ciutat
MACIÀ BLÁZQUEZ

7
REFLEXIÓ POLÍTICA

La dreta balear i la crisi de govern
MATEU MORRO I MARCÉ

11
EL PARLAMENT, DE(-)BAT A (DE-)BAT
Les prioritats hospitalàries
JOSEP MOLL I MARQUÈS

15
MALLORCA ES PRESENTA
Vaig anar a Barcelona amb l'OCB
JOSEP M. MAGRINYÀ I BRULL

'UN HOME QUE HA FET PAÍS'
GRÀCIES, LLOMPART.

Josep M. Llopart és un home que sempre ha estat en primera fila de les reivindicacions nacionals del nostre país. Un home lúcid que ha posat la intel·ligència i la serenitat al servei de les solucions lògiques per a l'assentament de la identitat del seu poble. Es tracta d'un ciutadà que practica la ciutadania. Per això entitats i associacions han sumat les seves iniciatives per retre-li l'homenatge que té tan merescut. Des d'aquest modest requadre també EL MIRALL li expressa el seu reconeixement i repeteix, com tanta gent: "Gràcies, Llopart!"

26
VIII SEMINARI BLANQUERNA
Homenatge a Josep Maria Llopart
MARIA DE LA PAU JANER

28
El Blanquerna en xifres

30
ENTREVISTA
Miquel Ferrà i Martorell
MIQUEL LÓPEZ CRESPI

33
LA REPRESSIÓ FRANQUISTA A MALLORCA
L'estranya mort de Matilde Landa,
cinquanta anys després
D. GINARD I FÉRON / F. LLADÓ I ROTGER

36
DETALLS INSIGNIFICANTS
El valencià, novament
JOAN SOLÀ

38
VIATGES LITERARIS
Occitània-Provença (4). Marsella,
clau de la Mediterrània
MIQUEL FERRÀ I MARTORELL

40
MANIQUEUS, INGENUS
L'ànima nacional
PERE FONT

43
DE VISITA A ALEMANYA
I. Impressions generals
JOAN BARCELÓ I COLL

45
HIPOTECA DE CABÒRIES
El bram de l'ase
RAFAEL CRESPI I RAMIS

UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS

5102891345

48
ESTRATÈGIES DEPRADADORES
Els enemics interiors
JAUME MARCH

49
SOCIOLINGÜÍSTICA
Un sonet anònim inèdit en llaor del bisbe
Díaz De La Guerra
GABRIEL SANS I POL

49
SA TALAIA
Els incendis forestals
BENIGNE PALOS

50
RELLEU GENERACIONAL
Som els nacionalistes una gent moderna?
ANTONI QUINTANA I TORRES

52
ENTREVISTA
Joan Amèric
SANTI ADROVER

54
XIBBOLET
Visca encara el llatí?
MATEU GRIMALT I SUREDA

55
CONTE BRETÓ
Una llegenda marina de la Bretanya. La fada de les
Illes Glenants
PIERRE-JAKEZ HÉLIAS

57
LA PIPA EN EL BARRI ANTIC DE CIUTAT
Carta a un guia de turisme
BONET DE SES PIPES

59
DIA INTERNACIONAL DE LA DONA ÍNDIA
Les dones en la campanya *Cinc-cents Anys de Resistència Indígena i Popular*
TERESITA HERNÁNDEZ/CLARA MURGUIALDAY

61
EN LA MORT DE JOAN MAS
El somriure costumista —i alguna cosa més—
de Joan Mas
ANTONI NADAL

62
IX Memorial Llorenç Moyà (Agost 1992)
VICENÇ CALONGE I GUSTÀ

63
AMB POQUES REVELACIONS
12a Fira de Teatre al carrer de Tàrraga
JOSEP RAMON CERDÀ I MAS

64
ASSOCIACIÓ GERMANO-CATALANA
Les Balears, tema d'un congrés a Berlín
E.M.

67
CRE-A-CCIÓ
Un poema d'Aina Maria Lenzen

69-77
ACTIVITAT EDITORIAL
Una dècada de llibres civissens
El resultat d'un treball seriós
La galeria de les estàtues: una sàtira de la dictadura
Bon dia, suplement diari de 8 pàgines al *Balears*

78
EXHAUSTS!
Toquen a pagar...
JAUME ADROVER

79
TOPONÍMIA
Les "veles" en els noms de lloc
COSME AGUILÓ

81
EXCURSIONISME
El puig de Randa i Castellix
GASPAR VALERO I MARTÍ

Es Carnatge, un espai natural recreatiu de Ciutat

MACIÀ BLÀZQUEZ

Beneficis socials dels espais naturals recreatius

Tot i entenent l'illa de Mallorca com una àrea metropolitana, ens interessa equipar Ciutat d'espais de lleure en contacte amb el medi natural, tant per l'increment de la demanda social d'aquest tipus d'activitats, com per la necessitat d'educar i conscienciar la gent de la problemàtica ambiental a través de l'aproximació a la natura.

Aquest objectiu és assolible per mitjà de l'ordenació dels espais naturals més propers a Ciutat que siguin aptes per al desenvolupament d'aquestes activitats. La xarxa d'àrees la constitueixen el Bosc de Bellver (que és objecte d'un estudi i pla d'ordenació

per part de l'Ajuntament de Ciutat, assessorat pel GOB i la SHNB), la Serra de Na Burguesa (que ja tractàrem a un altre article d'aquesta mateixa sèrie al passat número 54), es Carnatge, ses Fontanelles i, tal vegada, les garrigues de Puntiró-Xorrigo.

Aquest estiu passat ens ha duit un altre desgraciat argument per demanar la immediata planificació i gestió dels espais periurbans: unes 150 Hs. de garriga amb pins de la serra de na Burguesa es cremaren el passat mes de juny, arrasant un paratge d'alt interès ecològic, paisatgístic i recreatiu, i fent perillar, a més, les urbanitzacions de Gènova, Bendinat i Costa d'en Blanes.

Dins d'aquest context us feim arribar una altra proposta de planificació i gestió d'un d'aquests espais, es Carnatge, per tal de difondre la problemàtica, al temps que oferim opcions viables a les administracions locals i autonòmiques.

Caracterització geogràfica de l'espai natural d'es Carnatge

Localització i ocupació L'espai natural conegut pel nom d'es Carnatge limita al sud-est amb Cala Pudent i es Clot d'en Bernadet, pel nor-oest amb la central de Sant Joan de Déu i el camp de futbol del Collerenc, pel sud-est amb el carrer del Congre a la Pineda i el Sòl Urbanitzable Programat d'es Carnatge

Visió aèria en la qual podem apreciar la degradació de l'espai natural d'es Carnatge per abocaments d'escombraries, alteració del relleu i ús recreatiu incontrolat.

Conflictes i consideració normativa actual

Procés de degradació. La visita de l'àrea, o la simple observació aèria, possibilitada pel continuat vol ras dels transports de passatgers procedents de Son Sant Joan, ens permet diagnosticar els accelerats processos de degradació que afecten es Carnatge:

1.- El més greu, i fins i tot irreversible, consisteix en la transformació del relleu a causa dels *abocaments* incontrolats d'*escombraries*, residus líquids altament contaminants i *fems*, provocant intens impacte paisatgístic i alteració de variables geològiques (soterrament dels jaciments abans esmentats, de les pedreres de gran valor etnològic i les comunitats vegetals espontànies) i edàfiques (amb conseqüències sobre el poblament florístic a causa dels processos de nitrofilia invasió d'espècies sub-espontànies).

2.- El desenvolupament d'*activitats recreatives*, tals com el pic-nic, acampada, ciclo-cross, moto-cross, etc. sense cap tipus de control o planificació afecten tots els terrenys indiscriminadament, amb minsa o nul·la rendibilitat dels recursos i valors naturals i didàctics, i fins i tot la seva destrucció.

3.- L'*ocupació ilegal* dels terrenys per part d'instal·lacions marginals, com és el cas dels magatzems i depòsits comercials en el camí d'accés al camp de futbol del Collerenc, etc.

4.- La concentració puntual de població marginal (bàsicament

prostitució i drogadicció a les àrees més recollides i degradades, al recés dels boscos de pins i de les edificacions abandonades de la caserna militar.

Concordància amb el PGOU. L'àrea d'estudi es correspon amb un sector classificat com a Sòl No Urbanitzable al Pla General d'Ordenació Urbana del Terme Municipal de Ciutat. La seva qualificació és d'Especial Protecció pel seu Interès Paisatgístic, Sistema General, Espai Lliure (Parc), amb quatre Espais d'Interès Cultural, pel seu interès paleontològic i arqueològic i Zona de seguretat per a les pistes de l'aeroport.

Propostes d'ordenació i gestió de l'espai natural recreatiu d'es Carnatge

La xarxa d'espais naturals periurbans ha estat engolida pel creixement de Ciutat; en un moment en què ja s'ha acordat i establert la seva no urbanització, la primera passa està donada, pel camí més encertat. Però ara cal definir l'ordenació d'aquests espais i assumir la seva gestió efectiva.

Es Carnatge ha de jugar el paper, dins l'Estructura General i Orgànica del Territori de Ciutat, d'àrea recreativa, educativa i científica propera a la mar (així com el Parc de Bellver representa ja el mateix però com a apropament al bosc).

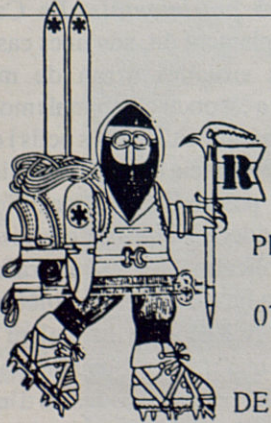
Els seus valors naturals poden ser conservats i al mateix temps aprofitats per fer conèixer aspectes bàsics de l'evolució geològica de la badia de Ciutat, de les explotacions d'àrids a la costa o de la com-

patibilització de l'activitat turística amb la conservació del medi natural. Amb la seva ordenació, hi afegirem un parc d'esbarjo net i segur per als veïnats (cosa que, a les clares, no és ara); i de rebot, millorarem la imatge de la façana de Ciutat, eliminant un niu de brutícia i d'impacte paisatgístic.

Les activitats concretes compatibles amb la conservació i les infraestructures que en serien necessàries, a l'espai d'es Carnatge podrien ser: senyalització i panells explicatius per a un itinerari constaner i un altre d'interior, per la caserna, les pedreres, bateries, etc; rehabilitació de la caserna o les cases d'es Carnatge com a centre d'interpretació; un aparcament, proper als vials d'accés i les urbanitzacions veïnades; una petita àrea d'esbarjo amb taules i bancs fixos per fer pic-nic, sanitaris i espais per jocs a l'aire lliure (la seva ubicació idònia és el més proper possible a l'aparcament i al centre d'interpretació). La concentració d'aquestes infraestructures, així com l'establiment d'itineraris, permetria restablir els sistemes naturals propis de l'espai, que hores d'ara estan totalment degradats (comunitats vegetals de litoral rocós, salobrar, sistemes dunars, etc.).

La figura adient per a planificar i gestionar aquest espai pot ser la de Parc Natural o la de Pla Especial d'Ordenació del Medi Natural. □

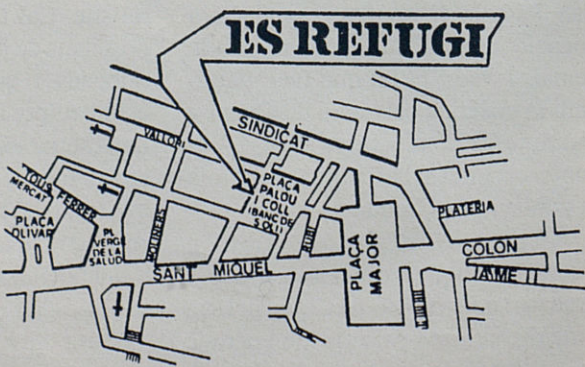
Macià Blàzquez i Salom és Geògraf i membre de la Junta Directiva del GOB.

ES REFUGI

Pl. Palou i Coll, 10 (Banc de s'Oli)
Telèfon 71 67 31
07002 CIUTAT DE MALLORCA

ESPECIALISTES EN ARTICLES
DE MUNTANYA, CAMPING I ESQUÍ

La dreta balear i la crisi del govern

MATEU MORRO I MARCÉ

Els resultats electorals del maig de 1991 varen esser molt bons per al conglomerat de la dreta balear. Els fets posteriors a Menorca, Sóller i Felanitx, encara han duit a una concentració de poder més gran en mans del bloc PP/UM. El poder municipal ha restat substancialment detentat per la coalició conservadora, així com els tres Consells Insulars i el Govern Balear.

la dreta insular. Per ventura aquesta personalitat, aquest "castissisme", li ha permès un major nivell de connexió i intercomprensió amb el bloc social —majoritari dins la nostra societat— que li ha donat suport.

Quins són aquests trets? On radica l'especificitat de la dreta tradicional mallorquina i balear? En primer lloc hi ha *una clara com-*

pragmàtiques: defensar els interessos propis i dels grups de pressió que li donen suport, i mantenir la seva influència a través de mecanismes caciquils.

La dreta mallorquina té molt clara la seva dependència i la seva relació subsidiària cap el poder central, encara que aquest poder ara no el detenti. I aquesta identificació i

Maria Antònia Munar, presidenta d'Unió Mallorquina, recentment cessada com a consellera de Cultura.

En el moment de produir-se el cessament de Maria Antònia Munar cal aprofitar el fet per analitzar alguns dels trets que caracteritzen el poder de la dreta insular, i que estan a l'arrel d'aquesta remodelació.

El nucli històric i majoritari del PP és un nucli amb uns trets específics que el fan partícip del que ha estat a les Illes Balears la dreta tradicional de sempre. Aquesta especificitat, vehiculada mitjançant el lideratge de Gabriel Cañellas, ha permès dissenyar un espai de poder que té molts d'elements comuns amb la tradició de

Poques comunitats
autònomes han creat
al poder central
menys problemes que
la Comunitat
Autònoma de les Illes
Balears.

Gabriel Cañellas, president del Govern i del Partit Popular de les Balears.

prensió instrumental de la política i de l'ús del poder. Els elements ideològics ocupen un paper secundari i subordinat a un altre conjunt de motivacions i interessos.

Per a la dreta insular no hi ha cap projecte ni cap model que vagi massa més enllà de l'administració de l'enteixinat d'interessos que l'enrevolten. El seu esquema ideològic està fet amb precaris eixos de reaccionarisme i el cultiu dels tòpics clàssics dels conservadurisme. Eixos i tòpics destinats a encobrir actuacions motivades per finalitats molt més

subordinació s'expressa amb l'obediència estricta a les directrius partidàries del centre madrileny, sigui Fraga o sigui Aznar. Poques comunitats autònomes han creat al poder central menys problemes que la Comunitat Autònoma de les Illes Balears. El conservadurisme pragmàtic del PP illenc ha estat més servil front a Madrid que moltes comunitats autònomes governades pel PSOE. El llenguatge "victimista" que qualche vegada s'ha fet servir, ha estat per a ús intern. Per descomptat que hi ha un cert component localista, propi

de la dreta espanyola (recordem la Confederación Española de Derechas Autónomas), que més tost serveix per a marcar i defensar l'àrea d'influència i de poder d'excessives intromissions, i a canvi assegurar la màxima fidelitat al centre. No és un model exclusivament espanyol, car en els règims europeus basats en una concepció unitarista de l'estat es reproduïx un model similar. Aquest és el cas de França o d'Itàlia per exemple.

El model polític reconstruït a partir dels anys 70 té molts de punts de semblança amb el del caciquisme tradicional. La manca d'un projecte de país va aparellada a la protecció dels interessos dels acollits a l'òrbita protectora del partit, que alhora n'asseguren la seva influència electoral. Aquesta tendència a articular una hegemonia política sobre un model

ineficaç i molt costosa. Contradictòriament, l'excés de personal "enxufat" contrasta amb la manca de personal tècnic, format adequadament, i amb uns mínims de professionalitat com per a fer front a les creixents necessitats de gestió.

La influència dels grups locals en la xarxa electoral determina la gran importància dels ajuntaments. Un estudi per fer, i de gran interès, seria la relació entre ajuntaments i institucions autònomes (consells i govern), tant per veure com el caciquisme s'articula com a *repartidora* en funció dels objectius de reforçar el propi partit, com per comprovar com es compensen amb llocs dins l'administració els serveis electorals realitzats. L'època Albertí en el Consell Insular va ésser especialment significativa, i gràcies a aquesta labor

gabinet de premsa i unes despeses en publicitat que multipliquen el pressupost dedicat a normalització lingüística, per exemple), però és el conjunt de les parcel·les de gestió i poder que està en funció d'aquesta estratègia.

Aquest abocament de recursos, especialment intens en èpoques preelectorals, determina gelosies i lluites entre els mitjans de comunicació, els quals dissenyen les seves estratègies, i fins i tot les seves línies editorials, a partir de consideracions força pragmàtiques.

Evidentment una xarxa de poder articulada sobre aquestes pràctiques du a altres reflexions i consideracions. D'una banda **no existeix una diferenciació prou nítida entre partit i institució.** La tendència és a confondre el partit (sigui PP o UM) i l'admi-

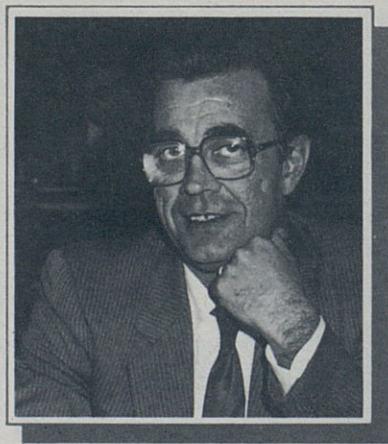

Gaspar Oliver, del PP, batle de Lluçmajor.

"clàssic" de caciquisme penetra les institucions autonòmiques i dóna uns resultats prou significatius.

La creació d'una administració autonòmica, amb alguns milers de funcionaris, no es fa sobre uns eixos rigorosos, sinó que la necessitat de complir amb els "compromisos" produeix estructures dèbils, construïdes sobre la base del clientelisme. El carregament d'una estructura administrativa amb persones promocionades per decisions polítiques, en funicó d'una estratègia de poder, determina una administració feixuga,

El caciquisme
s'articula com a
"repartidora" en
funció dels objectius
de reforçar el propi
partit.

Francesc Gilet, del PP, conseller Adjunt a la Presidència.

es varen poder mantenir dins UM un grapat de batles procedents de la UCD.

Però quasi tant com el caciquisme municipal, **crida l'atenció l'articulació de les relacions del poder de la dreta insular i els mitjans de comunicació.** Els pressuposts de Consell, del Govern, i de cada una de les conselleries són el mecanisme bàsic per tal d'assegurar el control informatiu i el que en podríem dir "l'hegemonia ideològica" de la dreta tradicional conservadora. Els excessos de na Maria Antònia Munar han estat per ventura els més cridaners (amb un

nistració que es regeix. Podríem esmentar l'ús del Consolat de Mar de part de Gabriel Cañellas per posar en marxa l'operació d'intervenció directa dins UM que havia de cobrir el cessament de na Maria Antònia Munar. Fou al Consolat de Mar on es va signar el document polític dels càrrecs públics d'UM: el Consolat de Mar va substituir la seu del PP.

Tampoc existeix, dins el sistema, una diferenciació molt clara entre els interessos personals, familiars o de grup, i els interessos del partit o la institució. Els exemples van des del

famós cas Torcal i Zeus, a la gran abundància de familiars dels càrrecs polítics que trobam col·locats dins l'administració, i a la presa de decisions que tenen com a objectiu beneficiar algun sector amb el qual es té un "compromís".

Aquest és un tema que es mereix una reflexió. Dins l'hegemonia política de la dreta conservadora mallorquina hi juga un paper determinant el servei a un conjunt de grups de pressió i de poder econòmic que són els que donen suport a aquesta dreta. *L'estratègia cimentera del govern no tendria cap justificació si no fos per aquest raonament.* Els ports esportius, els camps de golf, els espais naturals, la política turística, etc., no es veuen en funció d'un projecte articulat de gestió, sinó més bé en funció de la xarxa d'interessos i suports

és un element clau a l'hora de fer anar endavant un projecte polític.

És dins aquest sistema polític, concretat des dels anys 70, i que ha tengut com a protagonistes UCD, UM i PP, on hem de situar la crisi del Govern Balear. L'articulació de les relacions entre UM i PP ha estat sempre difícil, i sempre s'ha resolt a favor del grup més fort, que ha estat el PP. La història d'UM és la història de la descomposició paulatina i progressiva de la UCD. Ara n'estam vivint una de les darreres seqüències.

D'una banda hi ha una constatació prèvia a fer: *la majoria política del PP a Mallorca i a les Illes Balears ha estat possible pel suport d'UM.* UM ha estat una crossa impagable per a mantenir el control de les institucions, que ha anat demanant quotes importants de poder (Consell

manteniment formal mentre interressi a Gabriel Cañellas i el PP.

El model polític de la dreta tradicional va clarament cap a un model de partit fort i dominant, el PP, que va "sumant" les petites forces que es va topant pel camí (PDP, PL, UM...). En absolut hi ha una vocació pactista, o d'articulació plural de diferents forces.

UM, en el seu darrer Congrés llança públicament una voluntat de sobreviure, i en conseqüència una estratègia de diferenciació tàctica del PP. Aquesta estratègia era l'única que podia assegurar a mig i llarg termini la permanència de molts de càrrecs públics d'UM en el seu lloc. A més podria haver estat un reforç de la pròpia coalició PP/UM si hi hagués hagut un marc de consens. Una acceptació de cada un dels papers. Però pel que sembla la figura de la nova Presidenta

Jeroni Albertí, fundador d'UM, ex-president del Consell Interinsular, del Consell Insular de Mallorca i del Parlament.

que s'ha d'alimentar, quan no per la defensa directa d'interessos personals, familiars o clànics.

A més de tots aquests elements seríem injusts si no reconeixíem al PP a les Illes Balears, i en especial als seus capdavaners insulars com Matutes o Cañellas, *una notable capacitat de control i articulació de tot el sistema, una gran habilitat per a manejar un conjunt tan gran i dispers d'interessos, i sobretot haver estat capaços d'aglutinar diversos col·lectius, de procedències molt disperses, entorn seu.* La capacitat d'aglutinar

La història d'UM és
la història de la
descomposició
paulatina i
progressiva de la
UCD. Ara n'estam
vivint una de les
darreres seqüències.

Insular, Conselleries, Presidència del Parlament...), però no ha pogut evitar una creixent davallada d'incidència electoral. S'ha anat convertint en un partit subsidiari, en un apèndix del PP, sense vida pròpia i sense projecte.

Quan UM fa l'acord preelectoral de 1991 signa, de qualche manera, la seva acta de defunció com a partit autònom. Un cop accepta la seva incorporació dins l'engranatge polític-electoral del PP, sap, o hauria de saber, que ja no hi ha una via fàcil de retorn. El pacte preelectoral és el pas previ a la desaparició, o en tot cas

José M. González Ortea, portaveu parlamentari del PP.

d'UM era àmpliament qüestionada des de les files del PP, i la seva estratègia de desmarcament públic no podia ésser encaixada sense traumes.

La decisió de Gabriel Cañellas, que sobta per la seva contundència, de qualche manera no fa més que convertir en realitat el que ja era una evidència: que *Gabriel Cañellas és l'autèntic President d'UM.*

La reacció de Maria Antònia Munar és de salvar UM de la trencadissa i aguantar els pactes amb el PP. Permet allargar el joc, però la resolució no pot tenir massa dubtes: o

Joan Huguet, del PP, president del Consell Insular de Menorca.

bé accepta la situació i ocupa el lloc que se li determini, o bé ha d'anar a trencar definitivament amb el PP, és a dir, també amb el gruix d'UM. En aquesta segona hipòtesi, el que en restàs, que seria sobretot gent allunyada de càrrecs, hauria de passar a

Joan Verger, del PP, president del Consell Insular de Mallorca.

treballar per un altre projecte.

Aquest altre projecte, la construcció d'una opció de centre-dreta regionalista, molt poc diferenciat ideològicament del PP, sobretot perquè s'hauria d'aixecar sobre retalls de la xarxa caciquil local—per a molts dels quals es tractaria tan sols d'una post salvadora, d'unes sigles volanderes a les quals adherir-se per a seguir surant—, treballaria amb la perspectiva d'establir un nou pacte—més aventatjós— amb el PP. El problema és que possiblement tendria unes escasses certeses electorals. Potser

serien inferiors a les de la UM albertiniana de 1987, cosa que determinaria una nova crisi, una nova depuració, i una nova recomposició.

El nacionalisme a Mallorca no creixerà sobre esquemes de dependència del PP, o del PSOE, o sobre conglomerats residuals dels vells partits centristes estatals (UCD, CDS...). No hi ha ideologia, no hi ha nacionalisme, no hi ha una perspectiva de país. Hi ha vocacions de "frontissa", de tenir molt de poder amb pocs vots. El Ricci o el Siquier "nacionalistes" de la passada legislatura són paradigmàtics.

Per a trencar amb la dependència farà falta la constitució progressiva d'una societat civil forta, paral·lelament a la consolidació del nacionalisme polític. El dia que els interessos col·lectius es gestionin per la participació directa de la societat, i

Carles Ricci, paradigma de parlamentari amb vocació de "frontissa".

es prescindeixi del favor del cacic; el dia que existeixi una opinió pública articulada sobre models no provinçians; el dia que les decisions de Madrid no siguin acatades "perquè tanmateix no podem fer res"; el dia que sigui possible pensar que no estem fatalment condemnats a ésser una colònia, aquest dia, que potser no és molt llunyà, poc tendran a fer a les Illes Balears les sucursals dels partits centralistes. □

Mateu Morro és batle de Santa Maria i secretari general del PSM/EN.

**AMB EL
SUPORT DE**

fundació imprés d'altimacatolana

Carrer d'en Rubí, 5
Tel. 71 38 21
07002 Palma (Mallorca)

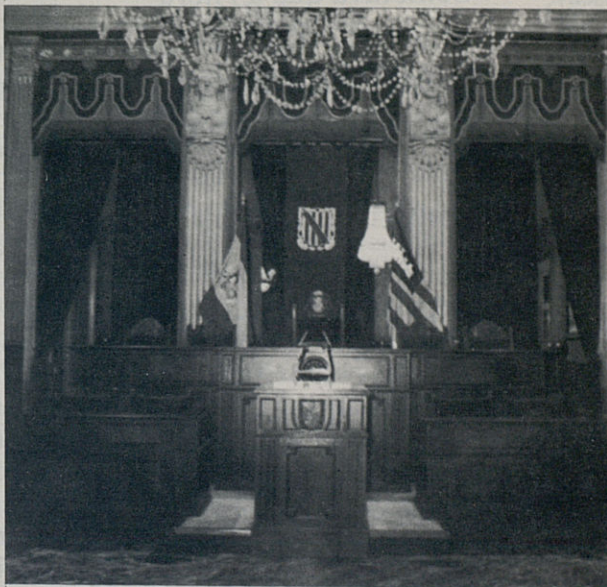
Les prioritats hospitalàries

JOSEP MOLL MARQUÈS

Aquestes darreres setmanes, els ciutadans illencs han assistit, entre astorats i despitats, a un acalorat debat hospitalari, en el qual, mentre per una part semblava que es defensaven nobles principis (el sagrat dret dels ciutadans a la salut, els interessos dels ciutadans d'Inca i la seva zona d'influència, el respecte a l'autonomia de Balears i el seu dret de planificació sanitària), per una altra pareixia que s'havien ajuntat un grapat de mesquineses polítiques (prepotència centralista que volia aplicar el principi de "qui paga, mana", interessos electorals a costa de la salut dels ciutadans).

A primera vista, es tractava de decidir si s'ha de construir primer un hospital públic a Inca o el segon hospital de Palma. I el problema radica en què la competència de la planificació sanitària correspon a la Comunitat Autònoma, mentre que el finançament dels hospitals és competència de l'Administració central, posat que encara no s'ha transferit la sanitat a la nostra Comunitat Autònoma. Però, com tantes vegades, les aparences enganen.

El tema és de tan rabiosa actualitat que potser ja estarà decidit quan aparegui aquesta ressenya. Però així i tot és bo que els possibles lectors interessats en el tema coneguin el rerefons del tractament d'una qüestió que ens afecta a tots en un dret tan fonamental com és el de la protecció de la nostra salut. Un rerefons que

Els ciutadans illencs han assistit a un acalorat debat hospitalari en el nostre Palament.

La competència sanitària correspon a la Comunitat Autònoma, mentre que el finançament dels hospitals és competència de l'Administrativa central.

certament no va quedar gens clar en el primer debat parlamentari, quan es va aprovar el Pla Director d'Ordenació Sanitària, però que en la ulterior seqüència de gestions, converses i negociacions per a la seva implantació i aplicació ha quedat totalment

clarificat. El resultat ha estat la constatació que, a l'hora de fixar les prioritats hospitalàries, la darrera cosa que s'ha tengut en compte per part del Govern autònom han estat els interessos sanitaris dels ciutadans, que han quedat postergats darrera els interessos egoistes dels empresaris de la sanitat privada.

El primer acte d'aquest melodrama es va representar ja fa més de cinc anys, dia 2 d'abril de 1987, quan en el Parlament de les nostres illes es va sotmetre a debat el Pla Director d'Ordenació Sanitària, mitjançant el qual la Comunitat Autònoma, en

exercici de la seva competència de planificació sanitària, pretenia, segons paraules del Conseller de Sanitat, Gabriel Oliver, en el debat esmentat, "superar disfuncionalitats i desigualtats territorials que existeixen, indubtablement, a la nostra Comunitat"; l'objectiu seria "arribar a establir una xarxa sanitària pública completa, l'organització i gestió de la qual respongui a principis d'eficàcia i d'economia i que al mateix temps tenguí la suficient flexibilitat quant a ordenació per poder donar resposta a cada moment a les necessitats d'atenció sanitària demandades pels habitants de les nostres illes, posant a disposició d'aquests, amb la proximitat màxima que puguem, els recursos sanitaris precisos per a la protecció i atenció a la seva salut".

En aquell moment, també, el

Conseller va dir que el Pla "és susceptible de revisar-se periòdicament", i de fet una de les resolucions que es varen aprovar per unanimitat deia que "l'ordenació sanitària territorial serà revisada cada tres anys, prèvia deliberació de la Comissió d'Ordenació Sanitària Territorial, sense perjudici que, per acord d'aquesta, es revisi abans". Això no obstant, a l'hora de votar les propostes de resolució que no havien pogut esser consensuades en Comissió, els Grups Parlamentaris del PP i UM varen rebutjar, amb la seva minsa majoria d'un sol vot, les que havia presentat el PSM sol·licitant "clarificar les prioritats del Projecte d'Hospitals Nous" i realitzar un estudi "respecte de l'articulació dels hospitals que existeixen a Palma".

De bades el Diputat Joan March, portaveu socialista en aquell debat, va insistir repetidament en la necessitat de fixar "les prioritats dels projectes d'hospitals nous, quan és un tema tan d'actualitat i que hem debatut, i que era la necessitat d'argumentar, no fer mobilitzacions sense sentit, sinó argumentar d'una forma clara i amb documentació davant l'Administració la necessitat que tenim aquí, hospitalària". De bades, perquè el Con-

seller Oliver, davant tal retret, sempre contestava el mateix: "aprovant aquest Pla, les prioritats d'hospitals estan clarament contemplades: el primer quinquenni, l'hospital de Manacor; en el segon, el d'Inca; en el tercer, el del Polígon de Llevant"; i en aquell moment va afegir una cosa que de

Semblava que a l'hora de prioritzar la construcció d'hospitals tendrien preeminència els criteris tècnico-sanitaris, i entre ells el de proximitat als centres assistencials.

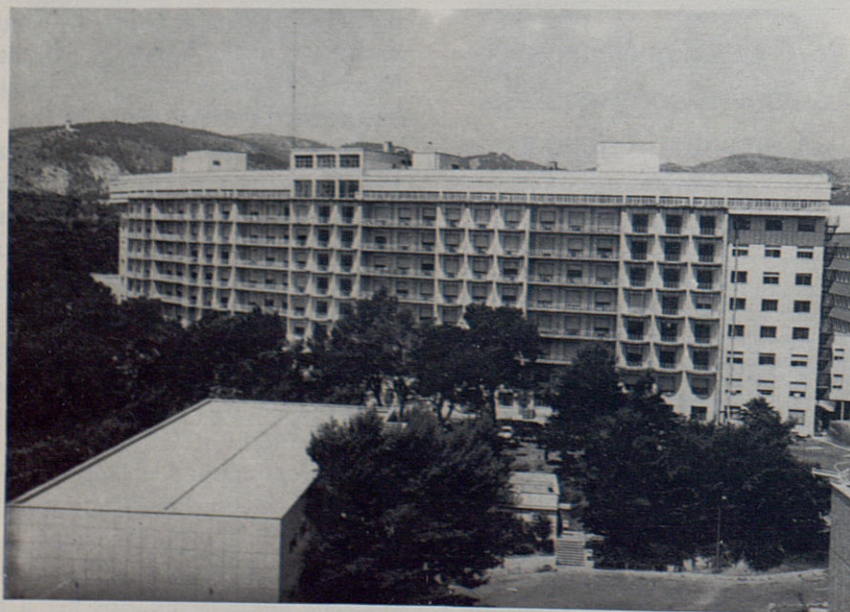
llavors ençà mai més no ha tornat a dir: "tenint en compte que, amb l'avaluació al cap del primer període, l'ordre del segon i del tercer es pot modificar, segons l'avaluació que es faci del Pla".

Per què no ho ha tornat a dir? Perquè, en el període subsegüent, el plantejament del Conseller ha canviat

radicalment. En aquell debat no es va parlar per res de la sanitat privada, sinó que el Conseller havia fixat com a criteris fonamentals del Pla la voluntat de crear una xarxa sanitària pública completa, i la proximitat dels ciutadans als centres d'atenció sanitària. Semblava, per tant, que a l'hora de prioritzar la construcció d'hospitals tendrien preeminència els criteris tècnico-sanitaris, i entre ells i molt concretament el de la proximitat als centres assistencials, inclosos els hospitals. No en va s'ha dit, exagerant molt poc la nota, que la mortalitat és inversament proporcional a la distància fins a l'hospital més pròxim.

De llavors ençà, les propostes i opinions del Conseller han anat canviant d'acord amb la seva particular demagògia. El mes de novembre de 1991 encara reclamava la construcció d'hospitals públics, dient en roda de premsa que Balears és la Comunitat Autònoma amb manco llits hospitalaris de tota Espanya. Les dades que donava el Conseller eren realment preocupants: mentres a Espanya la mitjana és de cinc llits hospitalaris per cada mil habitants, a Balears només arriben a tres, i això comptant tots els hospitals, privats i públics, inclòs el Psiquiàtric. La mitjana de llits en hospitals públics és de 1,6 per cada mil habitants, una situació que el Conseller qualificava com el gran drama sanitari de Balears i especialment de Mallorca, i que a judici seu constituïa "una raó de pes per a activar la construcció de l'hospital de Manacor".

Per aquí destapava el Conseller el vertader objectiu de la roda de premsa, que era criticar demagògicament l'INSALUD perquè no feia més via en la construcció de l'hospital de Manacor. Una crítica que el Conseller formulava dient que "lo que fa Madrid amb l'hospital de Manacor és una presa de pèl", i que certament està justificada en el fons, però que era demagògica perquè el que pretenia era la confrontació gratuïta i no que s'accelerés la construcció de

Les llistes d'espera de Son Dureta hauran de seguir, el centre no podrà exercir les funcions d'hospital regional d'alta tecnologia. (Foto cedida per "El Día 16")

l'hospital de Manacor, perquè això exigeix la via del diàleg institucional, tenaç, constant, i fins i tot enèrgic, si és necessari; però diàleg, i no l'improperi a través de la premsa.

Que aquest diàleg no es volia es va demostrar uns mesos més tard, quan ja, a la vista que l'INSALUD es posava seriosament, encara que amb molt de retard, a treballar en la construcció de l'hospital de Manacor i en la projecció del segon hospital a Palma, els empresaris de la sanitat privada intervenen obertament en el debat hospitalari amb la claríssima intenció d'impedir la construcció del segon hospital de Palma. El seu posicionament no pot ésser més sorprenent: el mes de juliol de 1992, els empresaris de la privada afirmen que no fa falta construir cap hospital més a Mallorca. Segons ells, un millor aprofitament de tots els recursos existents, tant públics com privats, solucionaria definitivament els problemes sanitaris de Balears i faria innecessària la construcció de cap hospital.

Què havia passat? Per què no se'ls havia acudit fins ara que era tan fàcil resoldre el gravíssim problema de les llistes d'espera de Son Dureta? Per què, si era tan fàcil, havien permès durant tants anys que se cercàs desesperadament, sense trobar-la, una solució que ells tenien a mà? On quedaven els principis hipocràtics i la seva ètica professional, que els hauria hagut de fer posar el crit en el cel i oferir la seva solució per tal d'assegurar la millor atenció hospitalària possible als malalts illencs? Misteri!

Misteri? Ca, barret! La cosa està ben clara: els empresaris de la sanitat privada no han dit ni piu fins que no han vist perillar la seva butxaca. I quan l'han vista perillar, no els ha importat res més, i s'han desdit de tot el que abans havien acceptat en el segon acte del melodrama hospitalari. Un segon acte que comença amb un acord segons el qual, respectant la competència planificadora de la Comunitat Autònoma i el principi de la complementarietat de la sanitat

La mitjana de llits en hospitals públics és de 1,6 per cada mil habitants, una situació que el Conseller qualificava com el gran drama sanitari de Balears.

pública i privada, es repartien les funcions entre INSALUD, Govern autònom i sanitat privada.

Aquest acord no parlava de prioritats, sinó que simplement preveia que el Ministeri de Sanitat construiria els hospitals de Manacor i Palma, cedint en el primer cas la gestió a la iniciativa privada amb un concert amb l'INSALUD, i en el segon cas creant la possibilitat que la gestió pogués fer-la una espècie de corporació interinstitucional formada pel Consell Insular de Mallorca, el Govern autònom i l'INSALUD, a fi de facilitar la integració del personal sobrant de l'Hospital General, del CIM, i de l'hospital Joan March, del Govern, en el nou hospital. I l'hospital d'Inca el construiria la iniciativa privada, que llavors l'administraria amb un concert amb l'INSALUD. Dins aquest acord, ratificat i confirmat repetidament pel Ministeri de Sanitat a petició del Conseller Oliver, estava

Com que Son Dureta està a ponent de Ciutat, el segon hospital s'ha de fer a llevant, i així ho preveu l'Ajuntament quan reforma el PGOU en 1990.

clar que no hi havia prioritats, en el sentit que ni el Ministeri havia d'esperar a construir els hospitals de Manacor i Palma fins que la iniciativa privada hagués construït el d'Inca, ni a l'enrevés.

En compliment d'aquest acord, el Ministeri de Sanitat, que ja tenia en marxa el procediment administratiu per a la construcció de l'hospital de Manacor, posa en marxa el del segon hospital de Palma. L'any 1989, el Govern de l'Estat pren l'acord de construcció, i el 1990 l'INSALUD demana oficialment a l'Ajuntament de Palma que li faciliti el solar necessari. Com que al mateix temps s'ha de sectoritzar Palma i Son Dureta està a ponent de Ciutat, el segon hospital s'ha de fer a llevant, i així ho preveu l'Ajuntament quan reforma el PGOU i procedeix a l'adquisició dels terrenys corresponents. Mentrestant, el Ministeri fa un amplíssim estudi del futur hospital, on fixa les seves característiques i fa el corresponent estudi econòmic i pressupostari.

Què fa mentrestant la iniciativa privada respecte de l'hospital d'Inca? De moment, braveja molt, dient que ja el tendran fet i en funcionament molt abans que el de Manacor, demostrant així l'eficàcia de la iniciativa privada front a la inoperància burocràtica de l'Administració. Però ben aviat calla. I quan torna a parlar és per dir que no cal fer cap altre hospital. Els motius d'aquest canvi d'actitud no els dona a conèixer, però tampoc no s'han atrevit a desmentir l'única hipòtesi lògica que s'imposa davant una tan flagrant contradicció: sens dubte han fet números, i han comprovat que la rendabilitat de la inversió és a molt llarg termini i no els interessa. Més encara: si l'INSALUD compleix la seva part del pacte i fa els hospitals de Manacor i sobretot el de Palma, disminuirà la rendabilitat dels hospitals privats ja existents. I davant aquesta perspectiva de lucre cessant sí que fan tota la mobilització que no havien fet mai quan es tractava d'exigir la millora de l'atenció sanitària dels ciutadans!

El juliol d'enguany els empresaris de la privada afirmen que no fa falta cap hospital més a Mallorca. (Foto cedida per "El Día 16")

L'únic instrument de què disposen és la competència de planificació sanitària de la Comunitat Autònoma, però aixímateix sembla molt fort que el Conseller de Sanitat es posi a disposició de la sanitat privada no ja per anar contra l'INSALUD, sinó sobretot contra els interessos sanitaris dels ciutadans. Idò, no: el Conseller Oliver, oblidant les seves pròpies paraules de quan havia dit que "amb l'avaluació al cap del primer període, l'ordre del segon i del tercer (hospitals) es pot modificar", ara el declara immodificable i s'aferra amb totes les forces i amb tota la demagògia a la lletra del Pla Director d'Ordenació Sanitària tal com es va aprovar, i diu que l'INSALUD ha de construir els tres hospitals, Manacor, Inca i Palma, i a més ho ha de fer necessàriament en aquest ordre, perquè així ho diu el Pla.

No hi fa res que hagi passat el primer quinquenni i que l'avaluació del Pla que es pot fer ara aconselli

Si l'INSALUD
compleix la seva part
del pacte i fa els
hospitals de Manacor i
sobretot el de Palma,
disminuirà la
rendabilitat dels
hospitals privats ja
existents.

canviar la prioritat, vist el fracàs de la iniciativa privada; vist que el procés de projecció i ubicació de l'hospital de Palma ja està molt avançat mentre que a Inca encara no hi ha res de res, ni projecte, ni solar ni acord de construcció; i vist sobretot que donar prioritat a l'hospital d'Inca no soluciona, sinó que en part empitjora la problemàtica hospitalària dels

gairebé 70.000 habitants dels municipis de la comarca de Palma, des d'Andratx, Calvià o Sóller fins a Marratxí, Algaidao Lluçmajor, o en tot cas no permet resoldre del tot satisfactòriament el problema de les llistes d'espera de Son Dureta perquè haurà de seguir essent hospital de referència de tots aquests ciutadans i per tant sense poder exercir amb total correcció les seves funcions d'hospital regional d'alta tecnologia.

Afortunadament, el pes d'aquests arguments és tan aclaparador que sembla que el

Govern autònom acabarà per acceptar que primer es construeixi l'hospital de Palma. Però no perquè els arguments hagin convençut el Conseller Oliver. Ell ja els coneixia perfectament, i sap que la decisió correcta sanitàriament parlant és fer primer l'hospital de Palma. Han estat les associacions de veïns de Palma les que s'han cuidat de fer-li entenedor què volen els ciutadans, i això sembla que ha convençut el President Cañellas. A la vista de l'èxit de la campanya de recollida de firmes a favor del segon hospital a Palma, organitzada per la Federació d'Associacions de Veïns, s'ha despertat l'instint electoral, mai del tot adormit, de Gabriel Cañellas, que ja ha anunciat que el Govern donarà suport a la construcció immediata de l'hospital de Palma. L'excusa per deixar desairat el seu Conseller no té importància. El que a ell li importa són els vots. I als ciutadans, que al final s'hagi imposat el sentit comú. □

Vaig anar a Barcelona amb l'OCB

JOSEP M. MAGRINYÀ I BRULL

La galeria gòtica del palau de la Generalitat.

Vaig anar a Barcelona amb l'Obra Cultural Balear per assistir als actes que amb motiu del concert de dia 5 de setembre l'entitat havia promogut a la Ciutat Comtal. I en vaig tornar com a molt satisfet. La gènesi feia temps que existia, una colla de mesos. El viatge, l'OCB l'havia proposat a les institucions de Palma tot considerant què representava per a la imatge de Mallorca -i de les Balears- una audició musical al cor de Barcelona, a la mateixa plaça de la catedral, el missatge que podien oferir l'Orquestra Simfònica de Mallorca, la Coral Universitària, Maria del Mar Bonet i la col·laboració de Lluís Llach.

I com que es tractava de dur l'ambaixada cultural també a les institucions barcelonines, es prepararen audiències que amb molt bon acolliment concediren el president de la Generalitat de Catalunya i el batle

de Barcelona en els seus extraordinaris palaus gòtics del S.XIV.

LA GENERALITAT

L'escala, la galeria i el pati dels tarongers de la Generalitat sempre m'havien semblat una obra magnífica, una bella mostra de l'arquitectura civil medieval catalana. Però aquesta vegada -potser pels anys d'absència- se'm va aparèixer més harmònica, més proporcionada, més simbòlica de la cultura que el nostre país és capaç de produir.

Antoni Mir, president de l'OCB, Ferran Porto, president de la Federació Hotelera de Mallorca, i Eduard Gamero, Director General de Promoció Turística del Govern Balear, despatxaren privadament amb Jordi Pujol. Durant els 45 minuts que durà la reunió, nosaltres visitàrem una part de l'edifici en companyia de Jordi

Bonet, tan vinculat a Mallorca (hi roman freqüentment, a la seva casa de Lluc-Alcari), actualment arquitecte director de les obres del temple de la Sagrada Família i antic Director General del Patrimoni Artístic i Cultural de la Generalitat. A la capella de Sant Jordi ens va fer notar especialment la disposició de les figures i la composició dels temes del tapís del Sant que podrien haver inspirat l'obra de Pere Niçart que s'exhibeix al Museu Diocesà de Palma.

Jordi Pujol ens va rebre a la sala anterior al seu despatx, situada damunt el primer portal que va tenir el palau, al carrer de Sant Sever. El més conegut del carrer del Bisbe, amb el rosetó de Sant Jordi, és un portal més posterior. Pujol va fer una mica de pedagogia històrica per a remarcar la importància del tret diferencial de la llengua. "Hi ha pobles -va dir- que es caracteritzen

El tapís, emmarcat, de la capella de Sant Jordi bé podria haver inspirat Pere Niçart l'obra que, amb detalls tan meticulosos, s'exhibeix al Museu Diocesà de Palma.

no pas per qüestions de llengua. Però nosaltres sí: la llengua, aquesta llengua que ens és comuna, és d'una importància vital, i si la perdíem, podríem una cosa que pesa molt a l'hora d'establir la nostra identitat. Pertant, no ens la podem deixar perdre, no us la podeu deixar perdre, si no volem perdre una cosa fonamental".

No són paraules textuais, però vaig estar prou atent per recordar-les bé, pel to distès i gens protocolari que permetia entendre-les totes.

.../... "Ja sabeu que el pare de Jaume I va morir a la batalla de Muret, després de passar una mala nit -bé, això no devia ser ben bé així, perquè ell devia considerar que havia estat una bona nit-, una batalla que va marcar la fi del domini de la Casa de Barcelona a Occitània. Però això no ens ha de preocupar gaire, perquè els reis de la Casa de Barcelona de cap manera estaven en situació de fer front al poder, a la força i a la importància dels francs. Es va perdre a Muret, però també s'hauria perdut, deu o dotze anys després. El que vull dir és que la pèrdua de les terres occitanes va fer que la política catalana mirés cap el sud i va ser el motiu perquè Jaume I, a manera de compensació, oferís als nobles i homes d'armes occitans llocs importants en l'expedició i en el repartiment de la conquesta de Mallorca."

.../... "Sí, aquí dins, al despatx,

aquests vostres representants m'han fet reflexionar, i m'han exposat qüestions que, evidentment, haurem de considerar. El Sr. Ferran Porto n'ha exposat de ben suggerents..."

Va referir-se amb un somriure a "l'estirada d'orelles" que havia rebut: "Potser sí que les institucions hem negligit les nostres relacions... El

respecte, la discreció, les interferències que es volen evitar... Bé, n'hem de parlar. I digui a en Cañellas -dirigint-se a n'Eduard Gamero tot prenent-lo pel braç- que no tingui tanta por..."

.../... "Que les institucions vagin més enrere en les seves relacions que les que es produeixen entre entitats

Eduard Gamero, Director General de Promoció Turística del Govern Balear; Jordi Pujol, president de la Generalitat de Catalunya; Antoni Mir, president de l'Obra Cultural Balear; i Ferran Porto, president de la Federació Hotelera de Mallorca, surten de la reunió privada que Jordi Pujol els havia concedit.

"Potser sí que les institucions hem negligit les nostres relacions... El respecte, la discreció, les interferències que es volen evitar... Digui a en Cañellas que no tingui tanta por." (Foto: Servei de Protocol de la Generalitat)

L'actor Simó Andreu, que va fer la presentació del concert a la plaça de la catedral; Joan Company, director de la Coral Universitària, i Luis Remartínez, director de l'Orquestra Simfònica de les Balears, segueixen les paraules de Jordi Pujol. (Foto: Servei de Protocol de la Generalitat)

"El vostre president de l'Obra Cultural m'ha recordat que tinc un viatge pendent a Mallorca... Bé, abans de fi d'any trobarem la manera de fer-lo."

civils de Mallorca i Catalunya no ha depès mai de la Generalitat, ni la Generalitat ho ha desitjat."

.../... "El vostre president de l'Obra Cultural, Antoni Mir, m'ha recordat que tinc un viatge pendent a Mallorca, que ja fa temps me'l tenen demanat. Bé, li he dit que sí, que abans de fi d'any trobarem la manera de fer-lo."

EL MODERNISME

Jordi Bonet va guiar-nos a velocitat supersònica -la visita a la Generalitat havia sobrepassat en més d'una hora el temps previst- per un recorregut de la ciutat vella -façana gòtica de l'Ajuntament, carrer del Bisbe, Arxiu de la Corona d'Aragó, plaça del Rei, plaça de la Catedral (en Rafel Oliver i els seus enllestint l'entramat elèctric, audiofònic, televisiu... els cadafals, les cadires, les barreres... les proves de so i de llums... Magnífica feina la d'aquesta gent...)- i la ciutat modernista -Palau de la Música Catalana, casa Ametller, casa Milà, casa Morera-Lleó, casa de les Punxes... els fanals del passeig de

Gràcia... Parc Güell (els resultats dels càlculs helicoidals i parabòlics de Gaudí) i la Sagrada Família. Sabíeu que la cúpula que ha de cobrir la nau central serà 70 metres més alta que les torres que ara hi ha construïdes? Sabíeu que la columna de Mallorca -Gaudí va donar el nom d'una diòcesi catalana a cada columna- que ha d'ajudar a suportar-la ja està acabada?

Moltes gràcies, amic Bonet, tan amable i afectuós sempre.

L'AJUNTAMENT

Al capvespre, en l'impressionant Saló de Cent de l'Ajuntament, testimoni de tants actes i decisions de la vida de la ciutat i de Catalunya, ens

"Hi ha pobles que es caracteritzen no pas per qüestions de llengua. Però nosaltres, sí: i no ens la podem deixar perdre, no us la podeu deixar perdre, si no volem perdre una cosa fonamental."

Al pati dels tarongers, Jordi Pujol i els mallorquins després de l'audiència.

A les ordres de Jordi Bonet: recorregut pel barri gòtic de Barcelona.

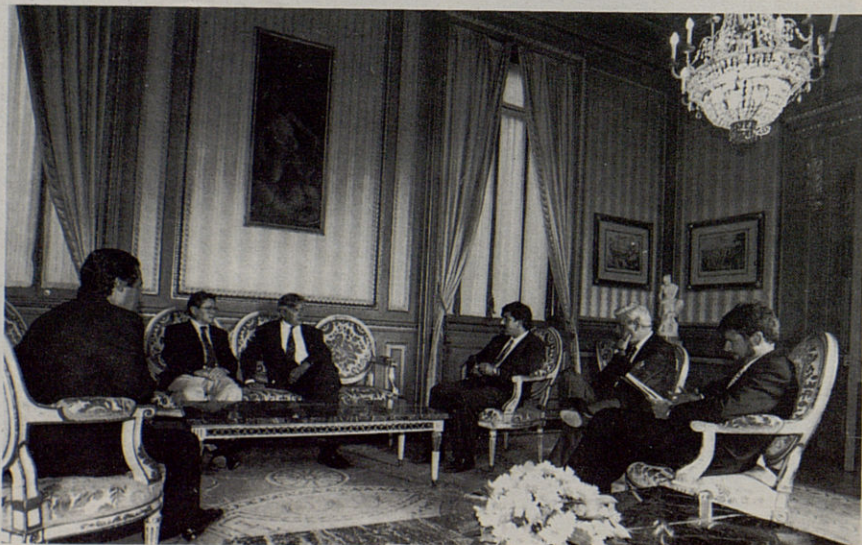

El batle accidental de Barcelona, Dr. Joan Clos, saluda en el Saló de Cent de l'Ajuntament el grup de mallorquins en la recepció que els va concedir. Devora, el batle de Palma, Joan Fageda.

va rebre l'alcalde accidental de Barcelona, Joan. Clos, en un acte més protocolari que el de la Generalitat. De Palma havien arribat el batle Joan Fageda i el regidor de cultura Josep Carles Tous.

Els parlaments, cordials i amistosos com corresponia a autoritats que la història ha relacionat tan intensament i freqüentment, es pronunciaren entorn de l'acollida i les facilitats que la ciutat dispensava a la missió cultural que representàvem. Joan Clos va prometre fer arribar al batle Pasqual Maragall la invitació per anar a Palma "amb la convicció que ja hi podeu comptar". Va obrir les portes de l'Ajuntament de Barcelona al programa 'Mallorca es presenta' i a qualsevol iniciativa que apropi els pobles de Catalunya i Balears. Els parlaments del batle de Palma i del president de l'OCB es pronunciaren en el mateix to de col.laboració, cordialitat i bona disposició.

La recepció al Saló de Cent i al despatx del batle de Barcelona. Hi podem veure Josep Carles Tous, regidor de cultura de l'Ajuntament de Palma; Eduard Gamero; Antoni Mir; Joan Clos; Joan Fageda; Francesc Galmés, cap de protocol, i Albert Balle, regidor de relacions ciutadanes de l'Ajuntament de Barcelona. (La fotografia inferior és gentilesca del Servei de Protocol de l'Ajuntament de Barcelona.)

EL CONCERT

I després, a la nit, el concert. Magnífic escenari. La Catedral il·luminada per defora i des de dins. Les vidrieres multicolors llueïen amb tot detall i prestaven un sigular marc de dignitat a l'acte, al qual contribuïen les murades romanes veïnades, l'edifici de la Pia Almoina i la Casa de l'Ardiaca a la mateixa plaça. Molta gent. No hi havia manera de canalitzar-la ni distribuir-la. Cadires insuficients. Quantes? Dues mil? Tres mil? No importa, a mitjan horabaixa ja estaven ocupades. No sabem què havíem de fer per reservar les que necessitàvem per a les autoritats. Un amic nostre, en Jordi Ponsa, que va acudir a donarnos un cop de mà, va fer seure en terra tothom que empentava en els viaransys d'accés. El tap que es va produir va permetre protegir durant una estona la zona de les primeres files. Però el Dr. Joan Clos i Joaquim Triadú i els qui els acompanyaven, havien anat a veure

Refrescos, cava i canapès al Saló de Cent.

el Barça i només arribaren als seus llocs fent-se pas a la guitzoneta.

Molta gent dreta. Omplien l'ampla esplanada. Els més joves, a les escales de la seu, devora els altaveus, resistien sense immutar-se l'assalt dels deci-

bels. I molts mallorquins, i dues estudiants d'Alaior que vengueren a fer-nos una abraçada, i residents a Barcelona o descendents de mallorquins. "Jo som nat aquí, però mumare és mallorquina. No podia

La catedral, bellament il·luminada, prestava a l'acte el marc complementari de dignitat. (Foto Coloma Julià.)

PARAULES DE SIMÓ ANDREU EN LA PRESENTACIÓ DEL CONCERT

M'ha tocat s'honor de presentar una ambaixada des meu país, de sa meva terra, de ses Illes Balears (aplaudiments). Aquesta ambaixada ve en pla bel·licós, en pla guerrer, perquè ve en realitat a conquerir el cor dels catalans (aplaudiments). Esperem aconseguir-ho. Jugam amb avantatge: nosaltres hem triat les armes, que són la música i la cançó. La música està en un llenguatge internacional: ens entendrem. La cançó, avui, serà en la nostra llengua comú, el català (aplaudiments), el mallorquí. (Aplaudiments.)

L'espectacle està dirigit per Antoni Parera Fons. La Coral Universitària i l'Orquesta Simfònica de les Illes Balears, són dirigides respectivament per Joan Company i Luis Remartínez (aplaudiments). Comptarem amb la nostra gran artista mallorquina, aquella dona que cada vegada que la sent fora de Mallorca té sa virtut de ficar-me un sac d'enyorança: na Maria del Mar Bonet (aplaudiments). Comptarem també amb la col·laboració del vostre gran artista, que noltros també consideram nostro, en Lluís Llach (aplaudiments).

Amb tots voltros, el director de l'Orquesta Simfònica de les Illes Balears. Bona vetlada a tots! (Llargos aplaudiments.)

imaginar-me que a Mallorca hi hagués una orquestra tan important. Estic molt content. Només lament no haver pogut seure." "Senyor, voldria ajudar els meus fills perquè la Maria del Mar els firmés un autògraf?" "Li seria igual que els el firmàs en Joan Company, director de la Coral Universitària?" "Per favor, estaran molt contents!". "De casa nostra hem vingut tres. Havíem rebut la tarja. Com s'ho han fet per tenir les nostres adreces?". "Josep Maria, Josep Maria! Som aquí! Hem vingut de Mataró i hem duit uns amics". "Miri, sap?, jo sóc aquella senyora que els va telefonar a Mallorca perquè em reservessin una cadira. Som tres. Com ho hem de fer per seure si tot és ple?".

Quanta gent? Cinc, set mil? El diari AVUI, en l'única referència que va fer posterior a l'acte, deia més de cinc mil. L'autor del text explicava que els aparcaments subterranis de la plaça havien quedat col·lapsats i proposava mesures perquè no es repetís un embús semblant. No, del concert no en va dir res, sinó la xifra. Ben curiós, perquè els spots televisius, la publicitat als periòdics de la ciutat i la informació que es va facilitar al

Panoràmica de l'esplanada de la plaça de la catedral durant el concert.

camp del Barça pels altaveus i que en definitiva van fer acudir tants espectadors, semblava que podia despertar també l'interès informatiu dels barcelonins. TV3 sí que en va fer un bon reportatge el diumenge.

I la premsa de Palma que havia desplaçat redactors i fotògrafs per cobrir la informació, què en va dir? Doncs el concert va merèixer molt bon tractament, gràfic i escrit.

DIUMENGE

Anam a Montserrat. Pertot ple. Excessiu. El pare Josep Massot ens acompanya al museu. L'horari és breu. Després, els qui enyoren Mallorca pugen al cim del Sant Jeroni: no veuen les illes.

Públic i autoritats comparteixen l'èxit popular del concert. Podem distingir Josep C. Tous, Eduard Gamero i la seva esposa, Joaquim Triadú, Joan Fageda, Joan Clos, Lluís Serrahima, Francesc Ferrer i Gironès, Antoni Mir... que havien d'ocupar els llocs preferents. Com es pot comprovar, la gent asseguda en terra que envaeix l'espai entre l'orquestra i els seients, els obliga a arremolinar-se en un escàs redol de la primera i segona filera de cadires.

**El reportatge
gràfic d'aquest
article és de
Magdalena
Soler**

Allò que havia previst Simó Andreu va produir-se: el llenguatge universal de la música va ser comunicatiu i receptiu.

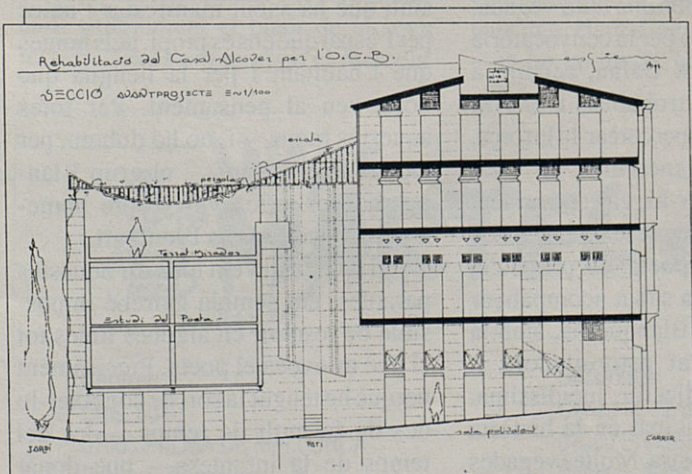

A Montserrat, amb Dom Josep Massot i Muntaner.

A les cinc dinam a Barcelona, a la Barceloneta, arròs de peix i peix. Allí, a quatre passes, la Vila Olímpica, aquests dies Paralímpica. El servei de protocol de l'Ajuntament hi havia destacat dues hostesses -uniforme groc- perquè ens facilitassin l'accés. La visita la va conduir una hostessa de relacions públiques -uniforme blau-. In situ i a mesura humana contemplam, amb la contradictòria complexitat i senzillesa amb què es relacionen els discapacitats físics, tot allò que en imatges fugisseres ens havia estat mostrant la televisió les darreres setmanes. Records perdurables que clouran la visita a Barcelona. □

La visita al Parc Güell i a la Vila Olímpica (Parafímpica).

El període d'informació pública per a la consulta i suggeriments sobre l'avant-projecte de rehabilitació del Casal Alcover, ha estat ampliat fins el 30 de novembre de 1992. Els socis de l'OCB poden fer-ho a la seu de l'entitat.

Homenatge a Josep Maria Llompart

MARIA DE LA PAU JANER

El Grup Blanquerna va encetar a Lluç els actes que han de servir per reconèixer a Llompart la seva fidelitat al país. (Fotografies de Pere Carmona)

Maria de la Pau Janer llegeix el text que havia escrit per homenatjar Josep M. Llompart.

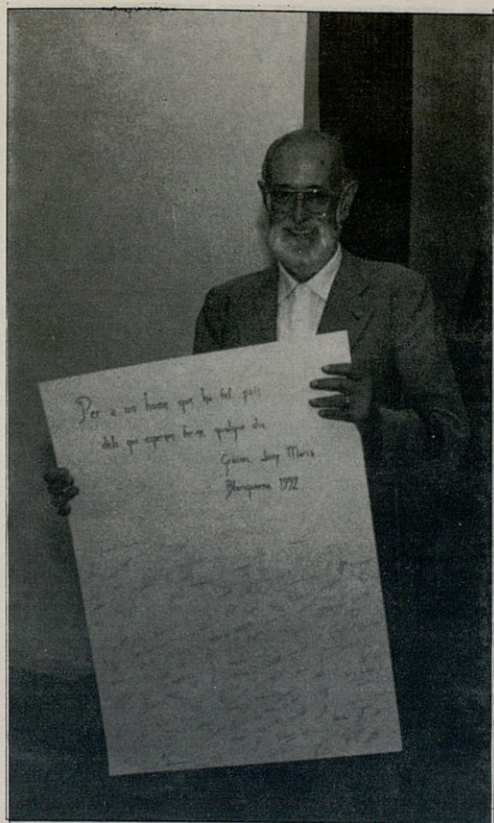
Encara no hem perdut el compte, perquè es tracta d'una trobada assenyalada en vermell als calendaris de molts dels que som aquí, del nombre de vegades que el Grup Blanquerna s'ha reunit en aquest indret. Un any rere l'altre, durant vuit vegades consecutives, ens retrobam en aquestes parets que conviden a la reflexió i a la conversa. I ho feim, precisament, per parlar de nosaltres mateixos, de tot el que ens configura i ens delimita. Ho feim els que volem renovar cada tardor, en els dies justos en què l'hora s'escurça i anuncia l'hivern proper, l'afany per la nostra terra i per la nostra cultura. Els que no hem renunciat a creure que l'esforç de tots pot ajudar a bastir —cada jorn una

mica més sòlids— els murs que delimiten la nostra peripècia comuna. Tornam a reunir-nos una altra vegada, i instats de bell nou per la convocatòria de l'amic Climent Garau, acudim a aquest recer de troballes, i ens hi deturam un instant per cercar-hi la força.

En aquests encontres ha estat freqüent descobrir-hi, gairebé un any sí i l'altre també, la presència de Josep Maria Llompart, poeta. La presència d'un home que ha sabut acompanyar els Seminaris de Blanquerna, amb la mateixa capacitat estimuladora i, permeteu-me l'adjectiu, lucidíssima, amb què ha participat en la història d'aquesta terra nostra. Moltes vegades s'ha parlat de l'home de posat impecable i ironia perfecta; sovint ens

hem referit a la seva capacitat de testimoniatge i de lluita, a la coherència amb què ha sabut manifestar l'amor per l'espai que ens és propi, pels homes que l'habitam i per la llengua que dóna veu al pensament. Per totes aquestes raons —i, no ho dubteu, per moltes més encara—, el grup Blanquerna vol retre avui vespre homenatge a Josep Maria Llompart.

I a mi, a qui em toca dir aquestes paraules, em sembla gairebé impossible de resumir en algunes línies tot el que m'evoca el poeta. Precisament perquè he tengut la sort de conèixer-lo des de fa molt de temps —des del temps de la infantesa— puc donar innecessària fe d'aquesta seva pulcritud d'esperit, de l'estètica del

El pergami amb les signatures de tots els "blanquernes" i la comunitat de Lluc, amb el següent encapçalament: "Per a un home que ha fet país, dels qui esperen fer-ne qualque dia."

gesti del pensament que el defineixen. No és ara el moment de fer el recompte dels llibres publicats —magnífiques mostres d'un poeta amb majúscula—, ni d'analitzar els trets que caracteritzen el seu llenguatge poètic, renovador constant d'un univers construït amb cura. Deixem aquesta tasca per a les aules de la universitat i recomanem, anit, simplement el plaer de la seva lectura. No és ara tampoc el moment

d'enumerar els discursos enco- ratjadors, les conferències, les lliçons i activitats culturals en què ha pres part. Constatem, tan sols, la capacitat de compromís i d'entusiasme. Perquè Josep Maria Llompart pot fer seves del tot les paraules de Salvador Espriu: "Perquè hem viscut per salvar-vos els mots/ per retornar-vos el nom de cada cosa". Com Espriu, com Riba, com Foix i tants altres poetes catalans d'aquest segle, Llompart ens ofereix les paraules justes, i, sobretot, la possibilitat de retrobar-nos-hi.

Però cap home no és fet de compartiments estancs, ni podem dividir una vida en un seguit de mòduls independents i únics. No és possible parlar només del patriota, ni del crític literari, ni del traductor, ni del professor, ni del poeta. Cadascuna d'aquestes parts n'integra una de sola, i és aquesta figura, caracteritzada per la complexitat i per la coherència, a qui Blanquerna vol manifestar la seva gratitud. Gratitude dels qui hi hem trobat la mà amiga que ens mostra una ruta ampla, tota de turons i de dunes, de torrents i rius, i serres, i comellars, de crepuscles com el foc i d'albades desdibuixades però certes. Una ruta possible per a tots els qui volem comprometre'ns també amb cadascun dels racons del nostre paisatge. Hem d'agrair-li les paraules —ja ho he dit—, però també el gest

amb què ha sabut pronunciar-les. I això és el que pretenem fer avui.

Quan l'any 1953 Josep M. Llompart escrivia *Poemes de Mondragó*, va incloure a la part titulada *Llunari del port* un poema dedicat a Cèlia Viñas, poeta i quasi germana. La dedicatòria deia així: "In Memoriam Cèlia Viñas, per a qui fou escrit fa temps i temps, aquest llunari". I els versos són aquests:

I ara ja saps la mort, Cèlia Viñas
—ai aquell foc, foquet, cendra astorada.
Ara ja saps la mort. No et calen versos
ni ocells ni primaveres per alçar-la.
¿Ho veus? No s'ha aturat un sol rellotge—
ni s'ha estremit la seda de la cala;
el vent, que desconeix la teva absència,
ajup les herbes del record...

Descansa.

Nosaltres sols, amb tota la mort teva,
reprenem el camí.

Adéu, companya.

Això és el que ha fet des d'aquells inicis Josep Maria Llompart, reprendre el camí, sol i segur, amb el coratge dels qui són capaços d'encendre el foc, part damunt totes les cendres, i de transmetre'ns la flama més alta: les paraules. "Tota la meua vida es lliga a tu, com en la nit les flames a la fosca", deia Rosselló Pòrcel evocant Mallorca. Els dies de Llompart i els mots que escriu i pronuncia es vinculen també —amb lligams indissolubles— a Mallorca i als nostres Països. □

Lluc, 25 de setembre 1992

Viajes
MARTEL S.A.
G.A.T. 271

**LA SEVA AGÈNCIA DE VIATGES
A LES ILLES BALEARS**

I ARA TAMBÉ A LES CANÀRIES

Central:

Oms, 50/b
07003 PALMA DE MALLORCA
Balears - Espanya
Tels. (9) 71/71 13 46 - 72 38 42

Sucursals:

Carles III, 22/b
07080 EIVISSA
Balears - Espanya
Tels. (9) 71/31 24 72 - 27

Pl. del Príncep
07701 MAÓ - MENORCA
Balears - Espanya
Tels. (9) 71/36 70 13

EL BLANQUERNA EN XIFRES

Santuari de Lluc, 24/27 de setembre 1992

Segons les dades facilitades en els fulls d'inscripció

INSCRIPCIONS: homes dones totals

Inscrits:	123	76	
No assisteixen:	-7	-5	
Ponents:	10	197	

(1991: 198)

EDATS:

15/16 anys	8	4	12
17/19 "	30	9	39
20/21 "	13	4	17
22/23 "	8	14	22
24/25 "	16	12	28
+ 25 "	15	8	23
+ 30 "	14	8	22
+ 40 "	11	4	15
+ 50 "	6	4	10
No consta	5	4	9
			197

VEGADES QUE HAN ASSISTIT:

1a vegada	56	26	82
2 vegades	22	11	33
3 "	14	6	20
4 "	9	7	16
5 "	4	4	8
6 "	3	2	5
7 "	7	5	12
8 "	5	4	9
No consta	6	6	12
			197

ESTUDIS:

BUP, FP	12	3	15
COU	12	8	20
2n CFP	5	-	5
1r i 2n Universitat	17	2	19
3r a 5è "	23	20	43
Professors EGB	2	4	6
" IB i FP	8	4	12
" Univer	6	1	7
No consta	15	142	
Llicenciats en atur:			
Filòleg, catalana	3	1	4
Dret	2	1	3
Filosofia	-	1	1
Magisteri	-	1	1
Psicologia	2	-	2
Història	1	1	2
Econòmic, i Empres	1	1	2
			157

En exercici de professions
diverses: Administratius,
funcionaris, banca, missers,
arquitecte tècnic, medicina,
ebenista, portuari,
agricultors

40
197

LLOCS DE PROCEDENCIA:

Mallorca:

Andratx	4
Artà	4
Binissalem	1
Bunyola	2
Campanet	1
Campos	5
Felanitx	2
Inca	4
Gènova (Palma)	2
Llubí	3
Llucmajor	4
Manacor	18
Mancor	3
Maria de la S.	4
Marratxí	3
Montuiri	2
Palma	82
Pobla, sa	5
Pollença	1
Porreres	3
Port d'Alcúdia	2
Port de Manacor	2
S'Aranjassa	1
S'Arenal	1
Sant Joan	2
Sant Jordi	1
Sant Llorenç	5
Santa Maria	1
Santanyí	5
Selva	1
Son Cladera	1
Son Ferriol	3
Son Sardina	2
Vilafranca	1
	176

Menorca

Ciutadella 1 177

País Valencià:

La Pobla Llarga 1
Tavernes de la V. 1
València 1 180

Catalunya:

Barcelona 6
Berga 1
Igualada 2
Jorba 1
Solsona 1
Terrassa 5
Vilanova i la G. 1 197

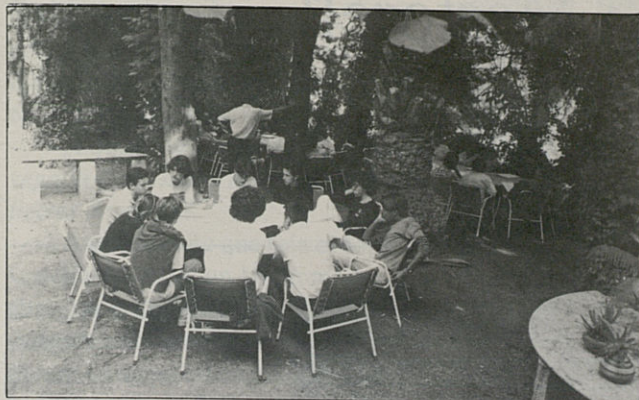
MENJARS SERVITS:

Berenars	267	(1991: 345)
Dinars	543	(" 594)
Sopars	417	(" 449)

DIES DE PERMANENCIA DELS PONENTS A LLUC:

4 dies:	1) Josep M. Llompart
"	2) Salvador Cardús
"	3) Gabriel Ensenyat
3 dies:	4) Antoni Estradé
2 dies:	5) Antoni Marimon
"	6) Joan Fc. López Casasnovas
1 dia:	7) Miquel Coca
"	8) Pere Fullana
"	9) Joan Vidal
"	10) Eliseu Climent

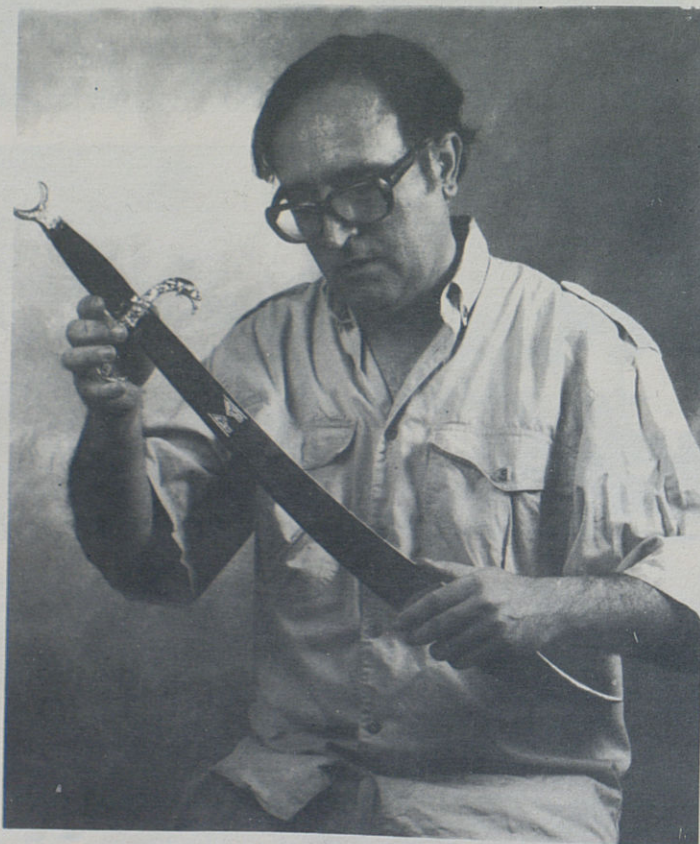
Fotografies de Pere Carmona

Miquel Ferrà i Martorell

MIQUEL LÓPEZ CRESPI

Miquel Ferrà i Martorell va néixer a Sóller l'any 1940. Escriptor, col·laborador de premsa, ensenyant, s'ha dedicat vocacionalment a la novel·la i al llibre de divulgació i de contes. A més d'això són ja milers els articles publicats a diferents periòdics i revistes des que tenia setze anys. Ha obtingut molts premis i guardons, alguns importants, com és el cas del Ramon Llull, el Ciutat de Palma, el Ciutat d'Alzira... D'una trentena d'obres publicades podríem destacar *Memòries secretes de Cristòfor Colom* (1983), *El xueta* (1984), *No passaran!* (1984), *El Misteri del Cant Z-506* (Premi Ramon Llull 1985), *La guerra secreta de Ramon Mercader* (1987), *Crònica de Guinea* (Premi Ciutat de Palma, 1988), *Allah Akbar* (Premi Ciutat d'Alzira 1989), *La Dama de Boston* (1990), *La Madona del Mar i els pirates* (Premi Guillem Cifre de Colonya 1989) *La veritable història del capità Aranya* (1992), entre d'altres, i es troba en premsa, a punt de sortir, *Clar lliri d'aigua*... Pel que fa als contes ha publicat els següents reculls: *Catalan western* (1982), *Contes del Call* (1984), *Contes tàrtars de Mallorca* (1988), trobant-se també en premsa *Contes de Medina Mayurka*. Darrerament ha publicat diverses obres de divulgació com és ara *Tirant*

Miquel Ferrà i Martorell.

lo Blanc, la vida cavalleresca i les Illes Balears (1990), *Sóller, imatges d'ahir* (1990), *Enigmes de la nostra història* (1992), *Sollerics arreu del món* (1992) mentre que es troba en premsa *Ahir i avui de la cuina mallorquina*.

Miquel... Ha plogut molt des d'aquelles primeres novel·les teves de joventut... "Golpe de Sol", quan encara escrives en castellà, "La Universitat", "El fabulós viatge del Minerva", "Contes a Marina"... Els anys han passat i el teu inventari és llarg i fins i tot un poc feixuc per

aquell que t'hagi de treure comptes. Però tot va començar un dia, fa molt de temps... ¿Com?

Va esser als nou anys, al col·legi, amb una redacció. El frare m'acusà d'haver-la copiada... Aleshores em vaig adonar de les meves possibilitats en el camp de l'expressió escrita... Les meves lectures foren molt diverses. Jo diria que sense ordre ni concert. Novel·les clàssiques com *Robinson Crusoe* al costat d'obretes de quiosc, com *El Coyote*. Després, Verne, Salgari, Dumas... Era un autèntic menja-aventures... Llavors, adolescent encara, em vaig sentir atret pel romanticisme que vaig voler conèixer a fons: Hugo, Chateaubriand, Bécquer, Espronceda, Musset... i ells em dugueren a George Sand i el seu *Hiverna Mallorca*, en una d'aquelles velles edicions... Del romanticisme vaig passar al neoromanticisme de Guillem Colom i el seu *Comte Mal*. Guillem Colom em va orientar vers el conreu de la literatura en la nostra llengua i jo, poc a poc, molt despistat encara, hi vaig entrar i, entrant-hi, vaig prendre contacte amb l'obra de Maragall, Costa, Verdager, Rosselló-Pòrcel, Llompart de la Peña, Pere Capellà... Llavors, papers i capítols que anaven

a la paperera, vaig anar trobant camí... És clar que tot això es relacionava amb estudis de batxillerat, partits de futbol, una exagerada afecció pel cinema, quaderns de còmics i una gran il·lusió per veure un dia els meus escrits en lletres de motle...

¿I quan vares veure per primera vegada el teu nom i els teus escrits en lletres de motle?

A un periòdic que feia el capellà Caselles, d'Artà, un home magre, de cara xuclada, que s'havia fet molt conegut a Ciutat com a defensor dels obrers. Li deien "el capellà comunista" i editava setmanalment el seu "Amigo del Pueblo". Envoltava els seus escrits amb la doctrina social de l'Església i encara que més d'un cop les autoritats franquistes li cercaren les pessigolles, entre cops de sotana i moviments d'anguila se'n va desfer. Jo col·laborava en aquell periòdic amb tota casta d'escrits de protesta, que aquell vellet, en els soterranis d'un convent de monges, composava secretament i amb entusiasme... Protestava jo contra els preus dels transports públics, contra l'estafa de les empreses funeràries que cobraven preus excessius, contra la carestia de la vivenda, contra el mal estat de les carreteres, contra el cinema folklòric... Sempre "contra" això o allò...

¿I han influït sobre la teva obra les rondalles de Mossèn Alcover...?

I tant! El dia de la festa de la meva primera comunió, on per cert anava vestit d'almirall, una de les meves vocacions frustrades, algú em va regalar un llibre de rondalles. M'havien regalat moltes altres coses, joguines, pilotes, medalles, plomes estilogràfiques, anells... Tot ho vaig deixar de banda i també convidats, xocolata, ensaïmades, pastís... tot per tal de tancar-me en el lloc comú amb aquell llibre i repassar aquelles pàgines amb dibuixos de Francesc de Borja Moll quan es signava "en mollet". Aquells episodis d'aventura pagesa, tan nostres, em fascinaven...

Darrerament t'has convertit en un "recordman" de publicacions. L'any 1990 publicares cinc llibres i

Els escriptors Antoni Serra, M. López Crespi i Miquel Ferrà Martorell en l'homenatge a la dirigent comunista Aurora Picornell, afusellada pels falangistes l'any 1937.

enguany en publiques cinc més. ¿És un mèrit o una casualitat?

És el resultat de molta feina. Ni mèrit ni casualitat. I això no vol dir que la feina no sigui acurada i lenta. Però el dia té vint-i-quatre hores i jo les aprofit al màxim. Seguit, seguit em brollen idees. Unes més o menys bones, altres dolentes. Però tot passa per la màquina d'escriure... Jo diria que un seixanta per cent del que faig és publicat...

I l'altre quaranta?

És destruït "in situ", rebutjat per alguna editorial... La meva paperera sempre és plena...

Però un escriptor no només ha d'escriure. Ha de viure...

I això faig. Em dedico diàriament a la tasca d'ensenyar i aquesta tasca, encara que esgotadora, enriqueix molt un autor. Cada deixeble és un món. I un contacte permanent amb la joventut manté moltes curolles i moltes il·lusions. Els dissabtes i els diumenges

la meua màquina d'escriure descansa com jo. M'agrada anar d'excursió, seure a la terrassa d'un cafè, veure alguna pel·lícula, anar a un concert o al teatre, prendre una copa a qualsevol discoteca... I cada any fer un viatge, això sí, amb preferència a l'estranger...

¿I els crítics? ¿Com t'han tractat els crítics?

Uns bé, altres força malament. És trist, però, que n'hi hagi ben pocs de seriosos, i tants que no et puguin fiar del seu criteri. D'una mateixa obra es pot fer una crítica magníficament positiva, destacant-ne els mèrits, o la crítica més destructiva exagerant-hi els defectes. Poques vegades veuràs una crítica equilibrada i objectiva. Hi ha potser massa capelletes, massa odi, massa amiguisme, massa gelosia, massa enveja i massa rancúnia, entorn a la nostra literatura... A més d'això, pens que un autor, un creador, difícilment pot ésser un bon crític ja que tot ho sol mesurar

des de la seva perspectiva d'autor que pot esser borda i equivocada. Tampoc podem admetre com a crítics els autors de creativitat frustrada. És com si un mal jugador de futbol aspiràs, durant la seva maduresa, a esser un bon entrenador... Ens n'hem de malfiar... Jo pas actualment de les crítiques, no llegesc els diaris que fan crítica... M'estim més els comentaris, els reportatges, la informació general sobre llibres... La crítica mentre no sigui professional destrueix la confiança dels escriptors... I quan el crític és un "mandarí" de la nostra cultura, una mena d'assessor oficial del que s'ha de fer i del que no s'ha de fer, un àrbitre dins les institucions, un element temut per la seva arrogància i per les seves influències, mereix el més profund dels desprecis... Tenim el cas de Barcelona, una metròpoli, una aglomeració urbana de milions d'habitants i on els "mandarins" omnipotents de la cultura no passen de mitja dotzena... ¿És això normal?

¿Mitja dotzena?

Bé. Diem una dotzena llarga. Ells diuen qui ha d'escriure i com s'ha d'escriure, qui mereix esser considerat escriptor i qui es pot qualificar de pixa-tinters...

El tema és desagradable

És certament desagradable perquè hi ha ara mateix molts d'autors joves que fan un gran esforç i són reduïts al silenci. Per altra banda es publiquen moltes obres en català a Mallorca que per causa d'aquesta política són ignorades al Principat. És molt difícil publicar, molt. Els nous

valors ho tenen certament difícil. Però sé que la nostra literatura serà un dia revisada i revalorada. Si no n'estàs segur, deixaria d'escriure...

I la política?

Sóc nacionalista. I pens que una illa com la nostra ha viscut massa temps sota una política pseudo-colonial. Ja he dit altres vegades que per a la concepció geogràfica del poble planer una illa no és país si no gaudeix de sobeïria com és ara Malta o Xipre. Una illa no és, pertany a... És un tros de terra aïllat per la mar que pertany al continent... ¿Vols una definició més trista de país? Record que a la geografia escolar, les Illes Balears i les Illes Canàries estaven a les darreres planes del llibre. El curs s'acabava i els estudiants no havien arribat a la darrera lliçó. Per tant, els arxipèlags eren ignorats olímpicament. I això no només s'esdevenia a la península. També aquí, entre nosaltres...

I d'en Marx? Es pot parlar encara d'en Marx?

I tant! L'altre dia contemplava una fotografia antiga del ferrocarril de Mallorca... Devia esser devers els anys de la Gran Guerra Europea... Els empleats ferroviaris es retrataven al davant de la locomotora. Anaven mal vestits i la seva vellura, evidentment prematura, s'amagava rere barrets i mostatxos. Però la seva nuesa social era evident. Si perdien la feina, si tenien una desgràcia... ningú no feia res per a ells ni per les seves famílies... El marxisme va corregir tots aquests errors, totes aquestes injustícies. Si ha fallat a l'Est com institució a causa

que l'home és corrupte, no ha fallat a l'oest, on d'alguna manera s'ha imposat als governs i als empresaris. És una filosofia que no pot morir mai. I també una forma de viure i de pensar...

Però el món ha canviat. ¿Com veus el món editorial a les illes? ¿Hi ha prou editors?

Hi ha editors amb molt bona voluntat. Empreses familiars, editors individuals, editors-aventurers... Però per molt que ho pens no comprenc com a un país on hi ha tants i tants d'empresaris, segons diuen modèlics alguns d'ells, en el camp de l'hosteleria, de la indústria, del comerç... grans empreses i societats amb branques multinacionals, grans inversors dintre i fora de Mallorca, nombroses companyies bancàries etc. etc., no ha sortit encara un empresari de l'edició, una mena de Lara, una editorial que exporti el producte mallorquí, en diversos idiomes, a tota Europa i Amèrica. Ho feim amb la venda d'aixetes i grifons, amb la venda de sabates, ametles i patates de Sa Pobla... ¿Per què no, dins aquest mateix nivell executiu, amb llibres?

La resposta és certament difícil □

ROLDAN

OFICINES I DESPATXOS S.A.

A la seva disposició en:

- Despatxos Direccionals
- Despatxos i Oficines Generals
- Mampares d'Oficina
- Separacions simples i dobles
- Estanteries Emmagatzematge

- Estanteries Gran Càrrega
- Biblioteques
- Cadires i Taules apilables per a col.lectivitats

Complements: Llums

Cendrers (de peu i sobretaula)
Càixes Fortes, etc.

Eusebi Estada, 68 (carrer del tren de Sóller)
Telèfon 20 98 13

CIUTAT

L'estranya mort de Matilde Landa, cinquanta anys després

DAVID GINARD I FÉRON / FRANCESC LLADÓ I ROTGER

*El camp era un glop de nit,
al nord fum, vers el sud cendres.
Així jo no vull morir
lluny dels prats i les arbredes.*

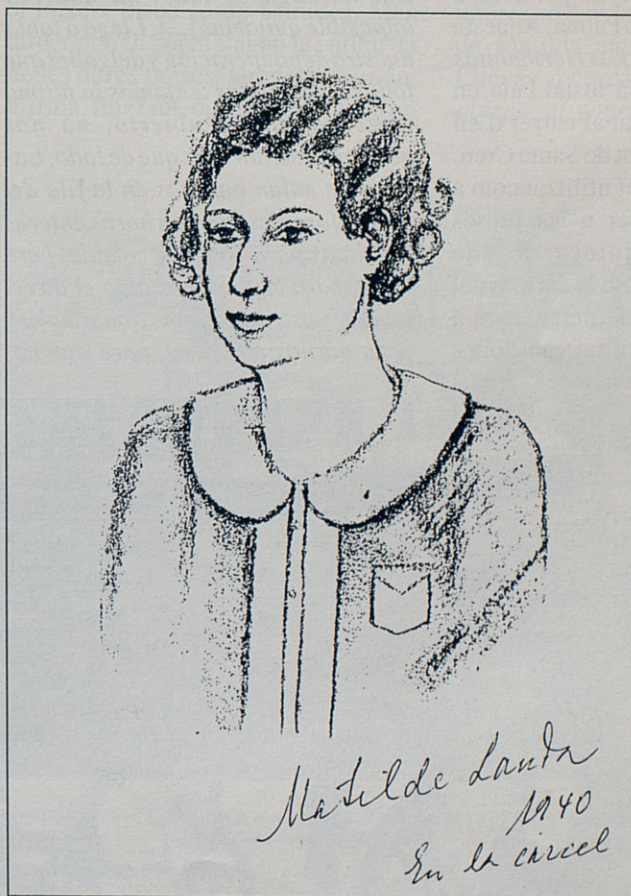
Montserrat Roig.

Un episodi oblidat de la repressió franquista

El 26 de setembre de 1942 morí a la presó de les dones de Palma, en circumstàncies encara no del tot aclarides, la dirigent comunista estatal Matilde Landa. El cas de Matilde Landa és, tal vegada, un dels episodis de la terrible repressió desfermada a Mallorca durant la guerra i la primera postguerra que ha passat més desapercebut a la nostra illa. L'assumpte, no obstant això, ha estat estudiat per alguns investigadors de la resistència antifranquista arreu de l'Estat, com Gregorio Morán, Giuliana di Febo i Hartmut Heine, i és present en interessants reculls de testimonis orals, com els realitzats per Tomasa Cuevas. Les ratlles següents -un avanç de futures investigacions- pretenen esser un petit homenatge a aquesta "ànima diamantina lliurada a la mística comunista" -com la qualificava Miquel Ferrà- que, juntament amb la seva companya de partit Aurora Picornell, és segurament la principal víctima femenina de la civíl guerra a Mallorca.

Dirigent comunista durant la guerra civil

Però, qui era Matilde Landa? Nascuda a Badajoz cap a 1905, havia estat educada en un ambient liberal i culte. Cursà estudis superiors a la

Universitat de Madrid, i participà en les lluites estudiantils contra la dictadura de Primo de Rivera. El 1934, s'afilià al Socors Roig Internacional. Poc després de l'aixecament militar de juliol de 1936, ingressà en el Partit Comunista d'Espanya. Durant la guerra, treballà successivament en l'organització dels hospitals de guerra i ajuda als refugiats, i en l'establiment de centres culturals i biblioteques a la zona republicana.

El 21 de febrer de 1939, arribà a Madrid, i poc després es féu càrrec

del nou Comitè Provincial del PCE -integrat quasi totalment per dones-, organitzat davant la imminent caiguda de la capital en mans dels franquistes. Es tractava, en realitat, d'establir una xarxa d'ajuda que permetés als militants comunistes de fer front a la nova situació. Però la falta de previsió dels dirigents comunistes, incapaços d'organitzar durant els anys de la guerra una eventual supervivència en la clandestinitat, no es podia resoldre amb presses i a darrera hora. El 28 de març, Madrid fou

ocupada pels rebels, i l'1 d'abril Franco signà el seu famós darrer comunicat de guerra. El grup de Matilde Landa no tingué pràcticament temps d'actuar; abans que acabàs el mes es produí la detenció de Matilde, i la resta dels membres del Comitè hagué d'abandonar les seves activitats.

A la presó de Palma. Amiga de Miquel Ferrà

Després d'alguns mesos de detenció a Governació, passà a la presó

de Las Ventas. El desembre de 1939 fou condemnada a mort, però gràcies a diverses gestions la pena li fou commutada. A Las Ventas desenvolupà una frenètica activitat en defensa de les seves companyes condemnades a la màxima pena, i aconseguí així nombroses revisions de causa que permeteren salvar moltes dones antifeixistes del piquet d'execució.

Al final del 1941 fou traslladada, en una expedició especial per avió, a la presó de les dones de Palma. Aquesta presó-coneguda com *Las Hermanitas de los Pobres*- estava instal·lada en un antic hospici, situat al carrer d'en Sales, prop del convent de Santa Creu. Encara que havia estat utilitzat com a centre de reclusió per a les preses polítiques mallorquines des de novembre de 1936, amb la derrota del bàndol republicà havien començat a arribar-hi gran quantitat de dones

procedents de l'antiga zona governamental, fet que naturalment havia contribuït a un empitjorament de les condicions de vida. Tomasa Cuevas i Giuliana di Febo han recollit testimonis d'antigues preses com el següent: *"Es el sitio en que más hambre hemos pasado. Nos daban unas hierbas hervidas con un poco de arroz o patatas, que tenían tantas hormigas que al final nos lo comíamos con hormigas y todo, ya que era imposible quitarlas [...]. Llegó a tanta nuestra depauperación y delgadez que todas o casi todas teníamos la última vértebra al descubierto, no nos podíamos sentar más que de lado. Las mujeres caían muertas en la fila del patio, donde nos tenían horas enteras formadas para coger la comida, para subir, para explicarnos algo el director (que nos trataba como a anormales), para darnos el correo, para que nos*

vieran las visitas de personajes."

No cal dir que Matilde es guanyà aviat l'estima i l'admiració de les preses de Palma. Aquí, la resistència contra les arbitrarietats de la direcció i de les monges encarregades de la custòdia de les internes, consistí a exigir l'aplicació estricta del reglament. A més, es formaren comunes per distribuir millor els pocs aliments disponibles. D'altra banda, les dones comptaven amb el modest suport d'un petit grup del Socors Roig Internacional organitzat a Palma.

El gener de 1942 Matilde entrà en contacte amb l'escriptor mallorquí Miquel Ferrà i Juan, conegut per la seva actitud de distanciament davant el règim franquista. Durant els mesos següents, Matilde i una germana seva anomenada Aida, mantingueren una correspondència amb Ferrà, que realitzà diverses gestions per millorar

Recluses de la presó de les dones a Palma, en 1939.

la situació de la presa. Com a detall curiós, assenyalem que es conserva una carta de Matilde a Ferrà redactada en català -un català molt rudimentari, no cal dir-ho-, llengua que estava aprenent amb l'ajuda d'una companya de la presó.

Intents de convertir-la al catolicisme

La gran personalitat i l'excel·lent formació de Landa també cridaren l'atenció de les monges de la presó, del capellà Valentín Herrero i de les dones d'Acció Catòlica, que des del

para discutir de religión... y eso es agotador cuando una persona está en inferioridad de condiciones, algunas veces se lo hemos dicho nosotras. Matilde decía que ella no temía a nada ni a nadie, que tenía unas convicciones muy profundas y que negarse era hacerles pensar que les temía". Sembla que en aquests intents per convèncer Matilde perquè es batejàs intervingueren diverses autoritats eclesiàstiques, entre elles el mateix bisbe Josep Miralles. Més tard, optaren per afalagar-la i aïllar-la de les altres preses. Gregorio Morán, afirma, fins i tot, que fou sotmesa a un

tota manera, no ho pogueren aconseguir. El 26 de setembre de 1942, segons diversos testimonis, Matilde Landa es llançà des d'una galeria de la presó, i morí. Es tractà, per tant, d'un suïcidi induït, malgrat que hom ha parlat d'un possible assassinat. Fou batejada en *artículo mortis*, fet que disgustà profundament la seva família, i enterrada en una sepultura pagada per Aina Olesa. La seva mort violenta causà una forta impressió dins la presó. Una companya de Matilde entrevistada per Teresa Cuevas recorda que "*ese día fue el obispo, el gobernador, es decir, que*

Matilde Landa, a Madrid, abans de la guerra vici.

Grup de dones tancades a la presó de Palma durant la immediata postguerra.

1941 realitzaven diverses tasques adreçades a les preses, principalment exercicis espirituals. No és estrany, doncs, que aviat les anomenades "*damas estropajosas*" s'interessassin per la conversió de Matilde al catolicisme. S'inicià, així, una pressió brutal contra la dirigent comunista. Segons una companya de presó, "*Matilde, en mi opinión, entró en una fase de depresión nerviosa y no lo aguantó, la presionaban para que se bautizara. Al principio hubo incluso presión de tipo brusco, intentándola convencer. Continuamente la estaban llamando para discutir cuestiones de altura, porque ella era comunista,*

atroç xantatge: de la seva conversió, depenia la quantitat d'aliments que rebien les mares preses.

La mort de Matilde Landa

Malgrat les seves profundes conviccions, les pressions rebudes degueren acabar fent efecte en Matilde, dona malaltissa i nerviosa. Una altra companya de presó explica que dos dies abans de la seva mort li assegurà que no es deixaria batejar, però que l'endemà ja ho dubtava. Sembla que Matilde tenia un gran interès per complaure Bàrbara Pons, dirigent d'Acció Catòlica amb qui havia establert una forta amistat. De

aquella gente pensaba que se iba a bautizar. [...] Luego, el tipo del cura nos quiso hablar de lo maravillosa que era, que estaba deshecha, [...] que había acabado con el mito de que los comunistas eran algo espantoso [...], pero le abuchamos, nos levantamos y nos dimos la vuelta". Poc després, la infame presó de les dones de Palma fou tancada, i moltes de les preses, traslladades als penals bascs d'Amorebieta i Santurrarán. Matilde Landa deixà una filla, Carmencilla, d'onze anys d'edat. □

El valencià, novament

JOAN SOLÀ

Hi ha articles que apareixen tan a punt i diuen just allò que pertoca que, després de llegir-los, et deixen sense la manera de poder-ne fer un altre de semblant que tracti el mateix tema. Bé voldries que arribàs a la redacció l'original que esperes de fa temps, el text que seria oportú. Però no arriba, i vet aquí que el professor Joan Solà publica allò que t'hauria agradat que algú escrivís per a EL MIRALL. En un cas així, ¿què es pot fer sinó divulgar l'article de Joan Solà per a la millor informació del lector i perquè, repetit en aquestes pàgines, esdevengui l'eina de consulta a l'abast que sovint són les revistes com la nostra? Amb la benevolença de l'autor, heus-el a continuació.- E.M.

No tenia cap intenció de parlar de la traducció al català i al valencià del text que reforma l'article 13.2 de la Constitució. El lector ja n'està informat i no acabariem mai si quèiem en la temptació de vigilar qualsevol brometa o bromassa que ens gastí la vida de cada dia. Però resulta que al mateix temps ha aparegut la 21a edició del *Diccionario de la lengua española*, de la Real Academia Española (acabat d'imprimir al juny, però distribuït al setembre). I ja potser sí que val la pena de no fer veure que no passa res.

Ara fa un any que la premsa anava de bòlit (bé, tampoc no exagerem: un parell de dies i fora) perquè la reial corporació que diem havia decidit de canviar en el seu diccionari la definició de l'accepció lingüística del mot *valenciano*. Abans la definició era:

"Variedad de la lengua catalana que se habla en la mayor parte del antiguo reino de Valencia";

i ara és:

"Variedad del catalán, que se usa en gran parte del reino de Valencia y se siente allí comúnmente como lengua propia".

En un país sense crispacions

lingüístiques això podria no tenir cap interès; però en un país on ningú no sap si tot això de les llengües va definitivament de debò o és encara una broma, un mal menor o una tolerància tensa, i en què precisament sempre cueja la guerra lingüística de les denominacions, crec sincerament que la reial corporació tenia moltes altres feines més urgents que posar la

mà en aquest ferro incandescent. Més li hauria valgut demanar o escoltar l'opinió de la nostra acadèmia de la llengua.

No senyor: les ganes d'enverinar l'assumpte van fer forat fins i tot en aquesta institució. I ara més d'un lector pot buscar o ensumar tres peus en aquest gat: abans el català era la llengua, i el valencià n'era una variant; ara, el valencià és una llengua i el català podria ser una abstracció o vaguetat.

I més si un altre document oficial, firmat pel president del govern central, declara que el nou text de la Constitució "*sepublicará también en las demás lenguas de España*" i tot seguit ens en dona versions en català i en valencià. Fins i tot aquesta segona broma de mal gust es podria fer amb elegància: els experts us poden oferir textos dignes en lleonès, veneçolà i castellà, amb variants clares i acceptades per tothom; com us en poden oferir en mallorquí, valencià, nord-occidental, rossellonès i barceloní. Però no senyor: calia oferir uns textos que no tinguessin altra finalitat que desorientar, molestar, enverinar; uns textos en què les dues

"llengües" (sense especificar de quina es tractava en cada cas) només es diferenciaven per les següents parelles:

Gobern / Govern

requerir / Sollicitar (sic)

proposants / proponents

s'hi ha de publicar / s'ha de publicar.

És clar que una bona part de la culpa de tot això no és pas dels "altres", que no han de filar prim amb les llengües que no són les seves i no tenen cap necessitat ni obligació de defensar-les. En aquest món, qui no plora no mama. I qui no s'acaba de creure una cosa, mal pot defensar-la ni pretendre que els altres la respectin. ¿No estem prou bé en la situació actual?

També és cert que en un país civilitzat no seria demanar massa que almenys una reial acadèmia de la llengua no molestés les altres llengües i els tingués un respecte científic. La primera cosa, els reials acadèmics no l'han sabuda fer. Quant al respecte científic, diguem que aquesta edició és menys agressiva contra el català que les anteriors: almenys hi han corregit diverses grafies que constaven en la part etimològica de les paraules castellanes, i ja no hi trobem els ètims "catalans" *pèsol* (per *pèsol*), *pinsell* (per *pinzell*), *plaza* (!), *porche* (per *porxe*), *relotge*, etc.

Però hi queden encara moltes errades i arbitrarietats, com ara: *dàtil*, *faxol* (per *fajol*), *nolit* (per *nòlit*), *pagés*, *placel* (per *placer*, que fan derivar, novament, del nostre *plaza*), *talayot*, *trébol*, *xarpar* (per *salpar*), etc.; i mots "catalans" fantasma com ara *retel*, *traite*, *bacín*, etc. ¿Detalls insignificants? No senyor, de cap manera en una obra d'aquesta significació lingüística, política i social, que es reedita amb diners de tots des de fa més de dos segles i que tracta el castellà de tota una altra manera. □

Biblioteques Municipals

PALMA Carrer d'en Colom i Jaume II

CORT

Pça. Cort, 1
c.p. 07 001

SON RAPINYA

Catalina March, s/n.
C.P. 07013

SON XIMELIS

Cap Blanc, s/n.
C.P. 07011

RAFAL VELL

Pere Ripoll Palou, 9
C.P. 07008

GENOVA

Barranco, 2
C.P. 07015

ESTABLIMENTS

Pça Immaculada, 3
C.P. 07010

SANT JORDI

Bauçà, 31
C.P. 07199

ARENAL

Pça. Gaspar Rul.lan
Garcies, 5
C.P. 07600

COLL D'EN REBASSA

Albuera, s/n.
C.P. 07007

BLANQUERNA

San Joaquín, 9
C.P. 07003

SON GOTLEU

Regal, 105
C.P. 07008

SA INDIOTERIA

Gremi Tintorers, s/n.
C.P. 07009

POLIGON DE LLEVANT

Ciutat de Queretaro, 3
C.P. 07007

MOLINAR

Xadó, 7
C.P. 07008

SANTA CATALINA

Fàbrica, 34
C.P. 07013

L'OLIVAR

Mercat de l'Olivar,
parades 104b/105b
C.P. 07002

BIBLIOTEQUES

MUNICIPALS

Ajuntament de Palma

Occitània-Provença (4)

Marsella, clau de la Mediterrània

MIQUEL FERRÀ I MARTORELL

Deixam Montpeller a l'esquena. Però abans hem de fer referència altre cop a Jacint Verdaguer. El gran poeta, des de Montpeller, somnià un diàleg d'amor entre aquesta ciutat i Barcelona. I deia Barcelona:

"Oh ciutat de Montpeller,
mare de Jaume Primer!
Jo que só sa esposa aimada,
te vull dir, per tot conhort,
que don Jaume no és pas mort,
puix és viva sa fillada..."

I més avall afegia Verdaguer aquell 11 de Juliol de 1886:

"Ell uní, montpellerins,
valencians i mallorquins,
amb la mia vostra història;
no amb dur jou nos ha lligat,
sinó amb lo vincle sagrat
de sa sang i de sa glòria"

L'autobús, des de la gran "gare",

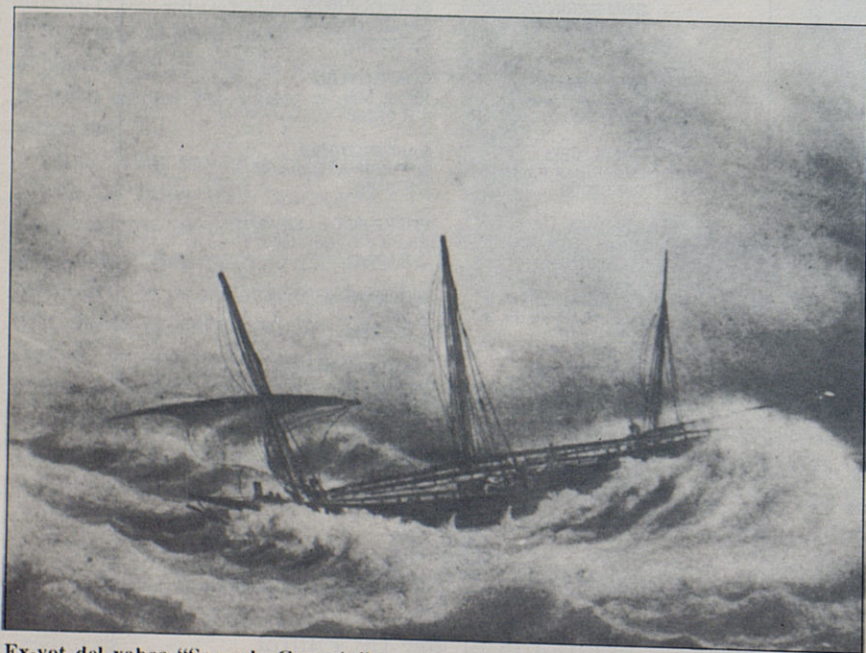
ens duu ara cap a Marsella, el primer port marítim de França, una urbs vella de cor i d'ànima, fundada pels romans fa vint-i-cinc segles. La clau francesa de la Mediterrània. La maqueta mental, les imatges que tenim gravades dins el cap, la idea preconcebuda del que Marsella és no ens ha d'enganyar ni per un moment: una gran plaça amb un arc de triomf que ens recorda que els romans fundaren la ciutat devers l'any 600 abans de Crist; els caps de cantó de Rue Canebière i el Boulevard d'Atenes que són els punts més animats del centre urbà; el Passeig Kennedy amb el monument que domina el far i l'entrada del port...

A l'estació de Sant Carles, amb les grans andanes, es veuen gents de totes les races i classes socials. Molts moros. Cadascú ben carregat. Maletes

amunt i avall, remors, trepig i com a música de fons el xiulet de les locomotores. Passejar per Marsella és, per a nosaltres, passejar entre la multitud. Un negre del Senegal ens encaixa amb les seves figuretes de fusta obscura...

Hem de menester un cafè calent i carregat, una cadira més o menys confortable, un racó agradable... Ho trobam, tot plegat, a "Le Forum", una cafeteria de la cantonada Canebière-Atenes. Porto un bon mareig a sobre i enyor el meu llit de Mallorca. Acluc una mica els ulls i algunes imatges d'anuncis, contemplats abans distretament, resten rere les meves parpelles: "Buvez Orangina", "Peugeot"... Baixam als molls. Hem visitat la catedral de Santa Maria la Major i trobam que té una certa semblança amb les catedrals catòliques d'Alger i Tunísia, especialment la doble torre dels campanars i per tot el conjunt de cúpules de clar disseny bizantí. Grandiosa, amb planta de creu grega, és una complicada harmonia d'arcs romànics, piràmides de teula plana i absis menuts entorn la gran capella de l'absis major... I si ens deixam endur per una il·lusió oriental hi veurem també una mena de minarets a cada flanc dels braços de la creu grega...

Però qui domina Marsella tota, que es veu des de tots els barris, aquells on hi posà mà Le Corbusier i aquells que reflecteixen les architectures dels segles XVIII i XIX, allò que es pot colombrar des del Castell d'If i l'illa Ratonneau, és la Mare de Déu de la Guarda, allà, en el cim d'una gran mola a manera de temple-castell. La basílica de la Mare de Déu de la Guarda

Ex-vot del xabec "Sagrado Corazón" que feia viatges de Sóller a Marsella carregat de taronges.

comparteix el neo-bizantinisme de la catedral com a mirador de miradors és un símbol més del romanticisme francès. Aquí prengué forma sobre la pedra la poesia de Victor Hugo, Alfred de Musset o Chateaubriand. I potser també la prosa de George Sand, la Madame Du-devant, ja per sempre lligada a Mallorca després d'aquell llibre crític-descriptiu que és la memòria d'un hivern, el de 1838, entre nosaltres. La catedral, aixecada el 1852 representa, d'altra banda, per les seves proporcions, el gran creixement que experimentà el port de Marsella la passada centúria.

Fins aquí arribaven amb les seves càrregues de taronges els patrons de llaüt-viatger que havien eixit de Sóller... Quantes aventures d'arriscada navegació! I moltes de vegades algun solleric restava sobre els molls per a no reembarcar-se. Aquí s'establia per a la venda de taronges i altres fruites. D'aquesta manera nasqué una gran xarxa comercial que solleric aquí, solleric allà, s'escampà per tota França, i a Marsella de forma especial, al Cours Jucien, on les taronges de Sóller, Fornalutx i València

La basílica de Notre Dame de la Garde que des de la seva muntanyeta domina Marsella i la mar.

maduraven al sol hivernenc de la Provença.

Anem però a les referències de la nostra història pel que fa a l'urbs marselesse i evoquem Ramon Muntaner quan descriu la lluita naval entre els catalans i les galeres provençals al servei de Carles d'Anjou: "...Ans preseren totes llurs galees, e gitaren tots los morts en la mar, e lligaren los vius qui foren escapats de la batalla; e foren per nombre vuit-cents xixanta, dels quals hi havia cavallers e honrats hòmens de Marsella e de Proença..."

Honrats cavallers de Marsella.

Navegants. Homes de la mar que transitaven també amb taronges de Marsella a Mallorca. Joan Santamaria a les seves "Visions de Catalunya" agermana els paisatges del Principat amb aquests del sud de França tot dient: "Via enllà, si voleu fer comparances, no us mancaran pas termes de relació. Aquesta terra amarada i pastosa, entre dolça i salobrenca, quieta i sensual... us recorda el Vacarès i la Camarga de Provença. La mateixa inflorescència matronal, la mateixa pomposa opulència, la mateixa amplitud de visions, la mateixa transparència en l'aire... És la mateixa

regolfada, borratxa de llum però fina i suau com una verge nua, que fa la mar provençal des de les platges de la Crau fins a les engires de les portes de Marsella."

I aquesta mar tan blava és la que contemplam des dels miradors de la Mare de Déu de la Guarda, per sobre de tots els edificis que voregen els carrers ombrívols de la Marsella antiga i marinera, una Marsella presidida per les Cases de la Vila i on les tavernes, les botigues i els botigons es combinen i perllonguen com en un basar d'Estambul. □

Papers pintats

Marc i Motlures

Pintures

Casa Pomar Flores

ARTICLES PER A ARTISTES

Sant Miquel, 77. Tel. 72 14 83

07002 PALMA

L'ànima nacional

PERE FONT

En l'ànima nacional n'hi ha que hi creuen més que en son pare i sa mare. Prou esmerlit, ulls entreoberts i llengua mig fora, Napoleó a punt de palmar-la i ja a les portes de l'altre barri, exclamava que la seva gran passió de la vida no havia estat altra sinó França. Creim que aquesta confessió d'enamorament patriòtic era ben sincera i veritable. Tan veritable com que, sense saber-ho, Napoleó no sabia que, en el fons, s'havia xiflat d'un fantasma.

França, per a Napoleó, bé sabem que no era la concreció bategant dels francesos, els quals, quan convenia, havien d'immolar-se, a gust i de grat, per l'essència pàtria, per l'ànima nacional, la història, nucli vital i realitat hereditària que alguns de nosaltres, desproveïts de herdianes elucubracions romàntico-decimòniques, no aconseguim de discernir ni en la llum ni en la boira.

El que sí, però, ens resulta prou fàcil de verificar són les derivacions conseqüents d'aquestes concepcions espiritualistes que, si no desemboquen sempre, sí que poden i solen desembocar sovint, en perilloses clavegures de constatables pestilències.

Quan la nació és una ànima essencial sobre un altar flamejant de sentimentalitats commovedores,

envoltat de solemnes pares de la pàtria, el discurs apologètic s'embolica de mala manera entorn de les entitats essencials "irrenunciabls", en direcció "irrenunciable", cap al destí històric també "irrenunciable". Co-

mençada la traca, aquestes "irrenunciabilitats" planegen per sobre dels individus, són transcendències, per damunt i davall de les voluntats dels ciutadans que, amb fe cega, han d'agenollar-se acatant sota pena de sucumbir, per flaqueja, en la ignomínia. Aquest element essencial, irrenunciable, perfilador de l'ànima nacional, pot ser moltes de coses: per a un serà la unitat intrencable de la pàtria; per a d'altres, un rei amb barret o corona o uns costums mil·lenaris, unes creences originàries, la puresa d'una raça, la diferenciació d'un parlar, la neteja virginal d'una cultura sacralitzada o l'exaltació passional d'un signe emblemàtic. Amb ulls fixats més en retrovisor de passat que en l'espai frontal de la ruta (ara més que mai retorçada), s'aixeca el fetitxe estimat, conjuntament amb l'esquema-patró nacional de modelitat paradigmàtica.

D'altres, per contra, som els qui, en escèptica essencialera, no ens lleu massa d'establir-nos barreres de nuclis anímics irrenunciabls. Preferim sempre superposar la veu i el vot de l'individu viu i present per sobre de qualsevol altra consideració, perfilant grup, estat o nació únicament com a expressió de la voluntat i llibertat personal i col·lectiva, acceptant de bon grat

unitat, rei, costum, creença, puresa, llengua o neteja o bé qüestionant-los també quan ens doni la gana, calgui o s'escaigui, establint plans d'esdevenir i configuració des del desig emanat de l'individu en democràcia, i amb màniga ampla vers qui, descarrilat dels esquemes del grup, vulgui i sàpiga guiar-se i autoregular-se d'acord amb solucions personals amb les quals poder tirar endavant, viure i desenvolupar-se.

Perquè, vegem si precisam i ens explicam d'una vegada: ens sembla la mar de bé, correcte, vàlid i legítim que qui cregui en l'existència i conveniència de referències fonamentallíssimes, o bases anímiques de construcció nacional o estatal, ho digui, defensi, promogui i proposi. El que ja ens resulta antipàtic, però, és quan el propi caràcter "fonamentallíssim" de llur referència els

conduexi cap a actituds més o menys totalitaristes on la velada o desvelada condemna de l'escèptic o agnòstic es fa palesa dins d'un radicalisme que no saps mai on pot arribar. Ens preocupa quan la discussió, o simple al·lusió o proposta de discussió, sobre els déus i ànimes nacionals ja crea exasperació o estat d'irritació que dificultin la possibilitat de debats relaxats en un clima de distensió tranquil·la.

A l'Espanya, l'Estat Espanyol, "l'això", o digueu-li el que més us desagradi (a mi tant me fa), obrir la boca sobre els mites nacionals ha estat fins fa poc, i per a alguns, senzillament funest, tràgic. Massa patriotes de l'Espanya immortal i gloriosa, i massa referències "irrenunciabls" tallaren pas i camí a la "blasfèmia" del canvi, a la "impertinència" personal d'obrir lliurement la boca i a la "perillositat" democràtica de decisió tal volta en

contra dels valors absoluts dels tòtems irrenunciabls.

Creim que l'avui i el demà l'ha de perfilar la persona, i només la persona, segons li plagui i convengui, que qui en realitat val i compta és el ciutadà actual i present, i que qualsevol cosa és i ha de poder ser (en funció de la felicitat de l'home) sortosament discutible, atacable o defensable: els déus del cel i de la terra, les tradicions mil·lenàries, les herències del passat o la configuració peculiar de la pàtria, que, evidentment, no ve immanentment dibuixada "ab aeterno" i en essència pel fatalisme de cap Déu "ex machina".

Vegem-ne, entre mil, un exemple: a la pregunta sobre si han de coincidir amb més o menys precisió els límits estatals amb les entitats culturals, ètniques o lingüístiques, ¿hi ha d'haver només una resposta conscienciada possible en funció d'alguna veritat ja preestablerta? ¿Quines haurien de ser, per exemple, les fronteres territorials d'Alemanya en relació a la realitat lingüístico-cultural alemanya? ¿S'haurien de reviuir les reivindicacions germàniques dels anys trenta i quaranta? ¿Com s'haurien de modificar gairebé totes les fronteres? Evidentment no hi ha respostes úniques.

Els danesos poden trobar-se ben gojosos ells solets, parlant només danès dins del seu marc estatal. I ben bé ens sembla que així s'ho muntin i s'ho portin si creuen que els convé i agrada. Però l'altra alternativa d'uns estats plurilingüístics també es demostra igualment vàlida si es respecta la voluntat lingüística de cada individu. És vàlida i tal volta recomanable. Recomanable per a evitar que del ja batibullit dels 170 estats reconeguts per la ONU (la majoria d'ells a revisar, millorar, rectificar, simplificar o reestructurar) se'n derivassin els aproximadament 5.000 que en resultarien per acomodarlos a la realitat lingüística dels cinc mil idiomes existents en el planeta, amb totes les fronteres (encara que sense filferros ni espines), duanes,

burocràcies, exèrcits i ministres que potser, i en imitació als aparells estatals actuals, se'n sortiren.

L'alternativa plurilingüística també seria vàlida per evitar el pobre, estret i simplista encaixonament rígid de cada ovelleta dins del seu corral estatal segons la neteja del color cultural o lingüístic del seu pellam.

Consagrar una cultura, per altra banda, com a determinant nacional o estatal bàsic pot ser tan plenament legítim com una altra concepció multicultural de mestissatge estatal, sobretot quan hom prefereix (efectivament és una qüestió de gustos) el colorisme polimòrfic de les Rambles barcelonines a la dolça uniformitat, també encisadora, per cert, de l'Ostergade copenhaguès. O quan qualcú té els seus dubtes sobre la tan radical importància del factor cultural en la configuració estatal o sobre la conveniència de fixar un model d'experiència vital, cultural o axiològica amb excessiva seriositat i rigor pel que suposa de barrament de pas a heterodòxies i dissidències que creim recomanables, ja que poden arribar a configurar-se (i sempre algunes d'elles acaben configurant-se) en la pedra angular de nous sistemes futurs de conformació cultural, també, a la llarga o curta, superables. Gràcies a la valentia iconoclasta d'un Gaudí i companyia

en lluita contra la tradició cultural de la "identitat" arquitectònica catalana, se'n deriva un nou tipus en principi escandalós d'arquitectura que, amb el temps, esdevindrà emblemàtic d'una nova ciutat de Barcelona.

Mitificar "identitats", configuracions culturals idiosincràtiques del grup i fidelitats indestructibles a arrels sacrosantes és fer-se esclavitzar-se la desinvoltura lliure i espontània, que rebutja hipotecar-se el present amb decisions i entusiasmes previs d'uns morts que ja no existeixen, dificulta els canvis d'una "identitat" que, com l'energia, en definitiva, més que crear-se o destruir-se, únicament i fatalment per llei

natural, es transforma, arrossegada generalment sempre (com a element de derivació secundària i de conseqüència) pels factors socials, econòmics, demogràfics i tecnològics de l'acció mutant dels homes.

L'ànima nacional fa massa olor a destí envitricollat "en lo universal", a mística de passat fantasmagòric, a entelèquia simbòlicament impalpable, o fa massa referències a elements de major concreció però que mai per mai no han de lligar-se'n com a irrenuncialitats ni com a tabús indiscutibles per damunt de les crítiques i decisions lliures dels habitants presents de qualsevol ciutadania.

Sens dubte els directors de les nacions del demà (o del passat-demà) que ens arriba, hauran d'espavilar-se si pretenen engrescar-nos. Hauran d'esprémer-se el geni evitant clisés estereotipats, actituds maniquees i histriòniques, errors i mimetismes, pujades de llet romàntica d'encalorada xovinistera i muntatges quimèrics d'esperits sants amb animetes solemnes. Hauran d'espavilar-se amb la creativa originalitat d'un nou i atraient *realisme*, pràctic, lúcid i crític, assentat en el nou *humanisme* que ja ens resulta, al capdavant i senzillament, imprescindible. □

Esporles. Setembre 1992.

FAJAS REINA

José Tous Ferrer, 1 - Tel. (971) 71 60 33
07002 Palma de Mallorca

**FUNDACIÓ «SERVEIS DE
CULTURA PER AL POBLE»**

Per a la promoció popular de la nostra
cultura estam al vostre servei

Demaneu informació a c. del Mar, 6, 3r.
07012 PALMA

I. Impressions generals

JOAN BARCELÓ I COLL

"Ich weiss, ich weiss: Heimat ist der Ort, wo sich der Blick von selbst nsst, wo das Gemt zu bruten, beginnt, wo Sprache durch ungenaues Gefhl ersetzt werden darf..." ("Ja ho s, ja ho s: Pàtria és el lloc on la mirada s'humiteja sola, on l'esperit comença a ruminar, on és lícit substituir la paraula per una sensació indefinida...")
(Siegfried Lenz, en "Heimat-museum", 1978)

En un article anterior (El Mirall - 34) ja vàrem parlar del meu interès i predilecció per Alemanya. Aquesta afecció, apart el pes i el fons familiar, té les seves rels en el sentiment i la cultura tan característiques d'aquest avançat poble centroeuropeu. La seva tradició és la d'un poble disciplinat, de treball metòdic i rigorós. També la seva dialctica és ben acreditada. Filosofia, assaig, ciència, tècnica, poesia, prosa són trets intelligents ben destacats de la cultura germànica. Hi ajuda molt l'engranatge flud i precís del seu llenguatge dotat de prou maleabilitat i riquesa conceptual i sintctica com per poder matisar els racons ms difícils, abstrusos o delicats del pensament i de l'observació. A tot aix, ajunteu-hi, moltes vegades, l'empenta entossudida en la rigidesa i acurament en les finalitats, sense oblidar un fons d'entendiment romàntic, d'efusió vers la música, la lírica o el sentiment personal vvid i desfermat.

Aquestes qualitats afloren ben fàcilment quan considerem les seves manifestacions artístiques, sigui poesia pica o intimista, novel·la experimental o d'aprenentatge, un tractat rigorós, abstracte i filosòfic, una obra

prèvia, el fons de la tradició cultural i l'estrabada impulsiva i sentimental.

No debades Alemanya és un dels pobles que, al llarg del temps, s'ha analitzat més intensament i metòdicament, amb constància i sentit de la finalitat. La seva literatura —i filosofia— s un bon mirall interior. Mireu sinó l'equilibri de l'escriptura de Goethe, el cant entusistic de Schiller, les divagacions personals dels dos germans Mann, tan diferents i complementaris, la càrrega emocional i el sentit social de culpabilitat de Bll, les incertituds de Gunter Grass i Peter Handke, el cisallament apodctic de Nietzsche, la passió íntima de Martin Walser o la destil·lació melancnica del passat en l'obra de Siegfried Lenz. La tria podria continuar ben fàcilment, més encara si inclogussim l'rea germànica en el sentit més ampli (Kafka, Musil, Wittgenstein, etc.).

Però tampoc podem oblidar que ha estat un dels pobles que ha coms històricament més errors, alguns fortament trgics i plens de

patetisme humà. De sobra són coneguts i reconeguts. Aquest és un procés que sembla que ara s'està tancant, encara que amb les inevitables cicatrius i punts de dolor que fan difícil l'oblit.

Des de la meua última estada a Alemanya han passat només tres anys. Però són de canvis prou visibles en molts d'aspectes. Els veieu en la gent,

Els alemanys posseeixen un fons d'entendiment romàntic i de sentiments musicals desfermats. (Il·lustració per a "Les creacions", de Schiller, en una edició de Montaner y Simón de 1913.)

teatral tradicional o d'avantguarda trencadora, un film de fons popular o d'elaboració expressionista, una estatueta diminuta i delicada, un efluvi musical de cantarella popular o de refinada vibració barroca, o una església d'interior esblanqueït i imatgeria anglica rococó. En totes hi ha l'empremta del bagatge i la formació

Durant la meua estada de 1989 vaig viure l'eufòria inicial de la reunificació.

el seu tarannà, el curs de la seva mentalitat, els esdeveniments històrics i la pròpia concepció i organització del conjunt del país. Durant la meua estada de 1989 vaig viure l'eufòria inicial de la reunificació i l'esfondrament del mur de Berlín. La gent no era gens indiferent al fet. Tot al contrari, hi dominava una gran sensibilitat i un fons de preocupació. Els parers eren molt dividits, aferrissadament defensats i molt obertament expressats, sobretot a l'hora de preveure el futur en comú.

A l'Alemanya Federal més bé predominava la idea que primava un procés d'incorporació o reunificació lent, que permetés la progressiva adaptació econòmica i social. En la consideració de la gent era ben clar que aquests últims quaranta anys havien dividit de debò Alemanya en dues, amb societats i mentalitats ben diferents. Vàries generacions noves, formades sempre amb el fons del desbarat de la guerra i la seva culpabilitat, però des d'òptiques humanes i vitals radicalment antagòniques (la guerra freda ideològica est-oest i dos models d'estat i societat molt oposats) havien de fer ben difícil el joc coherent i democràtic de la nova Alemanya.

Això és el que es pot observar en

amb pocs fills, i un desemparament ideològic molt generalitzat i desencisat.

Ara empenyen les desigualtats covades a l'Alemanya oriental on abunden en gran mesura les rendes baixes, una indústria antiquada, contaminant i no competitiva, la voracitat per apropiar-se de les estructures en decadència, el desig per entrar i tenir un lloc en l'economia de consum, i les formes més primàries de relació i concepció de vida. El xoc i la dificultat són ben evidents, són aquí, a la porta, ben visibles.

Tots aquests matisos, racons i racons es poden captar al vol i en mil detalls al carrer mateix o en els diferents locals que visiteu. Així, mentre aneu passejant pel carrer, entreu en un banc o un comerç, mireu la tele o escolteu un concert o una conferència docta, us fa l'efecte que no esteu en el mateix país, que això no és l'Alemanya de sempre, forta, activa, decidida, organitzada, fermament planificada. Al carrer tot té un aire més lax. Més que famílies, trobeu grups aïllats i indiscriminats de gent. Si demaneu una adreça o qualche informació, el dubte i la inseguretat guanyen sempre en la resposta.

Si viatgeu, els trens van carregats

aquests moments. L'Alemanya occidental ha perdut pes i consistència en el conjunt europeu — el qual, d'altra banda, tampoc és molt brillant —, perquè té fortes càrregues econòmiques i socials internes, una societat ben complexa a causa de les successives annexions d'immigrants (turcs, iugoslaus, grecs, italians, espanyols, portuguesos, etc.) i el rerefons de les generacions autòctones envellides i

de revisors, en parelles, home i dona, en la més perfecta uniformitat indiferenciada. Sempre perdran algun minut com per amagar o deixar-se perdonar la puntualitat tradicional dels ferrocarrils alemanys. Si entreu en un local de restauració, al costat de la taula de fusta noble i espelmes de flama àgil i espiritada, hi trobeu també el plàstic rampant, cridaner i escassament elegant. Les menudències culinàries perden riquesa i varietat. Encara que es mantenen els vins fruitats i lleugers i les cerveses de brou gràvid en la seva diversitat i quantitat, ja molts de joves digereixen — o dissolen — el seu àpat sumari amb coca-cola o qualche altre brevatge artificios i insignificant. Tot són símptomes prou indicatius de decadència i manca o crisi d'identitat.

Els alemanys ja no són els mateixos. S'han buidat en les seves finalitats i concepció de vida. Hi ha un cert desconcert, amb davallada de la seva organització i dels seus productes. Tot plegat fa creure en un declivi existencial — nascut del descobriment de la dificultat de ser, o de nou ser per tornar ser — que es manifesta en el joc latent dels errors històrics i en l'arduïtat de trobar un projecte engrescador comú per a les dues maneres de vida (oriental i occidental), tan allunyades i diversificades.

Quines tendències guanyaran en el nou engatjament de la reunificació? Les opcions són crítiques i bastant extremes. D'una banda, el desig de millora i ascensió econòmica i social amb el miratge de les futeses que ofereix el món occidental: casa, cotxe, televisió, estudis garantits i estandaritzats, vacances pagades, un cert desencís vital... De l'altra, més dignificació a la vida, trobar el valor i l'aliciet del treball, els fils de la diversitat productiva, omplenar els buits de la insatisfacció personal i col·lectiva, donar perspectives de futur al destí familiar. Dues formes prou diferents i no definitives de vida que fan ben difícil veure Alemanya dins de la pròpia Alemanya. Més encara per a qui hi està simplement de visita. □

El bram de l'ase

RAFEL CRESPI I RAMIS

L'ase és un animal bucòlic, suau, peludet, motiu d'elegíques proses poètiques d'homes de gaia ciència. L'ase és harmoniós, pacífic, sense excessives lletres, —però, per què les necessita si la ignorància és la mare de totes les felicitats?—. L'ase, amb el pas del temps, vençuda la trempera juvenil, arriba a ser dòcil i submís; a moure's estrictament per les ordres que rep. Té poca iniciativa, però tampoc no en necessita gaire. L'ase incita tendresa, solitud, vergers i muses. Fins i tot, de les orelles —a primera vista el defecte més imputable—, els en sap treure el fruit movent-les al compàs de la música que li sonin. Davant tal cúmul de virtuts només se'ns ocorre de trobar-hi un defecte: de tant en tant brama. I el seu bram eixordador i desentonat espanta, exalta, irrita, escarrufa, sorprèn tot quant hi ha al seu entorn i, poc després, passat

l'ensurt inicial, s'esvaeix com si res no hagués passat.

No es pensi el devot lector que m'hagi deixat endur per pastorils divagacions, més aviat he recorregut a una tècnica ben tradicional de la retòrica més didàctica: l'exemple. He dit tot això perquè el nostre director provincial d'educació, Andreu Crespi, de tant en tant, ens té avesats a certes manifestacions que són com a brams d'ase: renoueres, estrepitoses, espanyadores.

Andreu Crespi digué a principis d'aquest curs que d'aquí dos anys totes les places d'ensenyants de les Illes haurien de ser bilingües, és a dir, que l'ensenyant hauria de tenir suficient coneixement de llengua catalana per a poder donar-hi l'assignatura. Santa innocència o santa barra? (El lector que ho endevini i ens remeti tres codis de barres de qualsevol pro-

ducte etiquetat en català participará en un sorteig fabulós.)

Facem un poc d'història. Si parlem de declaracions hauríem de recordar a tall d'exemple aquelles fetes el juliol de l'any 86 on anunciava que per al curs vinent (86-87) s'implantaria l'assignatura de llengua i literatura catalana a COU. (Justament l'ordre ministerial que n'havia de regular la implantació fou publicada al B.O.E. quan ja el curs havia començat.) Tothom sap que no fou fins al curs 87-88 quan es dugué a terme l'adequació dels plans d'estudis al que preveia la llei de Normalització Lingüística aprovada el 30-4-86.

Si parlem de les relacions MEC-català, n'hi ha per omplir-ne un llibre. Facem-ne una mena de sumari:

El reciclatge de català ha estat fins ara una qüestió que només ha depès del voluntarisme dels mestres.

Andreu Crespi, Delegat del MEC a les Balears; a la seva dreta, Bartomeu Colom, directiu de l'OCB; a la seva esquerra, Bartomeu Rotger, Director General d'Educació del Govern Balear, i Tirs Pons, President del Consell Insular de Menorca, en el sopar dels Premis 31 de Desembre de l'OCB, 1989.

No ha estat ni estimulada, ni incentivada. No oblidem que quan el Ministeri ha hagut de reciclar professors d'altres matèries (anglès, música, educació física...) ho ha fet en horari lectiu i cobrant, l'ensenyant, el sou íntegre. El català, en canvi, de sis a nou del vespre tres pics per setmana i ja t'engirgolaràs la vida com vulguis.

La implantació així com estableix la llei de les hores de llengua catalana s'ha fet d'una manera tan pausada i "tan amb bones" que encara ara el curs passat a Eivissa hi havia centres que no complien la normativa. (La normativa és vigent des del curs 87-88.)

Actualment ja hi ha places catalo-

gades de "bilingües" els posseïdors de les quals han de tenir la titulació adequada en llengua catalana, però tothom sap que hi ha un subterfugi que en diuen "habilitacions transitòries" que amb la complicitat dels estaments educatius (directors de centres, inspecció i en darrera instància el Director Provincial), ha permès que les places siguin ocupades per gent que no té la titulació, ni fa comptes tenir-la mai, i el que és més greu: no sap, ni parla català.

Tampoc, a hores d'ara, no seria gens difícil de trobar un professor castellano-parlant que dona l'assignatura de català. O algun que ensenya gramàtica gonellista —a un centre públic d'Inca n'hi ha un—.

Durant el curs passat un membre del SITE (inspecció, per als profans)

XII - HERMANAMIENTO DE LA LÍRICA NACIONAL Y DE BALEARES.

Actuarán:

- D. Andrés Bennàssar - pianista.
- D. Gabriel Aguilera - barítono.
- D. Honorato Moll - tenor.

XIII - Entrega de placas conmemorativas, donadas por el Gobierno Balear, para los artistas líricos.

- D. Andrés Bennàssar. pianista
- D. Gabriel Aguilera. barítono.
- D. Honorato Moll. tenor.
- D. Bartolomé Poquet.

XIV - HIMNO A LAS BALEARES, de A. Bennàssar y C. Gayà.

XV - Vino Español en el mismo pabellón.

ACADEMIAS Y ASOCIACIONES PARTICIPANTES

- Acadèmi d'Estudis Històrics Balàrics.
- Acadèmi de sa lléngua Balà.
- Asociación de Bellas Artes de Baleares.
- Agrupación Hispánica de Escritores.
- Associació Cultural Mossèn Alcover. (1).
- Col·lectiu d'Artistes Lírics.
- Revista Apóstol y Civilizador.
- Grupo Folklórico de Ibiza y Formentera.
- Grupo Folklórico Marjàl en Fésta, de sa Pobra.

- (1) - Esta asociación colabora con la entrega de varios ejemplares de RAICES DEL PUEBLO (La Historia Oral de las Baleares), de Rafael Bauzá Socias.

Una pàgina del programa "Embajada Cultural Balear. Exposición Universal Expo '92. Sevilla. Amb la col·laboració des Govern Balear", ambaixada que mereix tota mi apoyo en la salutació que firma el president Cañellas.

va esser destinat a coordinar, estimular, assessorar, incentivar l'ensenyament en català. Aquesta persona ben preparada i entusiàstica on n'hi hagi—des de la funció inspectora i en dedicació exclusiva, com pertoca si realment es vol dur a terme una tasca eficient, començà a dissenyar les línies mestres per tal que la catalanització de l'escola fos una cosa planejada, assentada sobre unes bases reals i no fruit només de l'entusiasme mai no agraït dels ensenyants. Era el suport de l'administració al voluntarisme del professorat que des de feia tant de temps es reclamava. Bé, segons sembla, aquestes funcions—durant aquest curs—han estat transferides a un organigrama teòric inserit dins la Unitat de Programes Educatius (UPE) que fins ara no ha fet res. Una

treballar de valent perquè això que tothom diu que vol, la N.L., fos un fet, no pura retòrica. Gràcies a l'entusiasme d'aquesta persona, gràcies a dedicar-li hores del lleure particular, es va posar en marxa el reciclatge del professorat d'ensenyament mitjà. També, aquesta persona, ha estat un dels motors que ha impulsat l'ensenyament en català a BUP i FP —l'administració només troba ossos al lleu—, i també ha actuat com a dinamitzador de tot un seguit d'activitats extra-escolars encaminades a engrescar el jovent a la tasca de la normalització lingüística. Ara no disposarà de tant de temps per fer tot el que feia i moltes de les seves iniciatives romandran estacionades dins qualsevol xip d'ordinador. Indubtablement els seus alumnes hi

devaluació quantitativa i qualitativa: difícilment es trobarà una persona més ben qualificada i preparada que aquesta que fins ara ho portava (qualitativa), i la UPE per molta pompa que tenguí el seu nom mai no tindrà la força moral i real que pugui tenir la inspecció (quantitativa).

Finalment, no vull deixar de dir que enguany s'ha denegat una comissió de servicis a una persona que s'havia d'encarregar de la normalització lingüística a la universitat —això es fa al País Valencià, no és cap cosa nova ni atípica— i que li hauria permès, a més d'incidir en el procés global de Normalització Lingüística de la nostra societat, esser el motor i impulsor fonamental d'iniciatives encaminades a assolir un major grau de catalanització global de l'ensenyament secundari. Amb poques paraules,

guanyaran, i la Normalització Lingüística, segur, que se'n ressentirà perquè gràcies a la "bona voluntat" d'Andreu Crespí no s'ha pogut trobar una solució satisfactòria per al cas.

I, mentrestant, surt pels diaris proclamant que d'aquí dos anys totes les places de les Balears seran bilingües, que tot és una bassa d'oli i que tot va com una seda, que la normalització lingüística a l'ensenyament avança marxés forçades i que si més no, d'aquí dos anys, viurem en el millor dels mons possibles. Mentida punyetera, ganes de rentar la cara al personal. Amb quina voluntat i predisposició pot acarar aquest repte que ell mateix s'ha imposat? Dissortadament, a mi em sembla com el bram de l'ase: eixordador, desentonat, irritador i que, poc després, passat l'ensurt inicial, s'esvaeix com si res no hagués passat.

Hipoteca suplementària

a) Exposició Universal de Desvergonya.

No sé si ha estat una badada del President. De tota manera, si ho ha estat és igualment imperdonable. El màxim mandatari de les Illes hauria de saber en tot moment a qui cedeix la imatge i per a qui escriu i/o signa una salutació.

¿Hauria estat capaç d'avaluar, el President, a l'Expo o a qualsevol altre fòrum internacional, un programa pretesament científic on es negàs la llei de la gravetat o qualsevol altra veritat científica acceptada unànimament pels estudiosos de tot el món? ¿Per què, doncs, avala i dóna *todo su apoyo* a una "Embajada Cultural Balear" on, a més de no ser representativa ni prop fer-hi de la cultura illenca, hi ha una sèrie d'institucions i persones que exposen unes teories lingüístiques que, encara ara que jo sàpiga, no han estat reconegudes per cap institució acadèmica del món, ni tan sols, si més no públicament, pel propi govern? ¿Com s'ha atrevit, el President, que s'exhibís al món, amb el seu

consentiment, una mostra tan paupèrrima i tan ínfima de la cultura que es produeix a les Illes? No s'ha empegueït? Hauria gosat presentar-s'hi ell, a l'Expo, el dia de les Balears, amb els calçons bruts, les sabates foradades i un capell de palmes esquinçat? Quina imatge hauria donat al món? Segurament no hauria gosat fer-ho, ni que anàs gat com una sopa, ni tampoc els seus assessors li ho haguessin consentit. Per què, idò, consent i avala un atropell, un despropòsit com aquest?

b) Oportunitats perdudes.

Vaig veure la informació que sobre la Diada Nacional de Catalunya va oferir el telediari de les 15h. de TVE. Realment ho vaig trobar penós. Puc passar per alt el fet que l'ordre de presentació dels actes dels partits (ofrenes florals, etc. etc.) fos el següent: PSC-PSOE, CiU, IC, ERC, en comptes de respectar l'ordre de la correlació de forces a Catalunya (CiU per davant del PSOE).

Òbviament, el locutor no va dir dos mots del per què els catalans celebren la Diada aquest dia, ni quins llamps commemoren. Evidentment que amb una mica de capacitat de síntesi s'hauria pogut explicar el que succeí l'any 1714. Per ventura la gent començaria a desmitificar allò de la *unitat de la pàtria* feta a partir dels Reis Catòlics. Però, alerta, això no interessa a cap partit espanyolista, i el PSOE per molt de debat intern i molta reflexió, no és en aquest sentit cap excepció. També em va sobtar la manera amb què es va silenciar ERC. El locutor va dir simplement: "Para ERC la diada ha tenido un matiz más reivindicativo". Evidentment no és altra cosa que un subterfugi per no dir que ERC reivindicava aquest dia la independència. És que els fa mal a les orelles, aquesta paraula? No hi entra, sols, en el seu vocabulari?

c) Ja pot repicar n'Eloi.

A la fi, l'Ajuntament de Calvià s'ha dignat a publicar un anunci en català als diaris. Poden repicar totes

les campanes del món! Oh alegria, a la fi ha caigut un dels reductes més impermeables al procés de Normalització, em vaig dir. Però no, tot fou vana il·lusió, n'han aparegut més, d'anuncis, i tots han estat en espanyol. Sap l'amable lector què deia aquell anunci? Doncs que es posaven al cobro els impostos. (El lector lliurement pot explaiar-se i imaginar tots els acudits que algú diria que són "racistes"). És que la comunitat castellano-parlant no se sentirà "gaire ofesa" si no entén que ha d'anar a pagar els seus impostos? És que si s'anuncien en català els impostos no són tan impostos? No els deu interessar alçar una comunitat "molt sensible" a qüestions lingüístiques i, pel que es veu, també pecuniàries? Que cada lector hi afegeixi els interrogants que vulgui i se'ls contesti, si es que troba cap explicació lògica.

NOTA DE L'AUTOR

En el número 55 d'*El Mirall*, vaig voler fer una cloenda literària —perdonau-me la pressumpció— d'una polèmica que vaig mantenir a les planes d'aquesta revista. L'article es titulava "*I que n'és de feliç, el meu reiet del mambo cantant cançons d'amor*". Segurament el lector va copsar que el reiet del mambo era una metaforització d'un dels personatges que hi intervengueren.

No sé per quines cinc-centes —els dimonions de la impremta, amb un to conciliador i paternalista— varen fer aparèixer com a títol de l'article "GERMANS DE CONGREGACIÓ", i l'altre com a subtítol cosa que, a parer meu, amortitzava el punx i la ironia del títol que jo havia disposat. Evidentment, i perquè no hi hagi mals entesos, amb el rei del mambo no puc ésser ni germà de congregació, ni tan sols germà de religió, a tot estirar podem ser germans ecumènics. □

Els enemics interiors

JAUME MARCH

Assumir la història d'un poble suposa enfrontar-se als seus errors i apreciar els seus encerts. I poso en primer terme els errors perquè són els més difícils d'engolir. L'orgull, la vanitat i l'esperit xauvinista fa que això sigui així.

Precisament als historiadors nacionalistes se'ls acusa de mantenir aquests vicis a l'hora d'analitzar la realitat de la comunitat a què pertanyen. Aquest defecte, evidentment, es pot reconèixer a molts d'autors i a moltes obres que abasten la història d'un país des de l'òptica d'un dels seus fills. Però aquest defecte, de manca d'objectivitat, també és present quan l'historiador és marxista i parla de la lluita de classes o el positivisme i jutja la postura dels poders establerts.

Ningú no fa una anàlisi històrica innocent. Per això mateix no és just que es retregui manca d'objectivitat als historiadors nacionalistes perquè tots sabem que l'objectiu pur és una entelèquia.

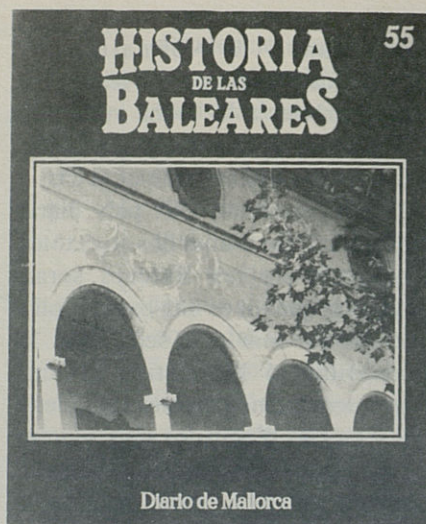
Malgrat això, no és bo ni científicament correcte que s'esborri voluntàriament de la memòria col·lectiva o es relativitzin els errors comesos en nom de la defensa nacional o de qualsevol altre estandard. Ans al contrari, precisament dels errors hom pot aprendre molt. Si hi ha una cosa que és positiva de l'anàlisi històrica és l'intent de veure on es troba la línia del progrés humà i on la que hi posa les traves.

La vertadera història nacional de qualsevol poble s'ha de fer no solament fixant-se en els enemics exteriors, argument al qual sempre se sol recórrer, sinó també mirant i escu-

drinant les tàctiques dels enemics interiors.

Qui són aquests? Òbviament no són sols aquells que traexen la seva cultura i la seva expressió més clara, la seva llengua, sinó també aquells que per molt que parlin en català en el cas de les Illes, o l'euskera a Euskadi, no es preocupen d'invertir en la terra pròpia. ¿Quants homes mallorquins d'avui no comencen a treure els seus capitals i inverteixen a l'estranger, argumentant raons ben pròpies del capitalisme clàssic? Aplicant-se principis malthusians i propis de David Ricardo, pensen que al límit dels recursos cal anar a explotar-ne de nous. I així segueixen la cadena.

També, en aquest sentit, cal tenir presents a aquells que un dia, i encara avui, són inversors dins el propi país pensant més en l'especulació i el benefici personal que no en el millorament de la col·lectivitat a la qual pertanyen. En el cas de Mallorca, l'exemple més clar és el dels qui han potenciat i segueixen potenciant la creació d'urbanitzacions pertot arreu sense tenir esment de l'esgotament del sòl i la destrucció del patrimoni natural, ignorant que com a béns biològics i estètics són també un patrimoni econòmic que cal tenir en compte. Un argument, aquest darrer, que ara comença a valorar-se, encara que potser massa tard. També cal recordar aquells que han fet el seu capital a l'ombra d'inversions estrangeres, que a la llarga ens han sucuat els nostres béns i n'han deixat una part molt minça a la nostra terra. Tampoc no cal oblidar els hàbits poc previsors de part de l'empresariat

Ningú no fa una anàlisi històrica innocent. Per això no és just que es retregui la manca d'objectivitat als historiadors nacionalistes.

illenc, que ha pensat més en ell mateix que no en el futur de la seva pròpia empresa i de la societat en general. Un exemple clar va ésser l'esfondrament de moltes fàbriques de calçat per la manca de recerca de mercats alternatius que suplissin l'americà. Avui aquest error es comença a redreçar.

Així, doncs, el debilitament d'un poble no només és fruit del saqueig cultural, econòmic i social que fan dels seus béns les societats veïnes, sinó que també ve de l'interior de la pròpia entranya, de la mateixa societat colonitzada. Aquest fet cal reconèixer-lo no per descarregar de culpes els qui ens han explotat com a poble en benefici del seu —és obvi que ho han fet els espanyols o castellans—, sinó perquè evidenciant aquests enemics interiors ajudem a salvaguardar-nos de la depredació.

A més, qui destrueix el seu propi poble té molt més fàcil unir-se a les forces externes que volen marginar els valors autòctons, perquè la carència de la idea de patrimoni comú (pàtria) deixa lliures les mans per actuar segons els principis més egoistes. És hora ja de reconèixer qui juga a favor nostre i qui no. Sols així enfortirem el país. Eliminant els enemics interiors i identificant-los tindrem més fàcil enfrontar-nos als exteriors que per definició són més perceptibles i, per tant, més evidents les seves estratègies especuladores i depredadores. □

Un sonet anònim inèdit en llaor del bisbe Díaz De La Guerra

GABRIEL SANS I POL

Regirant els arxius de l'antic convent de santa Brígida de Palma — actualment al convent del mateix orde de Campos —, vam trobar aquest interessantíssim sonet en lloança del bisbe Díaz De La Guerra, d'eterna memòria a causa de la gran diligència i el zel exemplar amb què va complir la voluntat de Sa Majestat Catòlica Carles III pel que fa a la introducció de la llengua castellana a Mallorca.

El poema és anònim. És bastant segur que l'autor era mallorquí —o residia a Mallorca— a causa del tema, i sabem cert, per l'ortografia, el lèxic i la sintaxi, que era catalano-parlant. Sospitam que l'autor pugui ser Jaume

Moner, cuiner del bisbe, que en una carta del 1777* expressa idees idèntiques a les del poema, sobretot en els tercets. També podria ser que l'autor fos el destinatari d'aquesta carta, que ens és desconegut.

En tot cas, pensam que és molt important la publicació d'aquest sonet com una dada més per a l'estudi de la realitat sociolingüística del segle XVIII.

* Per a major informació sobre el bisbe Díaz De La Guerra i sobre aquest punt en particular, vd. l'article de Rosa Maria CALAFAT: "El bisbe Juan Díaz De La Guerra i la prohibició de predicar en català", *El Mirall* 46 (juliol-agost 1991), p. 28-30.

Para loor y gloria
y alabansa
del mui
Ilmo. y Rvdmo. Señor
D. Juan Díaz De La Guerra
por la grazia de Dios y de la Santa Sede
Appostolica
Obispo de Mallorca
compuso el Autor
el siguiente

SONETO

Gloria, honor sempiterno, Obispo Hispano,
Que, al par de los caudillos eminentes,
Regir con sacro celo actos valientes
Mi Numen volador contempla ufano.

Quien no hos aclame, asaz reniega en vano,
Varón preclaro entre mitradas frentes,
Pues haréis vibrar pechos ardientes
Callando tal furor con resia mano.

Bien sabe Dios que vuestra Voluntad
Pretende que su Sacra Magestad
Vea cumplidos sus piadosos fines.

No ceje vuestro empeño y lo veréis.
Cruzada es componer los mallorquines,
Y, Episcopal Señor, los compondréis.

SA TALAIA

Els incendis forestals

BENIGNE PALOS

Quan l'estiu s'acaba i el perill dels incendis forestals decreix caldria considerar per a l'any següent la conveniència de contractar gent (potser entre els qui no tenen feina) per netejar els boscos durant la primavera, abans que els piròmans de costum ens deixin sense una ombra després de cremar els arbres que encara resten dempeus.

Crec que una forma efectiva per evitar o reduir la nostra desforestació seria fer el mateix que quan es presenta una epidèmia: recórrer a la vacuna. Aquesta podria ésser un ben estudiat pla rotatiu de neteja, cosa que si bé no seria la solució total, ben bé podria ésser una important prevenció en les zones sotmeses a major risc.

És clar que és important comptar amb bons i suficients mitjans d'extinció, però ho és molt més evitar que els focs es produeixin.

Quan un va per la muntanya, a la primavera, se li encongeix el cor en contemplar la descuidada i resseca brossa que apareix pertot constantment exposada a que qualsevol foll, pel motiu que sigui, li pugui pegar foc.

Abans de l'aparició del gas butà els boscos eren d'una rendibilitat extraordinària. Se'n treia fusta, llenya, carbó de llenya, i del brancam i la brossa se'n feien les feixines per als carboners. Tot s'aprofitava. El carboner amb la seva feina tenia el bosc net, la qual cosa òbviament reduïa el risc del foc.

Avui això no es fa i no sé si per als nostres boscos ja s'ha trobat l'alternativa (que no sigui el ciment) que supleixi la rendibilitat que tenien abans. Seria bo aconseguir-la perquè actualment són una càrrega i una preocupació per a tothom, a més del risc de foc que ocasionen quan s'acosta la calor i la sequedat.

Netejar els boscos abans de l'estiu és la tasca que cal emprendre.

Som els nacionalistes una gent moderna?

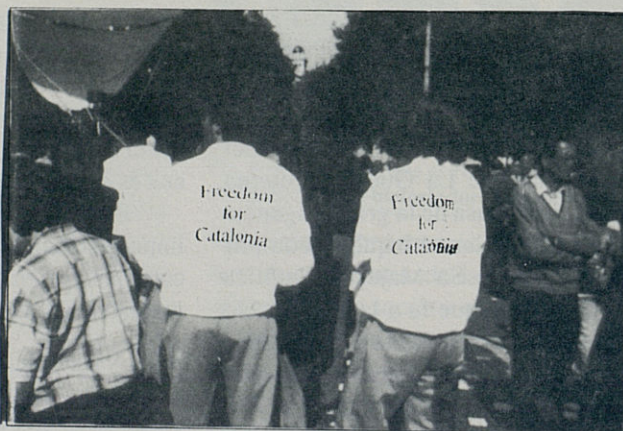
ANTONI QUINTANA I TORRES

Sovint els nacionalistes som identificats amb postures localistes, mancats d'una visió universal i solidària de la vida, aferrats a velles tradicions que avui ja serien totalment obsoletes, i capaços d'arribar a enfrontaments de sang tot defensant la comunitat. En definitiva, som tot allò oposat a la modernitat, i modern seria la universalitat, el cosmo-politisme, la renúncia a la identitat i els seus símbols.

Tot això es ridiculitza, se'n fan comentaris sobre *lo nostro*, i es posa en evidència que aquests nacionalismes l'únic que fan és alimentar estructures caciquils. Mentre tot queda entre nosaltres no passa res, però quan això es vol exhibir a tot el món aprofitant els Jocs de Barcelona, un

cop més es posa de manifest quina és l'opinió de la premsa i la classe política espanyola sobre el nostre fet diferencial català.

Voler mostrar una realitat nacional és símptoma de petit i mesquina. Ho ha dit Alfonso Guerra, Tomás de Salas i Mario Vargas Llosa, aquest demòcrata que des de la tranquil·litat de Munic plora el cop d'estat de Fujimori. S'escandalitzen que mentre Europa vol enderrocar fronteres -no totes, evi-

La presència dels independentistes al carrer ha estat freqüent durant els Jocs de Barcelona.

dentment-, nosaltres ens mostrem partidaris de la independència.

Convé explicar, amb aquesta vocació didàctica que ens ha sortit a força de tenir veïns caparuts, que no és el mateix la independència del 1992 que aquella que va dur a l'assenta-

ment d'una burgesia criolla a Amèrica el 1820, ni és el mateix que la independència dels argelians el 1962 quan sortien d'una guerra. La independència que volem no vol dir tallar relacions amb aquell del qual un ha estat dependent, no és aixecar murs, ni fer depuracions. La independència és el desig que qualsevol té de no estar sotmès a ningú, i és per tant un desig de llibertat -de llibertat dels pobles i les nacions-, i el sistema democràtic ha de poder donar sortida a aquest desig perquè si no ho fa no és un sistema que defensi les llibertats. Es veu que no s'ha digerit bé el procés polític que es va iniciar el 1978 com mostren les detencions del juny i juliol passats, un procés que molts donen ja per tancat com si es poguessin posar barreres a les aspiracions dels homes.

La democràcia no és el govern de les majories com alguns creuen. Si fos així governar seria una cosa tan ridícula com fer el contrari del que ha fet la majoria anterior. L'exercici de la democràcia significa el respecte

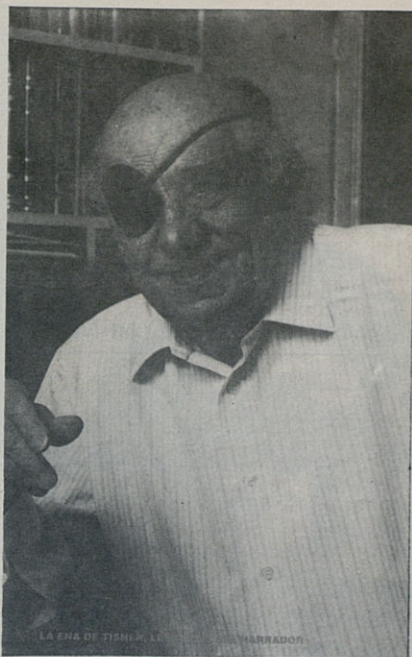
La idea de la independència madura gràcies a una generació molt jove.

per les opinions d'altres i saber conviure amb els que tenen opinions diferents; la qual cosa implica una tasca civilitzadora i socialitzadora que fa ja molt de temps iniciaren els grecs donant nom al sistema.

Així doncs, els que som demòcrates i volem aprofundir en la democràcia estam disposats a viure una experiència que ens promet aventura, alegria, creixement, transformació de nosaltres mateixos i del món, sense oblidar que a la vegada ens acompanya una certa por a destruir allò que som; és el temor inherent a qualsevol gran canvi. Aprofundir en aquesta lluita democràtica passa evidentment per exercir el dret a l'autodeterminació.

Defensar la independència -i hi pot haver moltes opinions sobre això, encara que jo estic per la independència de tot el territori català sense esquarteraments- és una idea moderna en el sentit més vital que pot adoptar el terme. La independència no és sols una idea política, és també una idea econòmica que de cada dia descobreix més gent, i és una idea cultural. Hi ha una cultura de la independència, això vol dir que hi ha una expressió creixent de la independència, que sobretot es manifesta a través de certs grups de rock, dels mitjans de comunicació en català de cada cop més nombrosos, de la presència dels independentistes al carrer -Barça, torxa, concerts- i d'una barreja classista i generacional que és del tot interessant. D'ençà de la campanya *Volem comandar a ca nostra* -per cert, què se'n ha fet?- és habitual que homes públics vinculats a l'empresariat illenc facin declaracions agosarades sobre autodeterminació o independència, o que es deixin veure a actes -presentació del llibre *Les Illes oblidades* o sopars a *Ses Tarragones*- que no fa molt eren reserva d'intel·lectuals.

Hi ha també una barreja generacional. És evident que la idea de la independència madura gràcies a una generació molt jove que a més no és urbana. A mesura que aquests joves s'incorporen a l'edat de votar creix el

Avel·lí Artís Giner té tota la confiança en els joves i en parla amb autèntica passió.

pes nacionalista als nostres parlaments, i resulta que aquesta gent dóna amb la seva actitud grans alegries als nostres històrics. Record haver sentit parlar Avel·lí Artís Giner amb autèntica passió dels joves per la confiança que té depositada en ells, i cal veure que bé va connectar Josep M. Llompart amb la joventut en el seu parlament del darrer 31 de desembre. Aquests homes que estan ja sobre la setantena i que han suportat una perllongada agressió contra els seus ideals veuen ara amb confortant alegria arribar un relleu que no ha pogut portar la generació dels seus fills.

Tanmateix això genera un problema perquè la independència no serà massa respectuosa amb el nostre passat personal i social; la independència no ens portarà a una societat culturalment homogènia com érem abans dels seixanta. Aquest és un món que ja hem perdut, però per un altre costat la independència ha de satisfer un insaciable desig de creixement, i no sols creixement econòmic, sinó creixement en experiències, en coneixement, en sensibilitat, en alegria en definitiva. Per alguns de nosaltres potser signifiqui una ruptura amb els llaços emocionals que encara ara ens

transporten a un paradís perdut. Aquest és el preu de la modernitat. Que la nostra identitat es manifesti a través de la roba -això deuen voler dir els jeans d'Erc-, l'utillatge domèstic, la música o les fantasies no farà de nosaltres -independentistes- individus estranys i fora del comú. Precisament el fet que el nostre país participi des de fa anys de la internacionalització de la vida quotidiana ajuda que no siguem uns forassenyats.

Tanmateix les experiències personals de cadascú són indestruïbles de la nostra visió del món. Un home tan modern com Henry Miller deia: *Som un patriota; de Brooklyn, on vaig créixer*. Precisament aquesta generació filla de la primera onada d'immigrants i nascuda al nostre territori, ha estat ja alfabetitzada en català a més d'espanyol. Un dia aquests al·lots es demanaran d'on són, i els més intel·ligents s'ho sabran dir. Les dificultats estan en la generació dels seus pares, o el que és pitjor, en els seus portaveus, aquests polítics formats dins la resistència franquista i que encara viuen amb la por a la involució i la por a donar el salt; és la generació dels Alfonso Guerra, Tomàs de Salas, Vargas Llosa i tants d'altres.

Potser ells i el jutge Garzón no esperen un comportament cívic i democràtic per part de nosaltres i cerquen excuses per poder intervenir. A mi m'alegra que els Jocs hagin sortit bé i confïi que també a Sevilla hi hagi anat molta, moltíssima gent i que tot els surti beníssim ja que hi hem hagut de posar tant i tant; fins i tot un tren bilionari. Esper que això serveixi per tirar endavant d'una vegada per totes el creixement andalús, que Andalusia deixi de ser aquesta terra de cortijos -ajuntaments del Psoe- i señoritos -batles del Psoe-, aquesta terra de cacies que compren vots amb jornals o *peonadas*, aquesta terra d'il·luminats -Anguita-, i que a la fi, també els andalusos, es modernitzin; aquí, els que viuen aquí, i allà, els que són allà o aquells que hi vulguin tornar. □

Joan Amèric

SANTI ADROVER / FOTOS: TONI MARTORELL

Aquest cantant d'Alzira, a pesar de la seva joventut, fa temps que encetà la seva carrera professional. Descobert pel gran públic a través de les col.laboracions amb Lluís Llach i Maria del Mar Bonet, enregistra el seu primer àlbum *Tornar a l'aigua* l'any 1990. Ara acaba de sortir el segon, *Escala de colors* (produït a Itàlia i a València), amb la col.laboració d'importants professionals de la música.

-Joan, algunes vegades has dit que fer música és com parir. Explica'ns això una mica...

-En relació al fet d'escriure les cançons. Llavors és literalment cert. Parir, segons m'han dit, és dolorós i gratificant al mateix temps. Fer cançons és similar, dolorós perquè costa fer la lletra i la melodia, i gratificant perquè el resultat final pot ser bo. Però hi ha moltes cançons i melodies que la gent no coneix perquè jo he cregut que no tenien la qualitat suficient. En aquest sentit pense en els alquimistes que buscaven la pedra filosofal. Sóc una persona molt selectiva en la meua feina.

-Joan Amèric és un cantant que reflecteix les coses que l'afecten. Com ho fas per comunicar això a la gent que t'escolta?

-Exacte. Ho has plantejat molt bé. Compondre és reflectir una sensació interna, mentre que interpretar és

Aquest darrer treball m'ha dut dos anys de feina. Però n'estic satisfet.

comunicar a la gent aquesta sensació. Podem dir que jo componc per a mi però que cante per als altres...

-L'instrument no és, per a tu, allò que està per damunt de tot. La guitarra és una aliada per a la veu que et permet fer la melodia. Joan Amèric és un artesà de la música?

-Efectivament, no sóc un guitarrista. Ja m'agradaria. Sóc artesà de la cançó perquè sóc lent, vaig a poc a poc. Del meu "taller" de música no hi surten productes industrials, hi surten cançons "fetes a mà". La guitarra té la finalitat d'estar al servei de la composició i l'acompanyament. Realment, el meu instrument és la veu.

*-El teu primer disc *Tornar a l'aigua* (produït per Lluís Llach), té*

gairebé una monotemàtica, els líquids. Quin record tens d'aquell primer enregistrament?

-Sumament positiu. Va ser la meua tarja de presentació. En Lluís Llach em va ajudar a produir un primer disc, *Tornar a l'aigua*, i a que després fos la gent qui digués si la meua feina era de qualitat. El disc va funcionar bé i vaig conèixer gent sensible que va valorar el meu treball. Gràcies a això ara tinc una relació amb una companyia discogràfica (PICAP) que ha posat a la meua disposició tots els mitjans necessaris per fer *Escala de colors*.

*-És cert que tingueres problemes per a la reedició de *Tornar a l'aigua*, discrepàncies amb la teua antiga discogràfica?*

-És que realment no es va tornar a editar. Ara mateix el disc no es pot trobar al mercat. La veritat és que CBS (Espanya) els va vendre tots sense molts sacrificis. No sé per què no el varen tornar editar. Però com que jo tinc els drets d'autor és probable que en un futur torni a sortir al carrer.

-Amb aquest segon disc, produït per Stefano Melone a Itàlia i per la gent de "Presuntos Implicados" a València, comença una nova etapa per a tu. Amb tots aquests ingredients el resultat hauria de ser força bo, no?

-Sí, evidentment. El somni de qualsevol professional és tenir una producció que possibiliti enregistrar en condicions. He de dir que si alguna cosa va sortir malament la culpa va ser meua, no tinc excuses. He pogut escollir els meus productors i he tingut tots els mitjans per fer la meua feina. Totes les passes que es fan en l'enregistrament d'un disc han estat molt estudiades. Estic realment satisfet.

-En aquest nou disc les teves lletres són més senzilles, no hi ha tants simbolismes com en el primer. Estàs d'acord, en això?

-Efectivament, tens molta raó. Aprendre a escriure "fàcil", de forma col·loquial, m'ha resultat molt sacrificat. He intentat no rebaixar el contingut però mirant de ser més directe. Modestament, estic content de com han quedat les lletres; inclús hi he deixat alguna metàfora, i que la gent la interpreti com vulgui...

-Creus que "la cançó" està malalta, que encara avui cantar en català

és un problema?

-És un fet. Quan jo m'he oblidat d'això la realitat s'encarrega de recordar-me bruscament que hi ha certa discriminació per aquesta raó. En el meu cas concret ho he patit a València més que en altres llocs. De fet, el meu disc és dels pocs editats que no duu l'anagrama de la Generalitat Valenciana. Inclús t'he de dir que per presentar el disc a València els organismes estan donant poques facilitats. A Barcelona, en canvi, ha estat diferent, tenen una millor predisposició per a aquestes coses. S'hauria de tenir en compte la qualitat de la feina més que una altra cosa. Els

Joan Amèric amb la portada del nou disc "Escala de colors".

criteris de selecció haurien de ser artístics per damunt de tot.

-Davant aquesta nova etapa, com veus el teu futur discogràfic?

-El públic té la paraula. El temps i la gent fan la selecció natural. Aquest darrer treball m'ha dut dos anys de feina, no el vull "cremar" tan aviat. De totes formes, tinc un compromís amb la meua casa de discos que, en certa manera, m'obliga a fer cançons, a treure nous temes. Però, com et dic, han estat dos anys de composició, gravació, mescles i edició; per tant, per respecte a aquest treball, vull que la gent el conegui al màxim. Per poder seguir enregistrant discos de luxe és precis l'èxit comercial. És la llei del mercat.

Però jo crec que hi

ha un sector de gent al qual puc arribar, i la discogràfica ho sap. De no ser així no hagués donat tantes facilitats.

* * *

Crec que amb aquest nou treball de Joan Amèric serà més fàcil trobar uns llavis de sal i guayarem la gran partida. La lluna escalfarà les nits amb la seva llum i una vareta màgica obrirà el camí de la poesia i la música. No haurem d'inventar-les, ens bastarà la seva escala de colors... □

Visca encara el llatí?

MATEU GRIMALT I SUREDA

Posat a fer cursets, de no més de 30 hores, per assolir una recompensa a curt termini i congriar mèrits, vet aquí a tall d'exemple, quatre fites per a les quals no serveix de res aprendre llatí:

a) reeducació professional accelerada per a l'obrer en atur; b) accés a la consergeria d'un bloc d'apartaments amb praxis oral intensa; c) entrenament curricular de pedigree per ser admès a la reserva de classe mitja/alta del Secar de la Real; d) assonament polític per esdevenir conseller de cultura, substituït de na Mariantònia.

El llatí se sol haver après sense frissar, sense la dèria de la rendibilitat i el benefici o lucre immediat; amb un mètode fidel a la metàfora de "una gota cava la pedra no amb la força sinó caient sovint" i també amb la capacitat de resistir els esclats de *risus ignarus* de certs professors de ciències autocomplaguts davant la decisió de l'alumne que encara vol estudiar llatí o grec.

La fase de plenitud del llatí - llengua de ciència, cultura i església - va tornar vers el declivi potser quan encara retronaven als seminaris les darrres clatellades: forma coercitiva de saber llatí "velis-nolis" segons un mètode en el qual fou eximi prototipus un home amb una esquerra digna d'un millor ring que no fos l'aula de tortura, que àdhuc ha arribat a lluir una canongia vermella.

Arribà llavors la fase de pre-enterrament quan el llatí al BUP fou encartutxat gairebé tot en un anyet polivalent; ergo, comsevulla que s'ensenyàs, el resultat no podia ser més que fer-lo avorrir, bé per odi o bé per menyspreu.

a) Odi, si a l'alumne li tocava la loteria d'un professor exigent *usque ad nauseam*, d'aquells que magnifiquen tot el que fan, que l'obligàs a memoritzar arrels, troncs, branques, declinacions i tota la recatòlica.

b) Menyspreu, si el professor, adepte al *ne quid nimis* procurava absoldre la tasca damunt-damunt per fer lleugera la somada enllestint la feineta sense més estímulo que la traducció d'unes frases bèl·liques tan redefaves com "César avança 40 passes i fortificà les posicions".

de la formació vertebrada que dona el llatí, en podem agafar tres continguts inestimables:

1) L'entrada al món de l'etimologia, amb seguretat i confiança;

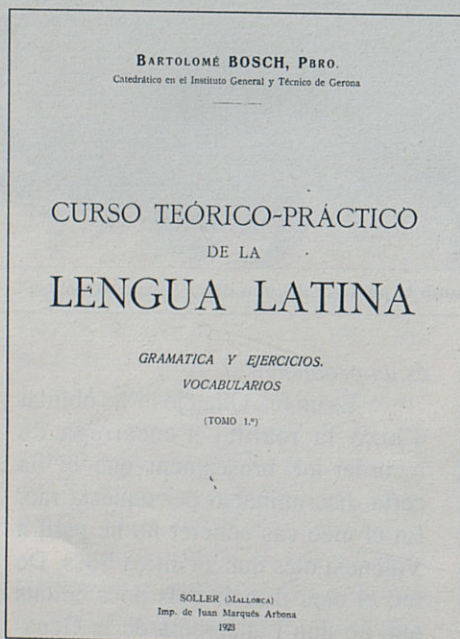
2) L'accés a un llenguatge cult i normatiu, amb tota la precisió dels casos declinats, del qual les llengües que per aquí parlem en són restes degenerades;

3) El domini de les frases fetes, fòssils intraduïbles per sort; dites curtes fruit d'una experiència llarga, esculpides amb tanta gràcia com la millor venus, amb les quals sovint es pot assolir el cop retòric del millor martell o el tall dialèctic del més fi coltell.

¿Quedaran encara alumnes amb la dèria de voler estudiar llatí? ¿Es deixaran ensenyar llatí els sibarites de la llengua o els fonamentalistes de la filologia? Potser, si en volen aprendre, quedaran encara alguns mestres poc severos que deixaran fer exàmens amb el llibre obert (no cal memoritzar el llatí si no s'ha de parlar) i mostraran l'estructura d'una llengua sàvia, la riquesa de l'apoteigma jurídic -si cal deixar muts els profans-, l'etimologia enterrada sota el parlar actual, el vessant pornogràfic del llatí no aixalat pel clergat.

I si no en queden? Paciència.

També el llatí se'n pot anar on no hi plou perquè també fou una llengua imperialista i ara els imperis són uns altres i també hom pot viure i riure sense saber que metzina i medicina vénen del mateix ètim, que fageda i hayal vénen de *fagus* o què vol dir *sonus epulantis*. □

Hi ha coses del llatí que valguin la pena, encara? Potser sí, més que els coneixements de certes assignatures que la Reforma ha deixat com a *sine qua non*: música teòrica, educació física competitiva, religió omnipresent i filosofia vaga... Posats a triar,

UNA LLEGENDA MARINA DE LA BRETANYA

La fada de les Illes Glenants

PIERRE-JAKEZ HÉLIAS

Presentam al lector una narració bretona, recollida als anys 50 per Pierre-Jakez Hélias, a partir de la versió francesa del mateix autor, publicada al 1992 en el recull "Légendes de la mer" per les Editions d'Art, completada amb un final tradicional dels contes bretons, tal com el sentírem a l'autor en una vetlada memorable, a la Baie d'Audierne (Àrea natural agermanada amb el Parc Natural de S'Albufera), l'agost de 1992.

Perre-Jakez Hélias (Pouldreuzic, Finistère, 1914), fill de pagesos bretons, és professor de Llengües Clàssiques, i a través dels seus llibres, programes de ràdio i TV, articles i una incansable activitat oral, ha contribuït de manera molt important a la recuperació del bretó, una de les llengües més malmeses d'Europa. És autor de més de quaranta llibres de narració, teatre, assaig i poesia. És un bretó militant, que es considera "un indígena que procura ser conscient del seu indigenisme, analitzar-lo de la manera més precisa, en primer lloc i sobretot, per ell mateix, i després per fer justícia a la petita societat de què és membre, les germanes de la qual han estat oblidades per la història i per la ciència".

Ha estat traduït a distintes llengües, però fins avui no havia estat publicat en català.

N'Houarn Pogam, de Lanilis de Leon, estimava Na Bella Postic, la sevacosina, a la manera de la Bretanya. Però no es podien casar, pobrissons, perquè no tenien dobbers per comprar una vedella i un porcell magre, el mí-

Pierre-Jakez Hélias.

nim necessari, com és ben sabut, per aplegar-se quan s'és bretó de soca-rel.

—Bella, dolça meva, m'embarcaré per trobar el que ens manca. Espera'm fins que canti el cucui.

—Ves-te'n en bona hora, Houarn Pogam. T'esperaré fins al cant dels Traspassats. Però pren de mi aquestes penyores: la guinaveta de sant Corentin que te salvarà de mals encanteris i el picarol de sant Kodélok, que em farà conèixer els teus perills siguis on siguis. Jo em guardaré el bastó de Sant Vouga, que em durà fins a tu quan sigui precís.

N'Houarn Pogam es posa la guinaveta a la butxaca, el picarol al

coll, i parteix camí envant. A Pont-Aven sent contar meravelles d'una fada que té la posada sota d'un estany del Lok, l'illa més gran de les Génants. Es diu que és més rica que tots els reis de la terra. Ha fet fortuna amb els cavalls de pedra, d'esquena aspra, que renillen entorn de l'arxipèlag, i que no sols juguen amb l'escuma de les ones: també saben fer naufragar els navilis, les riqueses dels quals arriben al palau de la fada per un corrent màgic. Però cap dels aventurers que han posat proa al palau de la fada, un missèr, un sastre, un moliner i un glosador, cap ha tornat per donar-ne noves, ni bones ni dolentes.

N'Houarn Pogam troba els camins secrets i els passatges amagats que duen fins al palau de vidre, i s'hi entrega fora por. La fada li surt a camí, suau i temptadora com una ona de la mar gran:

—Qui ets, bell estranger?

—Som N'Houarn Pogam, de Lannilis. He de menester una vedella i un porcell magre, costi el que costi.

—No en passis ànsia. Som vídua del Kornadon i et trob del meu gust. Vols ser el meu marit?

—Senyora, respon ell ben xalest, no sou de les que es poden despreciar.

La dama comença tot seguit a preparar el tiberi de prometença. Agafa quatre peixos del seu viver, i els tira dins la pella. Tot just peguen dins l'olla, els animalons comencen a cridar i gemegar amb veus humanes. Però la fada canta tan fort que n'Houarn no pot sentir el que diuen. Taula parada, treu la guinaveta de sant Corentin i toca el plat d'or on es troben els quatre peixos. Oh meravella! Els quatre s'aixequen, com homenets, missèr, sastre,

moliner i glosador, i clamen a una:

— *Houarn Paogam, salva les nostres ànimes o perdràs la teva!*

La fada es posa a riure, i enganxa el jove amb una xarxa d'acer. N'Houarn es converteix en granot i pega dins del viver, amb els altres, frits i tot. És aleshores que, en el seu coll, el picarol picaroletja, picaroletja...

A Lannilis, Na Bella Postic és a munyir les vaques amb el davantal vell quan li arriba el so del picarol. Se'n va ben prest a mudar-se de diumenge, agafa la creu d'or i les sabates de cuir. A la mà, el bastó del bon sant Vouga es transforma primer en un pollí vermell, més ràpid que la palla al vent, i després en un ocell marí, que se l'endu al cap-cimal d'un penyal de l'Arré. Allà, troba un homoniquet negre i arruat, ajupit dins un niu de terra de gerrer, que cova greument sis còdols.

— *Quina la fas, Kornandon?*

— *La fada de Lok, la meva pròpia dona, m'ha condemnada a covar aquests ous de pedra. Seré lliure quan seran neixedors.*

— *On s'han vist mai, ous neixedors sense blanc ni vermell! Això és una mala passada que t'ha fet, la teva dona!*

— *I a tu també, Bella Postic. El teu promès Houarn ha esdevingut granota dins del seu viver.*

— *Què em dius ver, homoniquet? Com ho hem de fer per sortir-ne, d'aquesta?*

— *Si ho vols adobar, l'has d'anar a veure amb l'aparença d'un bell jove, i prendre la xerxa d'acer que la fada Lok duu envoltada a la cintura. En tenir la xerxa, agafa-la amb ella i tot, i amb això jo seré lliure, i ho serà el teu estimat, i molts d'altres.*

— *Però com vols que tenguin jo l'aparença d'un bell jove?*

— *Mira: Que aquests quatre cabells es tornin quatre sastres, el primer amb tisores, el segon amb agulla, el tercer amb el seu ferro i el que fa quatre amb una col. Dues fulles de col pels calçons, una pel guardapits, una per la jaca, el tronxo per les sabates i el cor pel capell. Vellut verd i satí blanc. Sigui fet!*

I així fou. D'un sol cop d'ala, l'ocell de Sant Vouga es planta a l'illa de Lok, i esdevé bastó. Na Bella es

quedat sobre la taula, i la granota torna ser N'Houarn. Toquen els peixos, un darrera l'altre, i l'encanteri es desfà, i el sastre, el missèr, el moliner i el glosador recuperen les seves formes. Senten una remor, i és En Kornadon, que torna dins el seu niu de fang, transportat per sis papallones d'alzina, nascudes de les pedres que covava. Els obre els cofres de la fada, i N'Houarn umpl d'or i perles els calçons a l'ample que duia per fortu-

na. El bastó de sant Vouga es converteix en carrossa per a la tornada.

A Lannilis, els tresors de la mar esdevingueren fortuna pagesa. Però, a les illes Glénants, s'hi troben, de llavors ençà, manco perles que pegeïdes, i més copinyes que peces d'or. I amb la seva fortuna, Na Bella i N'Houarn feren

unes noces ben sonades, on convidaren tot el poble. No hi va mancar de res: ni brou, ni patates, ni col, ni pa de dacsà. Pels carrers corrien llebres escorxades, amb sal i pebre a les orelles, mostassa als darreres i un paperet davall la cua que deia "que l'agafi el qui pugui". A les taules, forqueta i guinavet en creu, "talli qui vulgui".

Jo era per allà, i en vaig encalçar una, de llebre, que se'n va anar a amagar dins la cuina. Li vaig pitjar darrere, però em vaig distreure entre olles i fogons, espipellant aquí un rostit i allà un cuinat, fins que em va aglapir el cuiner major, que no en va estar gaire content que tastàs aquelles menjues. D'una coça als meus darreres em va enviar fora de la cuina, volant per damunt el carrer, per damunt les teulades, per damunt el campanar, per damunt el gall del campanar, per damunt la mar... fins que he arribat aquí, per contar-vos aquesta història, que és tota vera manco dos o tres mots. □

(Traducció de Joan Mayol)

Si vols desencantar el teu promès, ara granota, has de prendre l'aparença d'un bell jove i arrebatar la xerxa d'acer a la fada Lok. (Dibuix de Xavier Seguí)

presenta al casal. La fada no ha vist mai un joveçà de tan bella presència. Pensa que l'estimarà molt, més de tres vegades tres dies. Al davant del viver, Na Bella està tan retgirada que es torna encara més hermosa.

— *En Jove, ens hem de casar a l'acte!* —clama la fada.

— *Senyora, hi vendré a bé si em deixau pescar un peix amb aquesta xerxa que duis a la cintura.*

— *Sou un infant, i no puc fer-vos contrari! A veure si pescareu el sastre, o el missèr, o el moliner, o el glosador, o...*

— *El dimoni, pescaré jo!* —diu Na Bella, pegant grapada a la xerxa.

Ben aviat, Na Bella Postic encapella la fada amb el filat. A l'acte, de la criatura il·lusòria no en queda altra cosa que una estrella de mar, que és la forma eterna de les males fades quan les bones tornen estels del cel per la gràcia de Déu.

Na Bella toca la granota amb la guinaveta de sant Corentin, que havia

Carta a un guia de turisme

BONET DE SES PIPES

Benvolgut amic: Els pipadors illencs ja tornen estar a punt d'organitzar una altra moguda que estiraria els seus col·legues de fora a venir a Mallorca. Per tant, no et sorprenguis si s'incrementa la presència de fumadors de pipa entre els turistes que acompanyis a visitar Ciutat. Sorpren-los tu a ells donant-los dades referents a la seva afecció relacionades amb la nostra ciutat.

Segur que si en passar pel carrer Cadena de Cort els indiques que quan Joaquim Verdaguer va escriure *El arte de fumar en pipa* vivia al segon pis del número 1 d'aquella via, t'ho agrairan ferm.

Com també els complaurà si en visitar la basílica de Sant Francesc, aprofites l'avinentesa per fer-los entrar a la seu central de "Sa Nostra" i els

mostres el magnífic quadre que hi ha exposat, titulat *Pagès mallorquí fumant en pipa*, i els parles del seu autor, Joan Bauzà Mas (1844-1915), un dels millors pintors mallorquins, reconegut i premiat ferm, fent-los avinent que aquesta obra, juntament amb una altra seva, va figurar, l'any 1873, a l'Exposició Universal de Viena.

Des d'allà mateix, tot just allargant la vista, podran veure el carrer Troncós on "Edicions Cort" hi ha publicat els llibres *Las Pipas* i *El Pipameron*.

Recorda també, en passar pel Carrer d'en Morei, en esser davant la plaça memorial de la Impremta Guasp —fundada el 1579—, que en aquella venerable casa es va imprimir la primera edició de *El arte de fumar en pipa* de Verdaguer. Però no diguessis que aquesta impremta va desaparèixer l'any 1958, quan només mancaven vint-i-un anys per poder commemorar el seu quart centenari, i que allà es conservava una de les dues impremtes més antigues d'Europa, compartint aquest honor amb la de Platini d'Ambers. Aleshores ni la pipada de la millor de les mixtures podria alliberar-los a ells del seu astorament ni a nosaltres de la part que ens pot correspondre de tan inculta com vergonyosa malifeta.

Així que fes el desentès i mena'ls

El gegant de la Sala.

Mènula de la façana de l'Hostal Isabel II.

a visitar l'Estudi General Lul·lià, tot accentuant que aquesta institució cultural, amb més de cinc segles d'existència, ha distingit els pipadors encobeint en el saló d'actes del seu emplaçament actual diversos concerts de guitarra del mestre Gabriel Estarellas, organitzats pel "Pipa Club de España" que també va nominar allà per primera vegada, l'any 1976, el "padrí dels fumadors de pipa mallorquins", don Andreu Tauler, un manacorí de més de noranta anys.

Durant la vostra passejada els teus acompanyats tendran l'oportunitat d'entrar a alguna de les botigues de ceràmica, com és ara "L'Ocell de

Figura del betlem napolità (s. XVIII) de la Fundació March.

foc" de l'escriptora Antònia Vicens del carrer de Sant Pere Nolasc, on podran adquirir alguna pipa de fang de les que es continuen fent a les illes.

Just su allà mateix, al carrer de la Portella, en anar a visitar el "Museu de Mallorca" (guardador d'una col·lecció de pipes de ceràmica a la qual ara s'hi afegeixen les que es troben a les excavacions que es fan actualment a Can Bordils del carrer Almudaina), sorprendràs de bell nou els visitants si els convides a contemplar la figura d'un mariner fumant en pipa en actitud de contemplar la mar, de cara a la qual

està girat, esculpida a un dels caps d'un dels trenca-aigües de la façana del que fou "Hostal d'Isabel II".

Sortint del carrer de la Portella anant per dalt murada, en arribar a la plaça Llorenç Villalonga —un redol encobeïdor ornat per un conjunt de bellesombres, formidables escultures de la botànica— podràs mostrar als pipadors la vella Impremta de Mossèn Alcover on es va imprimir la primera edició en català de *L'art de fumar en pipa*. Cal remarcar que totes les edicions catalanes i castellanques d'aquest llibre han duit un sonet de Villalonga dedicat a Verdager i sa pipa. Allà mateix, don Lluís Ripoll, l'actual

propietari, hi ha editat *La pipa en Balears*.

Ben avinent, al carrer Torre de l'Amor, una altra editorial prestigiosa, la Moll, ha publicat *De com mestre Joan Pipa la va perdre* de Bartomeu Fiol, *Les rondalles de la pipa*; *Pipades i vivències* i les més recents edicions de *L'art de fumar en pipa*, en català i castellà, així com una narració piper a *Poemes i narracions. Antologia de textos inèdits*, llibre commemoratiu del cinquantenari de l'esmentada editorial.

Segur que trobaràs més dades piperes per oferir als teus acompanyats, però on podràs lluir-te de debò serà en la inexcusable visita que haureu de fer al més gran fumador de pipa de Mallorca, "En Tòfol", el gegant de l'Ajuntament. Aleshores no hi seria de més fer menció del seu antecessor —del mateix nom— aquell pipador inoblidable que, l'any 1936, va viatjar a Barcelona per acompanyar els mallorquins que acudien a la Ciutat Comtal

a participar a l'"Olimpiada Popular", i que no va tornar mai més.

Per afegitó, si n'hi hagués qualcun que volgués consultar algun dels números publicats fins ara de la revista *Pipas*, el trobarà a l'hemeroteca de la Biblioteca March, on també tenen un encisador betlem napolità del segle XVIII en què algunes de les seves figures fumen unes pipetes d'escuma, veritables joies del miniaturisme. □

Les dones en la campanya *Cinc-Cents Anys de Resistència Indígena i Popular*

TERESITA HERNÁNDEZ / CLARA MURGUIALDAY

Les diferents formes de cultura i de societat que existeixen en el món indígena d'Amèrica i en el món occidental, han representat dificultats a l'hora d'articular el feminisme entre les diverses organitzacions i a l'hora de definir-lo en les assemblees i encontres que en els darrers anys han tengut lloc en el continent americà i a Europa. L'encaix distint de la dona en aquestes societats ha conduït a reivindicacions de difícil coincidència i l'esforç per aconseguir l'emancipació s'ha manifestat diferentment en les diverses actuacions organitzatives.

Els cinc-cents anys de l'arribada de les naus colombines a Amèrica ha estat un nou motiu per tractar la presència de la dona en la societat pre-colombina, la seva situació al llarg de la història i en l'actualitat, i la qüestió no resolta de l'alliberament sexual en fòrums, discussions i assaigs.

L'Assemblea de Dones de Palma ens ha tramès, just en el moment de tancar el número, informació de la seva activitat. En recollim l'escrit d'aquesta pàgina que es refereix a l'actualitat de les dones indígenes i constitueix una part de les aportacions que, des de la perspectiva de les autores, s'apleguen en una publicació editada per Talasa.- E.M.

Les dones no apareixen com un subjecte específic amb dolors, remembrances, amors i odís propis.

Ni des de les veus que refusen la "celebració" de la conquesta del Nou Món ni des dels portaveus oficials que pretenen esborrar la barbàrie que va caracteritzar l'encontre o xoc entre dues cultures, les dones no apareixen com un subjecte específic amb dolors, remembrances, amors i odís propis ("Quehaceres").

Efectivament, fins a dates recents, la problemàtica de les dones - i en bona part les mateixes dones - ha estat absent de les anàlisis i propostes globals de la campanya dels cinc-cents anys. Ni en els objectius ni en els documents de convocatòria les dones no apareixen mencionades com a sector social particular. Tampoc havien lograt, abans del Segon Encontre, la formalització d'un "espai

de dones" per a l'elaboració de propostes, ni la seva presència orgànica en les instàncies conductores de la campanya.

En anys anteriors, les dones indígenes, del camp i dels sectors populars en general, havien realitzat diversos intents per coordinar les seves posicions sobre el tema. Així, les resolucions de l'Encontre Continental de Dones (Cuba, 1988) i de l'Encontre Llatino-americà de Dones Camperoles i Indígenes (Bogotà, 1988), varen ser la base dels seus plantejaments respecte els esdeveniments de 1992.

En el Primer Encontre de la Campanya 500 Anys la comissió "Dona i autodescobriment" es proposà

"descobrir i rescatar la identitat de la dona com a generadora de vida, font de cultura i cercadora incansable de llibertat". Les resolucions d'aquesta comissió assenyalen, entre altres aspectes, que:

Per a les dones d'Amèrica Llatina els cinc-cents anys d'invasió signifiquen la imposició d'idees estranyes que demarquen desigualtat, submissió, masclisme, discriminació... que ens afecten en la vida familiar i social i ens fan desconèixer el nostre paper en la societat i en la producció (...). També la inferiorització causada per la imposició d'una religió domesticadora que ens relega a la condició de temptació i pecat, de submissió i esclavatge davant l'home, la societat i Déu.

En les nostres organitzacions populars es reproduïx la subvaloració del paper de la dona, relegada a treballs de suport i no com una part fonamental de la lluita, moltes vegades obstaculitzadora de la nostra efectiva participació ("Dona i Autodescobriment").

Durant 1990 i 1991 les dones, des de la seva pròpia òptica, han realitzat importants esforços per fer front a la qüestió: presència de grups de Bolívia i de la República Dominicana, concursos d'assaigs sobre el tema "Cinc-cents anys de patriarcat occidental" a l'objecte d'estimular la reflexió històrica sobre la identitat cultural i de gènere i "*recuperar el nostre passat per reconstruir i construir les nostres identitats actuals*" ("Quehaceres").

En el Cinquè Encontre Feminista les dones indígenes analitzaren la seva situació i presentaren al plenari final les seves conclusions: condemnar els cinc-cents anys de genocidi i les pràctiques neocolonials, repudiar tota casta de celebracions del 12 d'octubre i establir l'11 d'octubre el Dia Internacional de la Dona Índia. L'Encontre va acordar dur a terme l'11 d'octubre de 1992 marxes de dones en tots els països, recordatòries de l'últim dia de llibertat dels pobles d'Amèrica.

Així mateix, l'Encontre de Dones Indígenes de Centre i Sudamèrica (Perú, març de 1991), organitzat per dones indígenes de disset països, va resoldre impulsar accions de protesta dels sectors femenins contra les celebracions dels cinc-cents anys.

Amb l'empenta d'aquests antecedents, el tema "dona" es va incorporar a l'agenda oficial del Segon Encontre Continental de la Campanya 500 Anys. Es constituí la Comissió Dona i Vida i, gràcies al seu treball,

Per a les dones d'Amèrica Llatina la invasió significà la imposició d'idees estranyes, desigualtat, submissió, masclisme, discriminació...

per primera vegada en un espai organitzatiu mixt i de caràcter continental, la "triple opressió" de les dones indígenes aparegué clarament explicitada en les resolucions de l'esdeveniment: *La lluita per l'emancipació de les dones ha de tenir efecte en el marc integral que contempla la lluita contra la desigualtat de classe, la desigualtat d'ètnia i la desigualtat de gènere.*

L'encontre va assumir la urgència d'acabar amb totes les pràctiques i mentalitats que marginen la dona i impedeixen (...) el seu dret a participar en condicions d'igualtat en els nivells de direcció de totes les organitzacions socials i polítiques. Les dones exigiren que la Campanya donàs suport a les seves lluites per a tenir el mateix dret que l'home a la propietat de la terra i vivenda, accés al crèdit, la creació de fonts de treball per a la dona i la retribució d'igual salari per a igual treball.

Es conformà la "Comissió Continental de la Dona" que garanteixi una

presència orgànica en les estructures de la Secretaria Operativa i la Comissió Continental i el compromís d'organitzar un encotre continental de dones durant 1992 l'objectiu del qual és rescatar la participació històrica i actual de la dona.

En relació a la problemàtica particular de la dona indígena, es va establir que sigui tasca de la Comissió de la Dona *promoure el respecte i enfortiment de la seva cultura, aferrant la seva lluita per mitjà de l'educació bilingüe, el respecte als seus reptes religiosos i a la dona anciana depositària de la sabiduria del seu poble, així com contribuir a l'elevació dels seus nivells de coneixements i superació.* □

El somriure costumista —i alguna cosa més— de Joan Mas

ANTONI NADAL

Joan Mas —el més alt— a Barcelona, en 1980. Hi podem veure Jordi Carbonell i Josep M. Llompart. (Fotografia cedida per J.M. Llompart)

Torn de viatge i m'assabent del traspàs de l'escriptor Joan Mas per la premsa. Fa estrany la mort en ple estiu: sembla que la canícula li dona menys significació. Sobretot, la mort del malalt, és clar. I Joan Mas feia uns anys que hi estava, malalt (també sé amb quina serenitat portava la malaltia). Seria llàstima que ara els crítics i els historiadors de la literatura continuassin negligint l'estudi de l'obra de Joan Mas, la crònica més completa i entenedora de la societat mallorquina contemporània. Totes les vicissituds d'aquesta

societat recorren les peces de l'escriptor deianenc, hoste de Ciutat.

Oblidar la producció literària de Joan Mas equivaldria a renunciar a un testimoni valuós de la transició sotraguejada del període pre-turístic al turístic. Una crònica si volem irreflexiva, superficial, alienada, transigent amb la censura, fruit de la imitació inconscient del medi que envoltava l'autor. Al capdavall, en un primer moment ell mateix considera el teatre regional —el costumisme somrient— incapaç d'assolir una alta

volada. Quan, l'any 1954, afirma que el camp d'acció del teatre regional "es limitadísimo para atreverse con obra de minoría", i que "cuando surja el gran autor mallorquín, escribirá en castellano", Joan Mas no fa sinó expressar en públic allò que avui dia encara pensen molts de mallorquins. Aquí radica, tal com jo ho veig, la clau de l'èxit de Joan Mas. La mimesi de l'autor i l'acceptació sub-

següent pel gran públic són possibles gràcies al desenvolupament psicològic comú durant la postguerra (no cal dir que don per conegut el talent de Joan Mas com a autor).

La biografia de Joan Mas ho reflecteix: fill d'un matrimoni deianenc que havia emigrat a França, tenia set anys l'any 1936. Va fer el batxillerat a La Salle, i la carrera de Dret a la Universitat de Barcelona, però com a alumne lliure i sense vocació, com d'altres escriptors mallorquins coetanis. Per això, preferirà d'encarregar-se de

la botiga familiar.

La brusca que té pel cine (Ford, Hitchcock...) el porta al teatre, acompanyat d'Antoni Cortès, company d'estudis i decorador de la companyia Artis. A l'edat de vint-i-quatre o vint-i-cinc anys estrena la primera comèdia i aviat esdevindrà l'autor de l'Artis pròpiament dit, amb peces tan significatives com *Sa padrina*, *Can nostra*, *Moltafeina i pocs doblers*, *El món per un forat*, *Un senyor damunt un ruc*, *Cavallet quant eres jove...* Joan Mas va escriure que, amb l'Artis, havia après l'ofici, la constància i el fet de valorar primordialment el diàleg amb el públic. No obstant això, les estrenes dels anys setanta —les posteriors a les de l'Artis—, sobretot la de *Tocats des boll*, van palesar una falta d'intel·ligència amb el públic, la qual es va fer gran en els primers anys vuitanta, marcats per una estreta col·laboració amb la mediocre companyia Zanoguera-Alfaro.

Què havia passat? Doncs, que Joan Mas havia experimentat una evolució cultural superior a la del seu públic, tot i que fou afavorida pel progressiu desglaç polític. Qui recordi la penosa situació del teatre a Mallorca en els anys setanta entendrà que l'evolució de Joan Mas —al capdavant l'acostament al nacionalisme d'esquerra— fructificà millor en una novel·la, *L'espectacle*, premi Sant Jordi 1980, i, fins on ens ha estat possible de conèixer l'obra de Joan Mas, en un recull de narracions inèdites (Joan Mas, autor i director teatral alhora, no va introduir innovacions formals considerables en les darreres peces estrenades, però la seva veu va esdevenir més crítica).

Finalment, el traspàs de Joan Mas esdevé tancador d'una obra dramàtica que caldrà revisar des d'uns punts de vista més diversos i equànimes, distingint el text de l'espectacle. Aleshores, ¿qui podrà negar que Joan Mas assolís a estones la volada de Pere d'Alcàntara Peña i Bartomeu Ferrà o la dels primers actes d'*Es marquès de sa Rabassa* i de *Can Miraprim*, tan admirats per l'autor de Deià? □

IX Memorial Llorenç Moyà (Agost 1992)

VICENÇ CALONGE I GUSTÀ

Com sabeu quasi tots, s'estan realitzant durant el mes d'agost i setembre, una sèrie de representacions teatrals per distints indrets de la nostra ciutat de Palma amb la finalitat d'apropar el teatre a gent no gaire acostumada a veure'l. Propòsit sens dubte molt lloable.

I la veritat és que a més d'aconseguir aquest propòsit, constata la recuperació d'una sala pel meu gust infravalorada. Em refereix a la Sala de la Banca March, on els monòlegs de "Surabaya" i "Cocteau a dues veus" llüiren com a fanals en una nit sense lluna.

D'altra banda vull assenyalar el meu entusiasme cap a "Històries de Fira", conjunt d'historietes basades en l'obra de Karl Valentin, autor alemany que sembla totalment recuperat per a la nostra escena, i que Estudi Zero, amb "Vol en picat dins la sala", també ha portat, amb molt encert, als escenaris.

Un apart per al grup de teatre infantil Aïn Taya, els components del qual, amb molt d'entusiasme, ompliren amb la seva il·lusió la Glorieta del Parc de Son Cotoner.

I què dir de "Gomes i Gomis", de la "Lluna de Teatre", de "Passatemps", i del grup "Teatre de Son Cladera"? Idò que molt bé. _nicament el grup "Solera" no va estar a l'altura de les circumstàncies, una interpretació poc convincent, una dicció plena de vacil·lacions. Però això no els ha de desanimar, ja que la majoria dels actors són molt joves i les primeres passes sempre són

IX MEMORIAL LLORENÇ MOYÀ

AIN TAYA / ESTUDI ZERO / HERMANOS LLONOVY /
GOMES I GOMIS / SURABAYA / LA LLUNA DE TEATRE / LE
ZILITRIN - TEATRE DE SON CLADERA / IGUANA TEATRE /
TAU L'ARODONA / SOLERA / PASSATEMPS / URBAN TEATRE /

males de fer. Endavant!

Creureu, si heu arribat fins aquí, que tot ha estat positiu. Idò jo diria, excepte alguna errada d'horari, que en un percentatge molt alt ha estat així. Tant de bo quan acabi el mes de setembre pugui contar-vos que el IX Memorial Llorenç Moyà ha estat un èxit, tot un èxit. Si de cas, fer constar que m'hagués agradat veure alguna obra d'en Llorenç Moyà, que hauria donat més sentit al IX Memorial. Fins al mes que ve. □

12a Fira de Teatre al carrer de Tàrraga

JOSEP RAMON CERDÀ I MAS

Poques sorpreses en el camp artístic i un considerable moviment de contractació són el bagatge que ha deixat la 12a Fira. Enguany, els programadors (l'històric Frederic Roda és el director per segon any consecutiu) han anat amb molta cura per tal que els desordres públics no fossin notícia com l'any passat. Aquesta és la raó per la qual la presència dels mossos d'esquadra ha provocat més comentaris als diaris que cap companyia.

La manca d'incidents al carrer ha coincidit amb la manca de novetats destacables als escenaris. Mentre els crítics es rosegaven les ungles tot esperant l'aparició de l'esperança blanca del teatre català, les revelacions que sorgien ho feien amb comptagotes i aquells que feien l'agost eren les agències de contractació i els progra-

madors, que s'omplien l'agenda amb els espectacles ja estrenats amb èxit aquest hivern a Barcelona.

Zotal Teatre, Luciano Federico, T de Teatre (amb els "Petits contes misògins" ara traduïts al castellà per allò d'eixamplar el mercat) han estat alguns dels èxits cantats. El teatre de petit format, que es concentrava al Museu i al col·legi Sant Josep, va atraure l'atenció del públic i la crítica, aquesta especialment interessada en les noves propostes (i com que darrerament això de "noves propostes" significa un actor i una cadira...). I és que en èpoques de crisi, els monòlegs són la solució perfecta per a actors amb molta tècnica i pocs mitjans. Així vàrem poder veure "La tragèdia còmica" de Frederic Badell, "Tu rai que vius bé" de Pere Sagristà, "Ja no hi ha tramvies" amb Oriol Tramvia i

(oh sorpresa!) la mallorquina Aina Compte amb "Surabaya". Aquesta, juntament amb l'esplèndid muntatge de "La bereneta dels generals" del Grup Groc, foren la quantitativament minsa producció insular que es veié a Tàrraga, una manca de projecció dels grups d'aquí que hauria de ser motiu de reflexió.

El teatre d'autors joves era també lloc habitual dels crítics, que en sortien decebuts un dia de cada dos. Cal destacar la feina d'un grup molt jove, la darrera fornada de l'Institut, que sorprengué amb un espectacle fresquíssim i molt comercial (en el millor sentit de la paraula) dirigit per Nuria Furió. L'autor del text, i a la vegada actor és Jordi Sànchez, i el nom del grup (recordau-ho) Rebeca de Winter.

La mateixa sensació d'irregularitat es veié en el teatre de carrer, on al costat de feines ben treballades com les d'Alvic-2 Teatre ("Mama por!") o els colombians Palo Q'Sea, entre d'altres, es representaven happenings o accions de carrer sense un argument sòlid i, el que és pitjor, amb temes i gags recurrents a totes elles. El circ de butxaca (com tots els espectacles petits) sembla estar en alça i gràcies a espectacles amb poc circ però molta imaginació (com els d'Scarlata Circus o el Petit Circ de Carrer) la gent va respondre prou bé a aquestes propostes.

En resum, molt d'ambient teatral, gran èxit de públic i organització, però poc nivell a les companyies. S'espera, doncs, una temporada amb poques revelacions, almanco provinents de companyies independents. □

Grup Alvic-2 Teatre en l'espectacle *Mama, por!*

Les Balears, tema d'un congrés a Berlín

E.M.

Catalanòfils alemanys amb el grup de mallorquins.

Els passats dies 10, 11 i 12 de setembre va tenir lloc a Berlín el 2. **Gemeinsames Kolloquium der deutschsprachigen Lusitanistik und Katalanistik**, amb un total de 128 persones inscrites. Organitzada per l'Associació Germano-Catalana i sota la direcció de Joan Miralles i de Maria de la Pau Janer, una de les seccions del congrés va portar el títol de **Llengua, Literatura i Cultura de les Balears** i va comptar amb una important participació de mallorquins. Les conferències d'aquesta secció varen tenir lloc a la sala Otto-Braun de l'Ibero-Americisches Institut, al fòrum cultural de la capital alemanya. Els treballs presentats seran publicats en la revista **Zeitschrift für Katalanistik**, que edita l'Oficina Germano-Catalana a Frankfurt am Main.

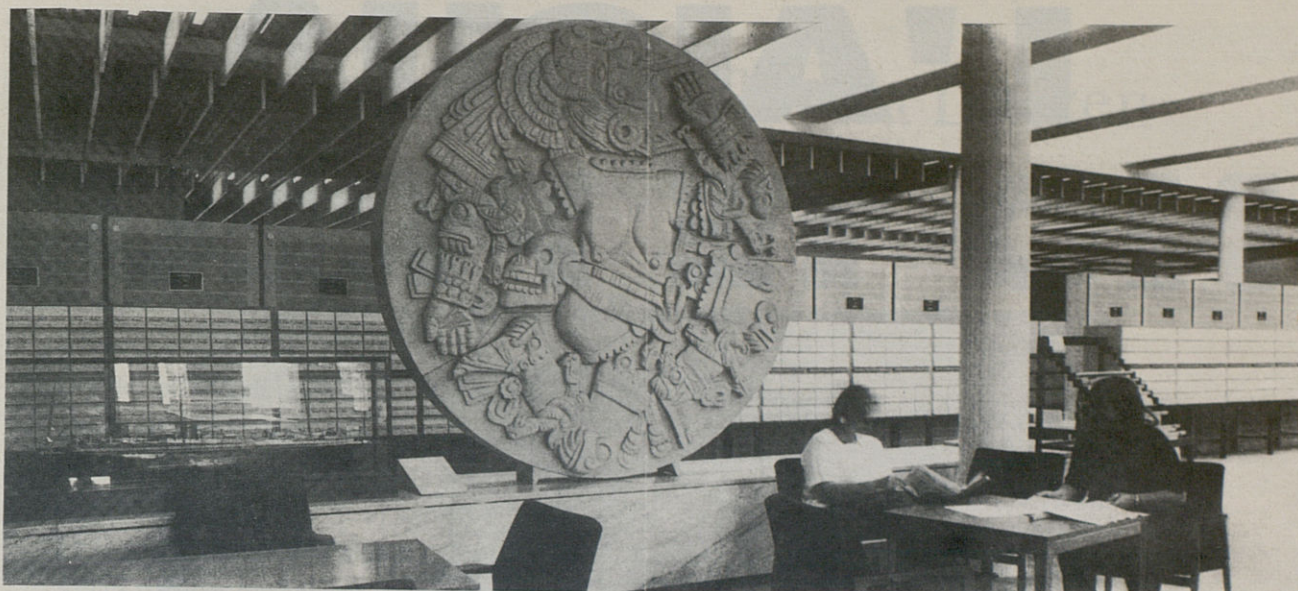
Joan Miralles i Monserrat va presentar una ponència sobre *Mallorca*

i l'entorn social de Cristòfor Colom i una comunicació sobre *Història de la llengua a les Illes Balears*. També s'hi varen llegir les comunicacions dels següents professors del Departament de Filologia Catalana i Lingüística General de la UIB: Jaume Corbera (*L'estàndard de les Illes Balears*), Caterina Valriu (*La literatura infantil i juvenil a les Illes Balears des de 1975*), Maria de la Pau Janer (*La narrativa a partir dels anys 70*), Pere Rosselló Bover (*Els inicis de Miquel dels Sants Oliver en la narrativa*), Gabriel Bibiloni (*La situació actual de la llengua catalana a les Illes Balears*) i Gabriel Ensenyat Pujol (*Els fets més remarcables de la història de les Illes Balears*). Els catalanòfils alemanys que participaren en aquesta secció foren Karl-Ludwig Müller, que va llegir una comunicació titulada *Otto von Tarent, Mallorca und "Tirant lo Blanc"*, Hans-Ingo Radatz que va fer

unes *Observacions sobre el sistema pronominal del català parlat de Mallorca* i Axel Schönbberger que va llegir una comunicació amb el títol de *Zur Gestaltung struktureller Frustration in Gabriel Janer Manilas Roman "Paradís d'orquídees"*. La senyora Pilar Ferrer Bascuñana, consellera de cultura del Consell Insular de Mallorca, va tractar el tema de *La normalització lingüística en una institució de Mallorca: el Consell Insular*. Finalment, també va participar en el congrés l'investigador i diputat mallorquí Damià Ferrà-Ponç, que va parlar de *Mallorca en el segle XVII: història, llengua i cultura*.

L'escriptor Gabriel Janer Manila va parlar del *Realisme grotesc i carnavalització del llenguatge a les Rondalles mallorquines de Mossèn Antoni Maria Alcover*, i a més, va ésser objecte d'una lectura de fragments en català i en alemany d'algunes de les seves obres.

Dins una altra de les seccions del congrés, dedicada exclusivament a la **Literatura Catalana**, sota la direcció de Tilbert Dídac Stegmann, Joan Alegret va oferir un recital i comentari d'una sèrie de poemes de Jaume Vidal Alcover. Varen participar en aquesta

Ibero-amerikanisches Institut de Berlín, situat a l'edifici de la Staatsbibliothek. Sala de lectura.

secció Sabine Sattel, Heidi Grünwald, Annette Kaminsky, August Bover i Carlos Romero. Una altra secció, dedicada a la llengua catalana, va comptar amb la col·laboració de Gabriele Berkenbusch, Trudel Meisenburg, Johannes Kabatek, Bettina Schoiz, Christine Bierbach,

Artur Quintana, Lourdes Martínez, Rolf Kailuweit, Aina Torrent-Lenzen*, Gabriele Knauer, Konstanze Jungbluth i Ute Heinemann.

De Mallorca estant, voldríem agrair l'interès que hi ha per al català (i, especialment, per a les illes Balears) al país més ric i avançat d'Europa.

Una atenció que, cal repetir-ho una vegada més, ens resulta molt positiva quan, de fet, en el nostre estat i en la nostra comunitat tan sovint s'actua en contra de la nostra identitat cultural i nacional. □

*En aquesta revista publicam un poema seu.

Podeu adquirir EL MIRALL a les següents llibreries:

Barcelona	Ona	Palma	Byblos
Barcelona	Signe	Palma	Embat
Campos	Colom	Palma	Fondevila
Ciutadella	Roser Seguí	Palma	Jaume de Montsó
Eivissa	Vara de Rei	Palma	Llibres Mallorca
Inca	Casa Pedrós	Palma	Manera
Inca	Espirafocs	Palma	México
Inca	Vilanova	Palma	Papereria Mallorca
Felanitx	Ramon Llull	Palma	Quart Creixent
Felanitx	Còndor	Palma	Selecta
Manacor	Xaloc	Palma	Totem
Maó	Catalana	Sant Joan	Ca na Blanch
Maó	Catòlica	Sóller	Calabruix
Palma	Alcaide	Son Cladera	Arbós
Palma	Balmes	Son Ferriol	Verd en Blau
Palma	Baron	València	Tres i Quatre

I als principals quioscos de Palma.

BUTLLETA DE SUBSCRIPCIÓ

Sr./a. _____
 Adreça _____
 C/ _____ Núm. _____ Pis _____
 Codi Postal _____ Població _____
 Telèfon _____

Em subscric a la revista EL MIRALL, al preu de 3.000 ptes. de quota anual. Podeu presentar els rebuts a l'entitat bancària / d'estalvi que indic a continuació a la qual deman que els accepti i els carregui al meu compte:

Banc/Caixa _____
 Agència/Oficina _____
 Cte/Lta. núm _____

Signatura _____

Granja La Balanguera

**DOLÇ
i
SALAT**

**GELATERIA
i
XOCOLATERIA**

*C/ JOAN MAURA, BISBE
CANTONADA C/ VINYASSA*

L'AIGUA NO TÉ PREU.

L'aigua és vida.

Necessitam aigua de bona qualitat per viure i solucionar una qüestió crucial per al medi ambient, la salut, l'economia, el futur... Temes que ens afecten a tots i de ben a prop.

I a més de ser-nos essencial, a les Balears és escassa. Des de sempre, però de cada vegada més a causa del progrés i el turisme, que per a nosaltres és gairebé el mateix.

Per això, el Govern Balear, en línia amb la sensibilitat ecològica de la nova Europa, ha posat en marxa el cànon de sanejament d'aigües per finançar entre tots una actuació ferma per aturar la contaminació de la

natura i iniciar la recuperació, l'estudi i un més gran aprofitament de tot el cicle natural de l'aigua. En definitiva, una millora de la nostra qualitat de vida.

*La vida no
pot esperar.*

*Les nostres
accions d'ara
són garantia
de futur.*

Per resoldre les possibles dificultats a l'hora d'aplicar la Llei del cànon, adreçau-vos al

Servei del cànon de sanejament d'aigües
(c/ del Palau Reial, 19-B, Palma, tel. 71 84 49)
o als Serveis Territorials de Menorca
(av. de Menorca, 90, 2^a, Maó, tel. 35 12 67)
i d'Eivissa - Formentera
(c/ d'Aragó, 104, Eivissa, tel. 39 02 85)

**EL CÀNON VAL
L'ESFORÇ**

GOVERN BALEAR

CONSELLERIA D'ECONOMIA I HISENDA. Direcció General d'Hisenda

Un poema d'Aina Maria Lenzen

Oda a Ramon Llull

Des del teu vaixell innovant espais en la xarxa
De les onades, tarannà tranquil que ja marxa
Sense marriment cap un templeig amabundós:
D'unes terres catalanes en un segle fos
En la umbrositat. Cant d'albada, una tençó,
Velles paraules romàniques, un ferm timó:

N'és prou fidel al capteniment del capità
Que empeny la nau encoratjat sense cobejar
Tan colpadors tresors d'un insigne i ric palau,
Abeurador en uns paranys on el pecat s'hi escau:
El ressò tenaç que s'adhereix en l'escriptura
D'una visió fugaç deixant ton cor en fretura.

Desdibuixant solcs abruptes quan minva veloç
I clivellant escumes a la clepsidra atroç:
La llum que ja es pon clenxa entre crits del llunyà far
L'aigua, amarant-li els rínxols, amarant el mar,
Afany cap a l'adversari a qui sempre perdones,
Fidel capità que el teu vaixell mai no abandones.

Eó, desclosa d'aigua: tasteu la pell humida,
La mentida és fràgil i cap por no és fingida.
Com frontisses d'un vaixell, i vaçós i felí.
Han esbocinat la pau allà on no hi ha confí
I ara reposa el cant persuadint-se fins i tot
D'allò que hom no veu ni sent arreu ni pertot.

Separant ambdues mans amb boira embolcallades
El mar resum del dol les violentes onades:
Creix en aigües mortes que sols conserva la sal,
La mà cercant el vol d'una ploma angelical;
Mà assedegada d'amor, set del desig humà:
Es retroben en la remembrança del demà.

Fronteraja l'aigua clivellant del mar el mur
Del devenir de la fe i de l'humà oblit obscur,
Amarant fidel el tarannà del teu vaixell,
De les teves mans, obertes, immenses, joiell,
Or ara amagat a les fenedures marines,
Enfonsat a despit d'unes cantigues divines.

Esdevé mesell l'oblit en el marí esclat
I en la imatge de la creu que et deixà embarbesclat.
Oh, ploma màrtir!: cau pedra impiatosament
Sobre la folgança i el goig, l'àgil moviment
De la veu saludant l'aigua marina ja es mort
I d'uns temps impàvids se'n va perdent el record.

De cor recitant vehement cap el bell paratge
On el místic hi cerca llar silent d'ermitatge,
De cor caminant sense perdre res, pelegrí,
Descalç sobre la pell eternal del pergamí.
Quin crit creix, *Heu mihi!* desesper prou en va,
Que aviat un cimal clareja: dolç català...

Entranyable *thesaurus*, empal·liat paper,
Tan del bé com del mal sorgeix precís, fronterer,
Per a un poble que li calia assumir la història
I forjar anys, salvant llur esclat a la memòria
Arrenglerada acuradament a tot despit:
Obit tan a prop i tan lluny, ones de l'oblit.

PER UN FORT IMPULS A L'EDUCACIÓ, LA CULTURA, LA LLENGUA I LA IDENTITAT DEL PAÍS

Les entitats signants considerem que les nostres institucions, amb el Govern Balear al front, han de fixar sense més demora una *política cultural* en el camp de la conservació del patrimoni, la ciència, l'ensenyament, el llibre, la música, els museus, el teatre, el suport i estímul a la creació (i molt especialment a la creació audiovisual, incloent mitjans institucionals propis) i les infraestructures culturals, que doni un nou impuls a l'educació, la cultura, la llengua i la identitat del país.

Qualque cosa essencial falla si el marc legal és més ampli i favorable, la utilització diària del català parlat (mallorquí, menorquí i eivissenc) retrocedeix ostensiblement, i l'escrit és absolutament minoritari, cosa que fa imprescindible no només la planificació i l'estímul a l'ús social en tots els àmbits, sinó l'exemple constant i diari dels líders polítics, econòmics i socials de les Balears.

A més, dos objectius de gran transcendència per al país estan en joc: la competència educativa i els doblers del català. Prestarem el màxim suport perquè la transferència d'Educació sigui ràpida i completa, i per obtenir de l'Estat un finançament específic per a la normalització lingüística, inajornable per raons de justícia i equitat. Catalunya obté per a la llengua pròpia 3.800 milions anuals; Galícia i el País Valencià, 3.000 milions anuals; el País Basc i Navarra tenen Concert Econòmic.

Com a entitats representatives volem ser permanentment escoltades en allò que afecta la cultura i desplegar el paper que correspon a la societat civil en una democràcia participativa i no només representativa, tal com fixa la Constitució de 1978. Com a instrument, proposam reunions periòdiques entre una reduïda representació de la Mesa Cultural d'imminent creació i el nou titular de Cultura i, eventualment, altres membres del Govern Balear, inclòs el seu màxim responsable. El nou titular de Cultura, com a representant del Govern Balear i fruit de la clara voluntat política del seu President que en nomena i cessa els membres i a qui avui ens adreçam, hauria de ser conscient de l'obligació de complir i desplegar els preceptes estatutaris de promoció de la llengua catalana, pròpia de les Illes Balears, i de l'expressió cultural en aquesta llengua, en totes les seves manifestacions, d'esperit obert i dialogant i disposat a tenir forts lligams amb la societat civil, sobretot en un Govern que té al seu ideari el paper protagonista del cos social.

La cultura i l'educació són un instrument d'extraordinària importància per construir un país. És hora de posar en marxa tots els mitjans a l'abast per enfortir l'orgull de formar part del poble balear i de promoure la identitat col·lectiva dels illencs a partir de l'afirmació del sentiment de pertinença a cada una de les illes. Com diu l'Estatut, és l'hora de "consolidar i desenvolupar les característiques de nacionalitat comunes" dels pobles de les Illes Balears.

Els pròxims canvis a la Conselleria de Cultura i al Consell de Govern ho haurien de facilitar i en cap cas provocar una marxa enrera que suposaria gravíssimes conseqüències, probablement irreversibles, per al país balear.

ENTITATS ADHERIDES AL MANIFEST

1a relació. Institut d'Estudis Eivissencs. Obra Cultural de Menorca. Obra Cultural Balear i les seves 20 delegacions. Federació de Corals de Mallorca. Associació per a la Revitalització del Casc Antic (ARCA). Grup de Teatre de Bunyola. Iguana Teatre. Taula Rodona. Moviment d'Escoles Mallorquines. Tots Sants. La Fosca. Coanegra. Moviment Escolta i Guiatge de Mallorca. Gremi de Libreres de Mallorca. STEI (Sindicat de Treballadors de l'Ensenyament de les Illes). AEI (Associació Educativa de les Illes). Confederació Sindical de CCOO de les Illes. Associació de Pedagogs de les Illes. Associació Sollerica de Cultura Popular. Agrupació Cultural de Porreres. Escola d'Estiu de Mallorca. Grup Blanquerna. Associació d'Educació d'Adults de Mallorca. Federació de TV locals de Mallorca. Associació de Periodistes de Balears.

2a relació. Associació de la Premsa Forana de Mallorca. Santuari de Lluc. Grup Balear d'Ornitologia i Defensa de

la Naturalesa (GOB). Museu Balear de Ciències Naturals de Sóller. Centre d'Estudis Teològics (CETEM). Societat Balear d'Educació Ambiental. Associació d'Amics de la Glosa. Associació Voltor. Coral Polifònica de Bunyola. Canal 37. TV de Palma. Grups d'Esplai de Mallorca. Escola d'Esplai de les Illes. Associació d'Escriptors en Llengua Catalana. Associació d'Antics Blavets de Lluc. Coral Polifònica de Bunyola. Casa d'Eivissa i Formentera de Palma. Estudi Zero Teatre. Grup de Teatre Coverbos. Grup de teatre Santa Àgueda de Sencelles. Associació Amics de la Unesco de Mallorca. Xicarandana. Taller Grup de Teatre. Claustre de Professors de l'I.F.P. Llorenç M. Duran. Inca. Justícia i Pau. Associació El Mirall.

3a relació. Fundació ACA (Àrea de Creació Acústica). Escola Municipal de Mallorca de Manacor. Societat d'Història Natural de les Balears. Centres de Professors de Mallorca, Menorca i Eivissa i Formentera (CEP). Grup

de Drets Humans de Mallorca. Centre Cultural Cap al Tard. Associació Cultural a Contrapèl. Associació Festival Chopin. Col·lectiu d'artistes: Miquel Morell i Pere Pavia, escultors, i Coll Bardolet i Nils Burwitz, pintors. Club Pollença. Fundació Joan Amengual i Pericàs, Campanet. XIV Congrés de Metges i Biòlegs en Llengua Catalana. Consell de la Joventut de les Illes Balears. Grup de joves Xiroi, Son Ferriol. Federació d'Associacions de Pares d'Alumnes. Departament de Filologia Catalana i Lingüística General de la UIB. Col·legi Oficial de Doctors i Llicenciats de les Balears.

ADHESIONS
72 59 37

Una dècada de llibres eivissencs

JEAN SERRA

El llibre suposa una indústria, una certa activitat econòmica. El seu desenvolupament enriqueix la societat i és directament proporcional al grau de democràcia. Les nacions amb més llarga tradició democràtica són a la vegada les de més puixança editorial. La democràcia estén i popularitza la cultura i, per tant, fomenta el nombre de lectors afavorint el mercat del llibre.

A les Pitiüses aquest fenomen és comprovable. Entorn a la celebració del Dia del Llibre apareixen anualment un grapat de títols, pastats i cuits enterament a casa nostra.

Quan a darrers dels setanta endegàrem l'aventura de les Edicions Ítaca (després, Els Argonautes), ens proposàrem de treballar amb les impremtes eivissenques. El seu funcionament d'aleshores i els nostres minsos cabals permeteren edicions modestíssimes. Amb tot, són dignes de mencionar *S'assamblea de ses dones* d'Aristòfanes, en versió eivissenca de Marià Villangómez, *Poetes d'Eivissa*, l'antologia que vaig preparar, o *Llibre d'amor i de dol* de Pep Costa... tots ells impresos als tallers de Gràfiques Pitiüses.

Aviat revistes com *Eivissa*, *La paraula*, o *Es Vedrà i es Vedranell* i altres llibres escrits per autors d'ací comencen a ser aparellats a les drassanes eivissenques sense haver d'envejar res als de fora. Així, la 3a edició de *L'any en estampes* de M. Villangómez Llobet, com *El empujón*

Jean Serra. (Foto V. Ribas)

y otros cuentos de C. Vidal Llasera a la Impremta Ibosim, en 1981. Les magnífiques revistes de la Delegació a Eivissa i Formentera del Col·legi d'Arquitectes de Balears s'imprimiren a Gráficas Margen. Moltes altres publicacions, com les del Museu Arqueològic, o les del Taller d'Estudis de l'Hàbitat Pitiús, o la col·lecció *Lectures Poètiques* de "Sa Nostra" s'imprimeixen a Eivissa, on co-existeixen, a hores d'ara, diverses editorials. Les institucions públiques donen suport a la majoria dels llibres i fins i tot editen alguns títols. Empreses i comerços acudeixen, sensibilitzats, en ajuda i promoció dels nostres llibres. Tots ells s'exposen a la venda als prestatges de les diferents

llibreries, les quals els reserven llocs de preeminència. En aquest sentit podem dir que els llibres a Eivissa gaudeixen de bona salut. Esperem que cap epidèmia la redueixca.

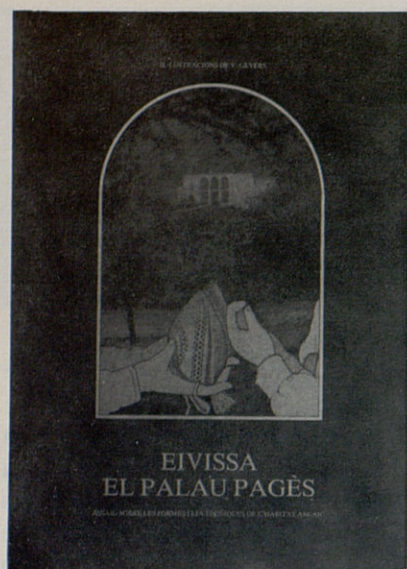
Novetats en el 1er semestre de 1992.

Les revistes

L'Institut d'Estudis Eivissencs, l'entitat més veterana en publicacions, va treure a principis d'any *El Pitiús 1992*, cada vegada amb més col·laboracions; i amb una altra espenta, per l'abril, el núm. 21 de la revista *Eivissa*, ara ja dirigida per Felip Cirer, el qual pretén continuar la línia marcada per Josep Marí, el seu predecessor en el càrrec. Una bella fotografia de l'església de Sant Agustí il·lustra la

portada d'aquest número, on col·laboren, entre d'altres, Joan Marí Cardona, M. Villangómez, Rosa Vallès Costa, Joan Prats Bonet i Josep Planells i Bonet.

I si desapareix, després de set anys de travessies ADN, la revista formenterera feta bàsicament en clau de còmic, una nova publicació mensual ha nascut: *Veu d'Eivissa i Formentera*, iniciativa conjunta d'Edicions Can Sifre i Editorial Mediterrània. La dirigeix Antoni Cardona i té un consell de redacció format per Vicent Ferrer (que procedeix de ADN), Bernat Joan, Marià Mayans i Josep Antoni Prats. Ben dissenyada i il·lustrada, esdevé la primera publicació periòdica

enterament en català destinada a la informació general feta a les Pitiüses. Hi trobam, idò, ja en aquest núm. 1, l'actualitat de les nostres illes tractada de diferents maneres: reportatge, entrevista, article d'opinió...

Durant la dècada dels vuitanta, la normalització del català en el periodisme de les Pitiüses havia comptat amb la revista *Eivissa*, pulquèrrima, impecable; amb el *Quadern o Poble de Formentera*, modestíssimes, però gens desdenyables, i amb *La paraula o Es Vedrà i es Vedranell*, intents ja més seriosos. A la vegada herència i superació, *Veu d'Eivissa i Formentera* serà sens dubte una eina efecacíssima.

Edicions Can Sifre

Enguany la collita ha estat abundosa i gratificant. Edicions Can Sifre ha tret, a més del llibre *Noms de lloc* d'Enric Ribes i Marí, *El debat autonòmic a les Illes durant la Segona República* d'Isidor Marí i Guillem Simó. Es tracta d'un treball enllestit en 1977, però que no va poder sortir publicat aquell any ni tampoc en 1981 quan una altra editorial eivissenca s'hi havia compromès. A la fi, emperò, el llibre és una realitat i si el seu abast social s'ha reduït, continua en canvi sent de gran utilitat. *L'autonomia de les nostres illes presenta encara no pocs aspectes irresolts* —escriuen al pròleg els autors—, *sobre els quals*

encara necessitam una reflexió i una actuació decidides. Un altre títol d'aquesta editorial és *Llengua i ensenyament a Eivissa* del grup de treball de sociolingüística aplicada del C.E.P. d'Eivissa, coordinat per Bernat Joan i Marí.

Però l'aportació més sorprenent d'Edicions Can Sifre ha estat el conte per a infants *Es peixet des riu verd* de Iolanda Bonet Marí, il·lustrat per ella mateixa i Vicent Ferrer Barbany. Iolanda Bonet (Eivissa, 1955) és professora d'E.G.B., amb una jallarga experiència pedagògica. Resultat de la seua inquietud va ser el llibre *Cançoniues*, Premi Nit de Sant Joan 1989, categoria A, i publicat en 1991

per l'Institut d'Estudis Eivissencs. L'edició és una exquisitat. Recull 166 cançons curtes, amb dibuixos dels alumnes de 5 anys de 2n de Pre-escolar del Col·legi Públic de Sa Blanca Dona i música popular escrita per Jaume Manuel Ribas. S'acompanya d'una cassette amb 22 cançoniues enregistrades per Joan Murenu i Victori Planells. Però Iolanda Bonet ha escrit sobretot contes i narracions per a infants. *Es peixet des riu verd* reflecteix una història viscuda durant la seua infantesa, escrita en un llenguatge planer i entenedor pels lectors a qui va destinada. El text, les il·lustracions i la luxosa edició s'alien en un bell producte que agradarà als

més petits i podrà ser recomanat pels ensenyants de les Pitiüses interessats a promoure l'àbit de lectura entre els alumnes de més curta edat.

Des d'aquelles rudimentàries "edicions" dels contes *Na Mora i na Neu* d'Enric Ribes i Marí i *Història d'en Jordi/Blancavila* de l'autor d'aquest article... fins a les edicions actuals s'ha avençat notablement. Els resultats planers d'ara són fruit, sens dubte, d'uns camins fressats i d'una experiència. La fita assolida per *Cançoniues* i, sobretot, per *Es peixet des riu verd* no han de restar estancades ni sense continuïtat. Sabem positivament que na Iolanda Bonet prepara noves coses i desitjam que la seua feina i el seu exemple tinguin el ressò que mereixen.

Editorial Mediterrània

Endegada fa un any per Marià Mayans, l'Editorial Mediterrània va fent un camí personal i decidit. *La lluita per ses Salines* del GEN, que recull a través de retalls de premsa i altres escrits una prolongada lluita popular a favor d'aquesta zona entranyable i plena de història, i *Anècdotes i acudits dels Xacoters de Balafi* són els títols amb què va començar. En abril de 1992 ha tret tres llibres nous. El núm 2 de la Col·lecció Balafi, *Arrels de refranys i dites* de Vicent Tur Guasch (o, si ho volem, dels Xacoters de Balafi). El títol ja

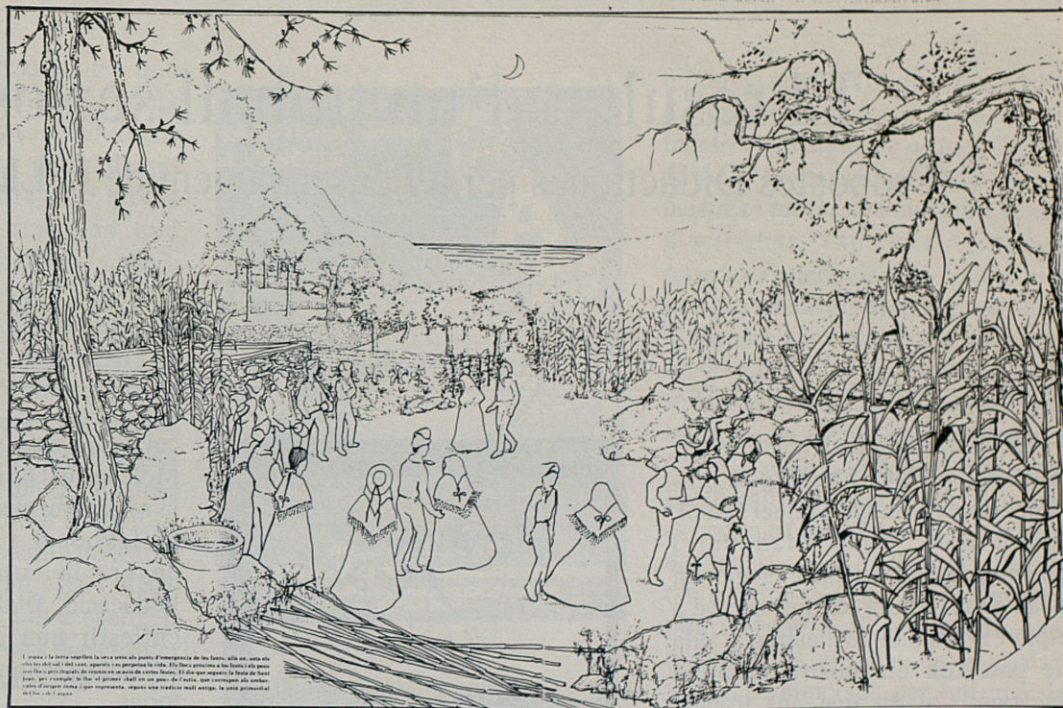

suggereix que s'hi esbrinen un reguitzell de frases fetes que conformen el nostre parlar quotidià i són expressives d'una manera d'entendre el món. Els dibuixos de Vicent Roig-Francolí fan entrar pels ulls algunes de les explicacions. Un altre llibre el constitueix el titulat *Endevinetes*, "tretes des cap" de na Victòria Escandell Joan, una mestra d'escola veterana que ha utilitzat amb els

seus alumnes, com a mètode pedagògic, les simpàtiques endevinalles que s'inventava i que ara, mercès a aquesta edició, podem llegir. Finalment, el

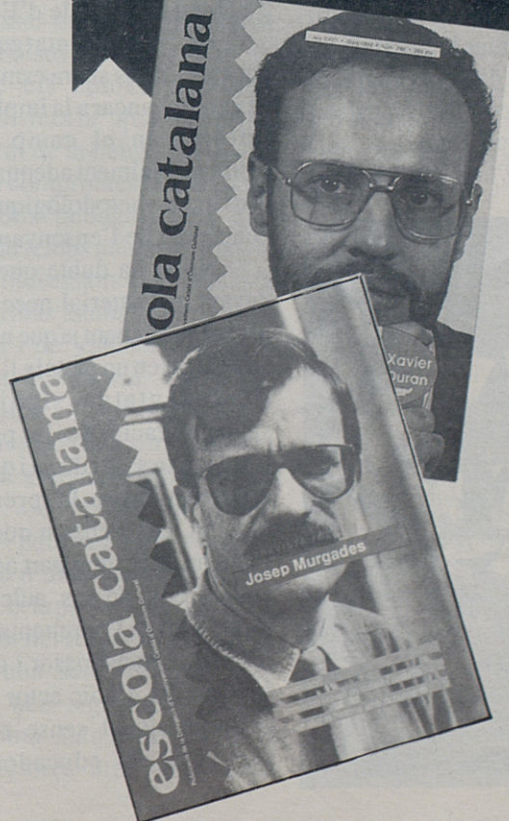
tercer llibre és una mena de guia fotogràfica de Formentera. El text i les 119 fotos en color són del propi Marià Mayans. El conjunt esdevé una

visió actual i personal de la menor de les Pitiüses. Amb *Formentera* de Marià Mayans un es torna a enamorar de l'illa germana. □

Magnífica il·lustració a doble pàgina, en l'obra de F. Joachim i Ph. Rothier "Eivissa, el palau pagès", editada pel Col·legi d'Arquitectes d'Eivissa i Formentera.

escola catalana

Professionals de l'ensenyament, assessors lingüístics i estudiosos escriuen sobre la llengua i la realitat sociolingüística, amb independència i realisme. Propostes de didàctica de la llengua per a tots els nivells del sistema educatiu, articles de pedagogia, informes sobre experiències didàctiques, entrevistes i informació bibliogràfica completen l'oferta d'ESCOLA CATALANA.

Volem trencar els nostres límits i arribar a tothom que s'interessi per la llengua, a més dels professors i els estudiosos.

Demaneu-ne un exemplar a la DEC per telèfon o subscriviu-vos-hi.

OMNIUM CULTURAL

DELEGACIÓ D'ENSENYAMENT CATALÀ
Montcada, 20 - 08003 Barcelona - Tel. (93) 319 80 50

Distribució ENLACE

En venda a les bones llibreries.

Estic interessat a rebre més informació de la revista
ESCOLA CATALANA.

Nom

Adreça

Població

C.D.

Tel.

El resultat d'un treball seriós

(Propostes Didàctiques per a l'ensenyament de la Llengua)

FELIP MUNAR I MUNAR

El Seminari de Didàctica del Català ICE-CENC, format pels professors Ramon Bassa, Miquel Cabot, Ramon Díaz, Joan Lladonet i Immaculada Pastor, ha engegat un treball a curt i llarg termini que ve a omplir el greu buit de material d'aula que pateixen els nostres centres educatius. Cal dir que ens trobam davant una Proposta seriosa, digna, altament qualificada i presentada de tal manera que qualsevol professional que estimi la seva tasca no podrà de cap manera deixar d'utilitzar. Ens referim al PROJECTE PLENAMAR que consta de quatre col·leccions:

* "Mar de sons": *Llengua de pedac* (Onomatopeies i embarbussaments), *Les endevinalles a l'escola*, *Els contes a l'escola*, *Cançonetes infantils i Les dites i els refranys a l'escola*.

* "Mar de mots": *Comicòmic. El còmic a l'escola*, *Diccionari de la paraula a l'escola*, *Tècniques de narració*, *Tècniques de lectura i Tècniques de poesia*.

* "Mar de fons": *Bang! La novel·la negra a l'escola*, *Zass! La novel·la d'aventures a l'escola*, *Bip-bip! La novel·la de ciència-ficció a l'escola*, *Ti-tu-tí! Les rondalles a l'escola* i *Nyiiiic! La novel·la de terror a l'escola*.

* "Mar de jocs".

Cada col·lecció té cinc llibres dels quals n'han sortit ja els primers volums. Aquesta primera edició l'ha subvencionada la Conselleria de Cultura, Educació i Esports del Govern Balear i té previst enviar tots els llibres a les escoles de les Illes a mesura que vagin apareguent. De totes maneres, durant el mes de novembre, el

dia 24, es farà la presentació del Projecte i dels llibres que hi hagi publicats. Cal esmentar l'encert de la Conselleria a l'hora de donar suport a materials com aquests i els professionals que els han elaborat.

No cal dir que l'edició d'aquesta

col·lecció és a càrrec de l'Editorial Moll, la qual ha tornat donar prova de la seva competència, excel·lent visió professional i encomiable servei envers la cultura, la llengua i l'educació. D'altra banda també ha enllestit una edició pròpia dels esmentats volums per a la seva editorial.

Els autors, força coneguts en el món pedagògic i educatiu de les Illes, són els mateixos de la Col·lecció Calidoscopi que serveix per tota l'Educació Primària i 1r Cicle d'Educació Secundària Obligatoria: *Llumenet Blau*, 1r Cicle d'Educació Primària; *Alimara i Llanterna*, 2n Cicle d'Educació Primària; *Neó i Deiol 1, 3r Cicle d'Educació Primària*; *Deiol 2 i Deiol 3*, 1r Cicle d'ESO.

El gran avantatge que tenen aquests llibres suara esmentats és que es varen avançar a la implantació de la reforma en el camp pedagògic, resulten totalment adequats i s'avenen a les línies metodològiques de la nova concepció de l'ensenyament.

No hi ha dubte que ens trobam davant un material necessari i d'una utilitat sorprenent ja que no s'acostuma sintetitzar en un mateix llibre la teoria, l'aprenentatge significatiu, la sistematització de la pràctica amb propostes didàctiques força engrescadores, la presentació de qualitat, etc. Pensam que aquest material ha de formar part activa de totes i cada una de les aules en què el motivador de l'aprenentatge ha deixat d'esser el transmissor i director de la informació, l'únic actor de la classe, el professional sense recursos, per esdevenir un educador obert que

suscita nous plantejaments, que provoca noves situacions, que parteix de la realitat de cada un dels educands que té al davant i a partir d'aquí construeix cada dia les noves situacions comunicatives que sorgeixen des de la classe, sempre amb uns objectius clars i definits a l'hora de traspasar el llindar de l'aula.

És evident que avançam cap a un model educatiu on "el llibre" ha de donar pas al ventall de recursos ample en què el professional ha de saber copsar allò que necessiten els alumnes a cada moment, ha d'obrir camins, ha de despertar la imaginació a través del treball sistematitzat, ha d'alçar l'ullada més enllà del simple full d'exercicis predefinits que no fa més que ensopear la persona que hi ha davant. I els autors dels llibres d'aquesta col·lecció han aconseguit posar a l'abast dels educadors un material que comporta tot el que de positiu acabam de dir; estam segurs que la utilització generalitzada d'aquests llibres, amb tot el que comporta aquesta nova metodologia, marcarà una fita important dins el sistema educatiu.

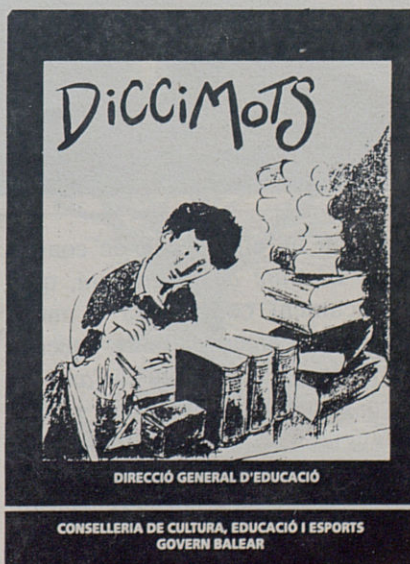
Un altre encert dels autors és que han presentat el treball de tal manera que pugui ésser emprat a qualsevol indret dels Països Catalans. Cal no oblidar que els autors provenen d'aquell col·lectiu que reactivà l'ensenyament de la llengua amb una actitud força compromesa i amb unes consideracions pedagògiques que s'avançaren al temps més de deu anys. Seria ben interessant que aquesta col·lecció arribàs també a les escoles del Principat i de València i pogués ésser emprat a Andorra, Catalunya Nord i l'Alguer.

Els llibres que han sortit fins ara segueixen un sistema semblant: una introducció —o bé un "abans de començar"— que explica com va sorgir la idea d'elaborar aquests materials; segueix la presentació del tema amb un estudi del camp semàntic que li pertoca; una sèrie de propostes didàctiques ben significatives que comporten una autoavaluació; i la bibliografia, força útil i proposada

com una eina més de treball.

Però l'aspecte més rellevant és la importància cabdal que els autors donen al llenguatge oral: "Hem treballat, des de tots els caires possibles el monòleg, el diàleg, la narració, l'exposició, la interpretació, la recitació, etc. per tal de garantir, a tots els alumnes, un vocabulari comú, un vocabulari que cap d'ells no pot deixar de conèixer" (*DicciMots*); "Mar de sons" té com a objectiu bastir d'eines i materials els educadors que desitgin treballar amb els seus alumnes el camp de la literatura oral a partir d'onomatopeies, embarbussaments, endevinalles, els contes i rondalles, les cançonetes infantils, les dites,

refrany i maneres de dir... fins arribar a l'expressió poètica i als reculls literaris" (*Llengua de pedaç*); "...Mar de mots" té com a finalitat suggerir als mestres i professors un ampli ventall d'activitats, exercicis, tècniques, recursos i materials que, d'una o altra manera ajudin els alumnes a millorar el seu nivell de comprensió i expressió orals i escrites, així com a estimular la seva creativitat en l'ús de la llengua i les seves possibilitats" (*Comicòmic*).

"... Amb Lexicojocs intentarem jugar amb totes aquelles paraules que es poden trobar a la majoria d'aquells diccionaris —Els diccionaris a l'escola ("mar de mots, 2")—. Els alumnes es podran convertir en mags quan resolguin els entrellats en els quals es trobaran immersos per encertar les solucions. Si aconseguim que jugant augmentin la seva fluïdesa lèxica, si aprenen els diferents significats de les paraules de la llengua catalana i si, a més, aprenen a crear paraules noves, probablement els haurem posats en el camí que els conduirà a ser després bons lectors i, per què no, bons escriptors".

Amb tota la raó del món havíem sentit comentaris de companys que es queixaven de la manca de materials adients per desenvolupar amb dignitat l'àrea de llengua. És ben cert que els esforços portats a terme tant per part de la Conselleria com pel Ministeri eren totalment insuficients i calia actuar sempre pendants de la bona voluntat. No és que insinuem que a partir d'ara ja està tot fet, ni molt manco: calen molts més afany, molta més dedicació, molts més incentius envers l'ensenyament i aprenentatge de la llengua en tots els nivells, però és ben cert que aquests materials ofereixen moltes vies diferents i que en finalitzar tota l'edició esdevindran recursos bàsics i substancials.

Segur que els nins i nines que sorgiran fruit de l'aplicació d'opcions pedagògiques com aquesta ho faran amb un altre tipus de sensibilitat, amb un ús més freqüent de la llengua i amb una motivació ben diferent de la que surten a hores d'ara. □

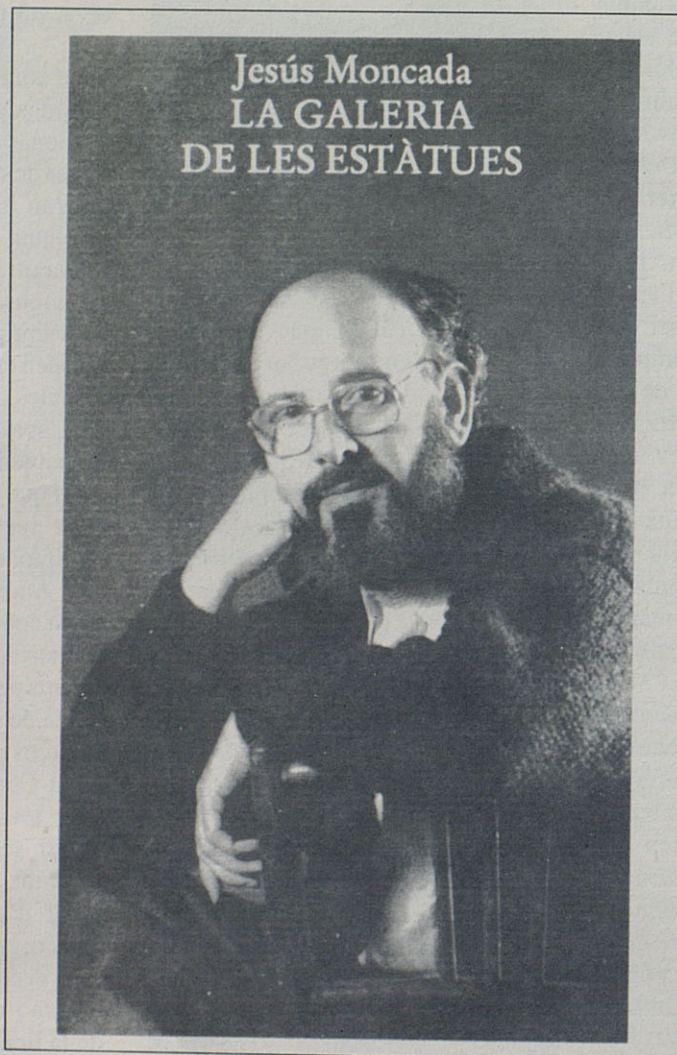
La galeria de les estàtues: una sàtira de la dictadura

PERE ROSSELLÓ I BOVER

L'èxit en 1988 de *Camí de sirga* va servir per descobrir el nom d'un escriptor, Jesús Moncada (Mequinensa, 1941), que fins aleshores era gairebé desconegut. *Camí de sirga* havia aparegut en un moment dominat per una narrativa "fàcil", que perseguia l'èxit comercial immediat i sense pretensions artístiques massa elevades. Alguns narradors (no direm noms) s'havien fet prou coneguts d'un dia a l'altre amb novel·les i narracions més tost febles i primerenques, quan no de nul·la qualitat. En contrast amb aquesta narrativa "light", Jesús Moncada ens presentava una novel·la, escrita durant tres anys de feina intensa, que havia sofert set redaccions abans d'esser lliurada a la impremta. Era força clar que en aquest cas es premiaven la qualitat i l'esforç, la seriositat i l'autèntica vocació d'un escriptor que, a més a més, ja no era cap jove net.

La trajectòria de Jesús Moncada, en canvi, era tan normal i oferia tantes garanties que no semblava pròpia dels temps en què vivim.

En 1973 havia aparegut *Històries de la mà esquerra*, que més tard (1981) havia tornat a publicar-se sota el mateix títol, tot arreplegant altres contes posteriors. I en 1985 havia tret

a la llum un altre recull de contes breus, *El Cafè de la granota*, que pràcticament continuava el món literari de l'anterior. Entre aquests dos llibres de relats breus i *Camí de sirga* només hi havia una petita distància, perquè al capdavant la novel·la perllongava el mateix món que abans el narrador havia captat en els contes: l'antic poble de Mequi-

nensa, destruït per la construcció d'un embassament, i la seva gent. Però així com en els contes, pel fet d'esser unitats autònomes, quedava més en relleu la importància dels personatges, en la novel·la, en canvi, pel fet de gaudir d'una major extensió, el protagonisme es diluïa en una multiplicitat pròpia d'una unitat més àmplia, el poble. D'aquesta manera, Moncada feia un autèntic salt qualitatiu i la seva obra adquiria unes dimensions i un abast que no tenia abans. Ja no es tractava de relats que recollien anècdotes, personatges i fets més bé anecdòtics, sinó d'un ampli mosaic en què es condensava la vida de tota una població perduda per a sempre en el transcurs del temps. Tanmateix els lligams entre els contes i la novel·la eren molts, però el gran avanç s'havia produït precisament en transformar un primer

material fragmentari en una unitat indissoluble i en presentar-ho mitjançant un estil més tost barroc, complex, on cercava el ritme més adient a cada moment.

No es tracta de comentar ara *Camí de sirga* (vegeu *El Mirall*, 20), sinó de presentar l'última novel·la de Jesús Moncada, *La galeria de les estàtues*. Tanmateix haver descrit ràpidament

aquesta trajectòria abans de començar a parlar d'aquesta última novel·la no haurà estat una tasca gens gratuïta. En primer lloc, perquè, tot i que ara l'acció se situï en Torrelloba, una ciutat provinciana dels anys de la postguerra, els lligams amb la mítica Mequinensa segueixen existint. I, a més, els vincles entre el món de ficció i la biografia de Moncada ens palesen que ens trobam davant un text que, com els precedents, no intenta altra cosa més que recobrar mitjançant l'escriptura un temps i un món perduts. Si abans es tractava de la Mequinensa de la infantesa, amanit amb records d'èpoques anteriors que coneixia a través dels altres, ara és el món d'una capital de província que evoca directament la Saragossa de la postguerra, on Jesús Moncada va cursar estudis de batxillerat i de magisteri (precisament la mateixa carrera que segueix el jove mequinensà Dalmau Campells). Això, juntament amb el record de les ferides que ha obert la guerra civil —una guerra més llunyana en el temps que en l'impacte sobre les vides dels personatges—, configura el nou univers novel·lístic de l'escriptor de la franja de Ponent. Ens trobam altra vegada davant una escriptura que, tot i que no es pugui considerar autobiogràfica, poua en un món proper i quotidià i li dona transcendència.

Tant els volums de contes com *Camí de sirga* ens feien palès un tret de l'obra de Jesús Moncada: la manca de neutralitat ideològica. En una època de quasi menyspreu pels ideals socials, l'obra del nostre escriptor posava en relleu que el compromís pot esser compatible amb la modernitat. L'antifeixisme, l'anticlericalisme, el rebuig de les classes poderoses i la simpatia per les populars eren trets ben evidents dels tres volums precedents, que en *La galeria de les estàtues*

Jesús Moncada EL CAFÈ DE LA GRANOTA

EDICIONS DE LA MAGRANA

continuen ben presents. De fet, ara —potser encara més que en els llibres anteriors— es nota la intenció de satiritzar els vencedors de la guerra civil i els ideals que el feixisme va

imposar per la força. Per això la galeria de les estàtues és una espècie de "tragicomèdia", on el dolor és inseparable dels moments humorístics o còmics —constants en tota la producció de l'autor. Just els mots amb què comença el relat ("Al l'ínclita, catòlica i gairebé immortal ciutat de Torrelloba, el sol eixia per l'est", p. 7) ens avisen del que trobarem tot seguit: una societat ridícula, dominada per les mentides i per la retòrica que ella mateixa ha inventat.

Es tracta d'una crítica global al franquisme, que ha convertit la gent del poble en titelles absurds únicament per amagar els interessos econòmics de la minoria dirigent. Torrelloba és l'exemple de ciutat provinciana: un batlle que es dedica a l'especulació immobiliària; una ciutat orgullosa que pren com a model Madrid; uns mitjans de comunicació que converteixen l'esport en l'únic tema d'interès; una Església venuda al poder, els membres de la qual practiquen la hipocresia més absoluta; un sistema d'ensenyament que vol crear un patriotisme absurd i pueril; un bordell, L'Oasi (que recorda aquell Edèn de *Camí de sirga*), l'únic lloc realment viu de la ciutat, on cohabitaven policies, delinqüents i prohoms; etc.

Però, d'entre tots aquests sectors retratats en el llibre, el que més destaca és el de la policia, el més directament vinculat a la repressió. Els policies no són tan sols els botxins pagats pel sistema, sinó també víctimes que cauen en el parany que ells mateixos defensen i vigilen. Perquè, encara que el cap superior de policia de Torrelloba sigui un violador, l'inspector Melquíades (un home que havia après a "executar allò que li manaven, no buscar cinc peus al gat, dir sempre amèn als de dalt, nedar i guardar la roba en les situacions delicades", p. 102-

Jesús Moncada HISTÒRIES DE LA MÀ ESQUERRA

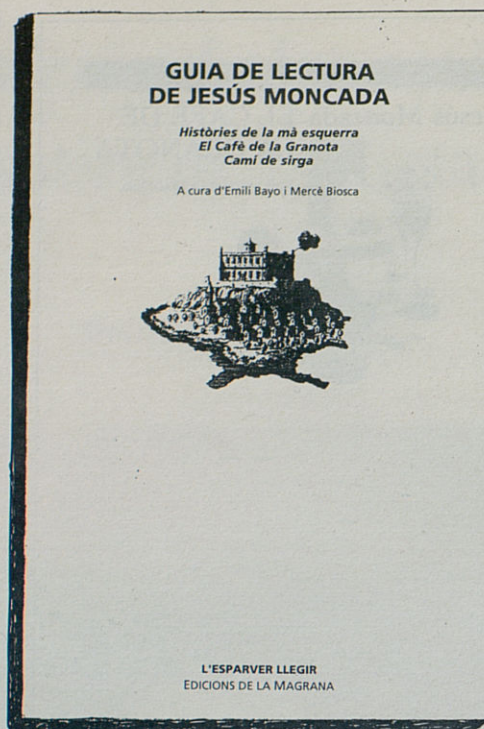
EDICIONS DE LA MAGRANA

103) desencadenarà una segona fase de la tragèdia que el durà a la mort per protegir el bon nom de la seva filla. Melquiades és tant víctima com Dalmau, que mor per ajudar el seu cosí desertor de l'exèrcit, tot i que estiguin situats en costats diferents davant el poder. Moncada ens presenta la gran mentida que el franquisme vol fer creure al poble, tot silenciament la veritat i ocultant qualsevol conflicte àdhuc la mort o la guerra. Per això el nostre narrador fa coincidir l'escena de la mort de Dalmau amb la concentració de cecs que van en pelegrinatge a Lourdes, que representen l'estat en què la dictadura mantenia els seus súbdits.

Per altra part, *La galeria de les estàtues* alterna dos temps, passat i present, dos moments determinats de la vida de la família protagonista. Per un costat, el present del franquisme, de la societat que els vencedors han bastit sobre el no-res i la mentida i, per l'altre, el passat, els anys de la guerra civil ("una guerra estranya de la qual ningú no volia parlar mai", p. 65) i els immediatament anteriors. Dos temps que es corresponen a dos espais diferents i oposats, Torrelloba i Mequinensa, i en els quals respectivament tendran lloc les morts de Dalmau i d'Alexandre. No és estrany que a l'evocació amarada de poieticitat del passat anterior al 1939 es contraposi la visió esperpèntica dels anys cinquanta. Si el passat es caracteritzava per un enfrontament obert, el present ho serà per una guerra amagada (el conflicte amb la colònia d'Ifni), que al capdavant precipitarà tots els fets en cadena fins a la mort de Melquiades.

La galeria de les estàtues, ja ho hem dit, és una espècie de puzzle en què s'insereixen múltiples històries i personatges, tal com també ocorria a *Camí de sirga*. Moncada hi narra els fets d'una manera força peculiar: si en la novel·la anterior el relat solia avançar per les associacions d'idees que despertaven els diversos objectes, ara, en canvi, el narrador empra una

tècnica que podríem qualificar d'elíptica: els fets o els seus agents se'ns donen a conèixer d'una manera mínima en un primer moment i després la informació es va completant progressivament. L'exemple més clar és el de les morts a la galeria de les estàtues —que ocupa tota la tercera part de la novel·la, on la història adquireix uns certs ressons de novel·la negra—, que no acabam de comprendre plenament fins arribar a les últimes pàgines. Per aquest motiu, *La galeria de les estàtues* tampoc no és una novel·la la lectura de la qual pugui resultar fàcil a un lector mitjà, tot i que aquí la dispersió en un excés de personatges i de múltiples accions és menor que en *Camí de sirga*. Potser aquesta contenia episodis d'una poieticitat més densa (com les pintures d'Aleix de Segarra, l'illa dels tretze sants o les detencions de l'Honorat del Rom) que els que es troben en l'obra que ara presentem, però també en *La galeria de les estàtues* totes les peces encaixen millor i tots els fils queden ben fermats a un únic punt central. N'és un exemple la trobada de l'estàtua d'una Venus, que després

reapareix en la galeria de les estàtues del museu de Torrelloba. En una paraula, el que Moncada ha guanyat en tècnica i en ofici potser ho ha perdut en capacitat d'evocació o en la poieticitat de les accions. Malgrat això, *La galeria de les estàtues* és sens dubte una de les novel·les més brillants d'aquests últims anys.

Al comentari de *La galeria de les estàtues* voldríem afegir unes paraules sobre la *Guia de lectura de Jesús Moncada*, que també ha publicat Edicions de la Magrana. Es tracta d'un petit estudi dels tres primers llibres de l'escriptor de Mequinensa, que sembla adreçat sobretot a estudiants d'ensenyament mitjà i a lectors no gaire coneixedors de la producció de Jesús Moncada. El treball consta de dues parts, la primera de les quals és dedicada a un estudi de l'obra de Moncada des d'un punt de vista més tost literari, mentre que l'altra en fa l'anàlisi de la llengua i de l'estil. El treball es complementa amb una bibliografia, unes propostes de treball i la reproducció d'un article del Dr. Enric Bou. Tanmateix l'objectiu de l'estudi és més aviat modest, per la qual cosa és lògic que no entri en profunditat en molts d'aspectes de *Camí de sirga*, una novel·la d'una riquesa extraordinària que necessitaria molt més espai per esser estudiada en profunditat. Tot i això, aquesta guia pot esser una bona eina per a qui vulgui començar a conèixer l'obra de Jesús Moncada. □

Jesús Moncada, *La galeria de les estàtues*, Barcelona: Edicions de la Magrana ("Les ales esteses", 49), 1992.

Emili Bayo / Mercè Biosca, *Guia de lectura de Jesús Moncada*, Barcelona: Edicions de la Magrana ("L'Esparver Llegir", 34), 1992.

Bon dia, suplement diari de 8 pàgines al *Baleares*

CATERINA MAS I FERRÀ

Durant aquests passats mesos de juliol a setembre ha sortit al carrer el que gairebé es pot considerar el primer esboç de diari en català de les Illes. L'origen de la seva aparició l'hem de cercar en el fet que hagi consistit en l'instrument per a les pràctiques del Màster de Periodisme i Comunicació de la UIB, tot i que ha comptat amb altres col·laboradors. El propòsit del *Bon dia* ha estat fer un sondeig sobre l'acceptació d'una cosa tan important en la societat illenca com és un diari en la nostra llengua; demostrar que és possible i necessari, posar de manifest que el català s'ha d'usar en els mitjans de comunicació per a temes tant seriosos com banals. I és en aquest sentit que aquest suplement ha rebut la major part de queixes.

De fet, s'han distingit dues etapes clarament diferenciades

en aquests tres mesos de *Bon dia*, motivades pel canvi de director. En començar, va decebre aquells que l'esperaven com a porta per a un futur i possible diari en català; els motius que argüien eren aquell aire de revisteta escolar, aquell pseudo-sensacionalisme, el plantejament sexista que traspuava, la lleugeresa

dels continguts. Per contra, el sector més populista mallorquí veia amb bons ulls la frescor, la senzillesa, les caloroses il·lustracions, la comicitat...

Tanmateix, es veu que no era això el que els redactors desitjaven que fos el suplement on havien posat les seves il·lusions, un poc més ambiciosos, i el canvi no es deixà

esperar. Amb tot, s'ha de reconèixer que en aquells primers temps, el *Bon dia* va ser una publicació totalment independent, ningú no va poder pensar que fos una petita sucursal de ningú.

Amb Miquel Payeras, el coordinador de la revista *El Temps* a Mallorca, el *Bon dia* canvià ràpidament de trajectòria, amb el vist-i-plau del catalanisme illenc. Sense oblidar que es tractava d'un suplement d'estiu, s'hi ha incorporat la serietat en l'enfocament dels temes tractats, cosa que palesa experiència periodística. De tota manera, serietat no és sinònim d'avorriment i això s'ha fet present en els reportatges, les entrevistes, recomanacions, anècdotes, els textos de creació (que s'han vist notablement reduïts)... I la millor mostra d'això ha estat el "remolí" d'en Gary Copeo, amb el seu culte

al fumador McLaren, les curiositats sexuals o les seves agendes musicals.

S'ha de dir que l'experiència del *Bon dia* ha estat sumament positiva, es miri per on es miri i desitjariem que se'n mantingués alguna de semblant, fins a arribar al moment en què la premsa en català fos allò normal a casa nostra. □

23 de Setembre de 1992. Núm. 73/Palma de Mallorca. Palau de la Premsa, 9-A. D.P.-07011. Tel·l: 734600 - 436000 (extensió 250). Fax: 434190.

Bon dia

Editat amb la col·laboració del Màster de Periodisme i Comunicació de la Universitat de les Illes Balears.
Director - coordinador: Miquel Payeras

Les altes temperatures no espanten els creadors de moda, que ja tenen les novetats a punt.

Roba d'hivern a 30 graus

(Pàgs. centrals)

BLANQUERNA Identitat i nació a Lluc, el cor de la muntanya (Pág. 3)	MARUJA ALFARO La gran dama del teatre còmic de Mallorca (Pág. 8)
--	---

Toquen a pagar...

JAUME ADROVER

Ciudadans, compatriotes, hauríem de plantejar-nos sense esperar més qualque forma seriosa per exigir comptes als qui -des d'angles distints- ens expremen les butxaques fins que ens deixen completament exhausts en nom dels alts interessos de la comunitat i de l'Estat.

Des de tots els costats i cada dia més, ens assetgen amb bones paraules dient-nos que ens hem de sacrificar i que hem de fer allò que pertoca a tot bon ciutadà, és a dir, pagar.

Ens calmen, o volen fer-ho (evidentment no ho aconsegueixen), explicant-nos que els nostres veïnats del nord encara paguen més i millor que nosaltres.

Malgrat les paraules, paraules, paraules... i la bona intenció -sempre cal suposar bona intenció als qui ens administren-, a mi, i a tots els qui em puguin llegir, cada vegada ens costa més arribar a fi de mes...

En altre temps se'ns deia que el ser humà era en aquest món per estimar

És possible estalviar?

i servir Déu en aquesta vida i després veure'l i disfrutar de la seva presència en l'altra.

Ara la fraseologia ha canviat. Sembla que els qui estam aquí, en aquest món, computaritzat, hi som solament per a pagar a:

Hisenda
Multes
Multes amb recàrrec
IVA
Contribucions
Contribucions especials
Contribucions territorials
Telèfon

Supletori del telèfon
Seguretat Social
Assegurança mèdica privada
Electricitat
Aigua
Gas
Recollida de deixalles
Sanejament
Assegurança del cotxe
Assegurança d'incendi
Assegurança de vida
Assegurança de mort
Assegurança del ca-si en tens-

ORA

Impost sobre gasolina
Llicència fiscal
Col·legis Oficials
Col·legis privats
Cambra de Comerç
Impost sobre begudes
Impost sobre el tabac
Impost de radicació
Impostos, impostos, impostos...

Si tenim en compte el panorama, gairebé preferiria allò d'estimar Déu que haver de pagar sempre, perquè rebem poc o molt poc a canvi de donar tant. □

Plànols topogràfics
Fotografies aèries

Plaça del Rosselló, 4-A, 3r.
Telefon 72 33 56

07002 Palma de Mallorca

Les “veles” en els noms de lloc

COSME AGUILÓ

La revista “*Mel i Sucre*”, de Sant Joan, entre altres coses interessants, conté una secció gairebé fixa i singularment atractiva, almenys pel qui subscriu: sol dedicar unes pàgines a la *Toponímia santjoanera*, on es posen de relleu l'agilitat i el saber del seu autor Francesc Canuto. Són articles ben redactats, gestats a partir d'una feina prèvia de recollecció que s'endevina acurada i sense llobades. Solen anar acompanyats de mapes localitzadors dels topònims comentats, que converteixen la recerca en una feina acabada i justificadora del mot *toponímia* que encapçala cada un dels articles. (Compartesc l'opinió d'Onofre Rullan quan diu que publicar repertoris de topònims sense mapa és fer treballs de “nímia” i no de “topo-nímia”).

Voldria fer unes breus anotacions marginals a un d'aquests meritoris articles que, des de la seva aparició, em manté amb l'ullatent i el salubre a punt de pastora mia. Em refereixo a un escrit sobre

Suggestiva imatge de molí envelat en el llibre de Josep Pons.

ses *Veles*, publicat en el nombre 115, del mes de gener de 1990.

Francesc Canuto hi esmenta la definició del DCVB de *vela*: *Gaia o tros de terra llarguer i d'angles desiguals*. Diu que és incompleta (i efectivament és així) i, després d'analitzar tota una sèrie de noms de lloc de l'Illa on hi apareix aquesta paraula, arriba a la conclusió que el mot va íntimament lligat a la presència d'aigua estacionada. Il·lustra els fonaments de l'afirmació amb l'exemple santjoaner (i d'altres de Mallorca), on el nom s'aplica a llocs subratllats per la vegetació higròfila i per tota una interessant xarxa de síquies de drenatge. Para esment en un aspecte morfològic, com és ara la forma triangular, o poligonal allargassada, de les parcel·les portadores d'aquest apel·latiu.

Crec, pel què diu, que dins la ment dels santjoaners el terme *vela* deu suscitar la idea de l'aigua estancada, com també dins la dels poblers, però això no passa arreu per tot Mallorca. Com diu F. Canuto, *vela*, aplicat a la terra, és un mot d'origen metafòric. Hi afegiré que segurament va esdevenir tan comú que la seva utilització reiterada degué fer oblidar bastant la imatge de l'objecte que el va generar. No seria aquest fet un cas aïllat: les entrades del litoral que tenen forma llunada solen rebre el nom de *falç* (pron. *fauc*), entre els pescadors, però la metàfora és tan corrent que crec que, quan s'empra, ningú ja no pensa en l'estri agrícola que la va motivar. Vull dir que *fauc* se fa servir

amb la mateixa espontaneïtat que es fa servir *racó*, per exemple.

El nom de *vela*, referit a una finca, al·ludeix (o hi al·ludia originalment) a la seva forma. D'altres aplicacions del sistema les trobarem en noms de tanques com *es Martell*, *s'Escala de Carro*, *es Camaiot*, etc., que designen espais agraris d'irregularitat notòria.

Molt abans d'estrenar-me en qüestions de toponímia, ja em preguntava (pel fet d'esser propietat de la meua família) per què una finca santanyinera, quasi rectangular, s'anomenava *sa Vela*. Més tard, la visió global sobre fotografies aèries de totes les que porten aquest nom, m'ha fet veure la forma trapezoidal de l'espai que devia esser la finca matriu. Un altre tros de terra de s'Alqueria Blanca, que duu el mateix nom, té una figura geomètrica semblant. Encara hi ha un tercer bloc de tanques dins el mateix terme, que s'agrupa sota la forma triangular. Resulta clara doncs la vinculació d'aquesta unitat amb el món mariner, en un terme com el de Santanyí. En els llocs on les *veles* siguin sempre trinxes rectangulars molt allargades que no s'agrupin formant una figura triangular o trapezoidal, caldrà abordar la qüestió per un altre cantó, sobretot si són terres de l'interior, pertanyents a comunitats sense tradició marinera. Serà possible el món agrari la clau de l'enigma. Les llargues trinxes de conradís ens faran allunyar del pensament les quadrades veles de carro que dibuixà l'Arxiduc. Ens haurem de fixar en les esquifides veles del molí.

Més sobre les àguiles

Per un lamentable oblit del qui subscriu, en l'article sobre la toponímia al·lusiva a l'àguila peixatera, aparegut en el número anterior, hi falta la citació d'una font.

Faig referència al lloc de les Pitiüses anomenat *es Niu de s'Aguila* (núm. 4), en les proximitats de Cala Llentrisca. El nom em fou proporcionat per Bartomeu "Picossa", de Sant Josep de sa Talaia. Segons el meu experimentat interlocutor, és un vell niu bastit sobre un *mac* en forma de paller, separat de la costa, o sigui un escull. No és l'únic d'aquesta zona d'Eivissa. Em diu que n'hi ha un altre a sa Galereta des Cap i encara un altre, més allunyat, sobre un escull situat al sud de sa Plana de Dins, vers els voltants de Porroig. Desconeix si aquests han generat algun topònim. Sigui com sigui, amb totes aquestes informacions, salta a la vista l'alta densitat de parelles reproductores que, temps enrere, tenien els seus llocs de cria en els cingles i sobre altres punts inaccessibles dels nostres penyals.

Cosme Aguiló

Les suggestives imatges de molins envelats del llibre de l'arxiu fotogràfic de Josep Pons Frau (Palma, 1991) no poden esser més reveladores. □

Santanyí, agost de 1991.

Ses Puelles
Estudi
de
Perruqueria

Carrer Navarra, nº 3, 1er - 07003 Palma - Tel. 71 80 37

carrer del
baix riera, 1-a
tel: 24 03 86
07009 palma

arts
XISCO
grafiques

Per a mesurar la intensitat de la vida

Omega Speedmaster
cronògraf per a home
amb indicador de data
i vidre de zafir irratllable
en or de 18 quirats,
bicolor o acer.
Submergible fins a 30 m.
Swiss made since 1848.

**Ω
OMEGA**
The sign of excellence

Relojería Española

FUNDADA EN 1885

C/ COLON, 12 - TELS. 72 15 63-72 43 44
07001 PALMA DE MALLORCA

FEIM FEINA PER POSAR LA CULTURA A L'ABAST DE TOTHOM

A través del Centre
Coordinador de
Biblioteques i amb la seva
xarxa de 52 biblioteques,
el CONSELL INSULAR DE
MALLORCA apropa, dia a
dia, la cultura a tots els
ciutadans.

Aquest Centre, que va
nèixer l'any 1985 amb tan
sols onze biblioteques, en
l'actualitat cobreix
gairebé la totalitat de
l'àmbit insular, refermant
la decidida voluntat i la
tasca continuada del
CONSELL INSULAR DE
MALLORCA a l'hora de
posar la cultura a l'abast
de tothom.

**CONSELL INSULAR
DE MALLORCA**